UNIVERSITARIA
BIBLIOTECA
ALESSANDRINA
ROMA
G
g
28

G.J.28

PHILIBERTI PINGONII SABAVDI, AVGVSTA TAVRINORVM.

198
20
In Pud

TAVRINI, Apud hæredes Nicolai Beuilaquæ. M D LXXVII.
CVM PRIVILEGIO.

PRIVILEGII EXEMPLAR

EMANVEL PHILIBERT, Par la grace de Dieu, Duc de Sauoye, Chablays, & Aouste, Prince & Vicaire perpetuel du Sacre Empire Romain, Marquis en Italie, Prince de Piemont, Conte de Geneue, & Geneuois, de Bauge, Romont, & d'Ast, Seigneur de Nice, Breisse, & Vercel, du Marquisat de Ceue, &c.

A tous qui ces presentes verront, salut. Comme soyt qu'ayons toutiours este enclins, & dediez auec les armes, maintenir aussi les bonnes lettres & sciences, lesquelles sans le soustien des Princes d'autant seroyent abbatues, que par la faueur d'iceux elles s'epandent, & fleurissent beaucop mieux: Scauoyr faisons, que par ce voulans gratifier à nostre treschier, bien aime, & feal Philibert de Pingon Docteur es droicts, qui desireroit mettre en lumiere aulcunes de ses cõpositions & œuures tant latines que aultres en diuerses facultez, qui neantmoins, pour l'enuye d'aucuns Imprimeurs, ou aultres, porroyẽt tumber en perte sus celuy qui auroit pris de luy charge, les imprimer. Pour ce est il que de nostre propre mouement, planiere volonte, puissance & authorite: Auons audict de Pingon donne octroye & concede, donnons, octroyons & concedons priuilege expres de faire imprimer ses œuures à qui bon luy semblera. Auec inhibitions & defenses à tous imprimeurs, libraires, & autres qu'il appartiendra, de n'imprimer, vendre, ou porter ne noz terres, & pays aultres exemplaires, & impressions de les œuures que de celuy qui aura charge & pouuoir special dudict de Pingon. Et ce pour le temps de dix ans encommencans le iour qu'iceux liures auront este archeuez d'imprimer. A peine de confiscation desdits liures, & marchandise qui se trouuera desdicts vendeurs, & contreuenans, & autre à nous arbitraire. Car tel est nostre vouloir: Quæ volons, & mandons estre immolablemẽt obserue iouxte la forme & teneur des presentes, Sans que nul presume y contrarier, ou contreuenir en aucune maniere, en tant que chacun craint encourir lesdictes peines: A l'execution des quelles lon procedera viuilement contre tous trãsgresseurs, & contreuenans. En foy de quoy auons ordonne les presentes, souzbscriptes de nostre main, & seellees de nostre seel. Donne en nostre cite de Nice, ce iour 15. de Feburier, L'an de grace M. D. L.

HOC PRINCIPALI RESCRIPTO CAVETVR, NE QVIS PHILIBERTI PINGONII LIBROS ALIQVOS IMPRIMAT, AVT ALIBI IMPRESSOS DISTRAHAT. INTRA DECENNIVM. A DIE FINITAE IMPRESSIONIS. ANNORVM REPVTATIONE FACTA. PRAETER QVAM CVI AVTHOR DEMANDARIT, QVI SECVS FAXIT. LIBRORVM NONMODO, SED ET RELIQVARVM MERCIVM IACTVRAM. SVO MALO SENTIET. COMMISSE POENA SAEVIENTE.

Ainsi signe Em. Philibert.

V. Stroppiana.

Et au desoubz. Roffier. & plus bas S. Mossault gratis.

Auec le seel en cyre rouge.

AD ILLVSTREM PHILIB. PINGONIVM CVSIACENSIVM BARONEM PRIMÆ CELLÆQVE D. ab intimis consiliis, & libellis supplicibus Serenissimi Sab. Ducis.

FRANCISCVS FERRERIVS
Anchisa. I. V. C. Taurinensis.

NOSTRA vrbs anteacti cunctis scriptoribus aui,
Non debet quantum PINGON amice tibi.
Famæ eius parua illorum vestigia libris
Extabant, libri verius exciderant.
At tua sedulitas, atque anxia cura, laborque
Quod non indagat, restituitque decus?
Vrbis natalem repetis, populique triumphos,
Ac genera, & seriem Pontificum, atque Ducum.
Marmora quinetiam ueterum simulantia uultus,
Visendumque fuit quicquid in urbe, notas.
Quique unquam authores celebrarunt nomina nostra,
Mersos Lethæa pœne palude refers.
O mirum artificem, per quem tot ciuibus, urbi,
Artibus, ingenijs, uita, decusq; redit?

Aliud eiusdem.

Debeat ambigimus, plus ne urbs clarissime Pingon,
An tot scriptorum millia censa tibi.
Vrbi tu reddis ciues, & ciuibus urbem,
Tu doctis titulos, & monumenta uiris.

PANDVLPHVS SFONDRATVS
PATRICIVS CREMONENSIS.
AVTHORIS NOMINE.

SAXA solo laceris membris euulsa profundo,
Furatura rogis nomina prisca uirum,
Parietibus nostris affixa, intusque forisque,
Quæ deceant ciues facta, modique docent.
Postquam autem scripsi totam radicitus urbem,
Vtilior saxis nostra papyrus erit.

ὡς τὴν ἱστόριας τῆς Λυγούστε τῶν ταυρικῶν. Φιλιβέρτ τῆ Πεγγωτίε, Βέρονε τῆ Κρεσιακ. Κλωδίε τῆ γυναικὸς σαπραμβιρτίε.

Ὄλβιος ὥτερ ἔδοκτο ἴσην δαιταῖος Ἀτάλλων
ἄδυσι καὶ μισῶν ἄξια θ' ἡγεμόσιν.
Ὄλβιος ὅτ' ἐλικῶπα θέμις, θέσμιός τε τοῦσαι,
ὅστε διακρίνειν σ' ἐς παρὰ ἡγεμόσιν.
Ὄλβιος ἠδυεπῆ δ' αὖ σ' ἔτε χαρίσατο κλέος
κλεινὰς συγγράψαι πράξιας ἡγεμόσιν.
Ἀλλὰ τρισόλβιος φ' ἔκτισε, θέμις, ἐδέ τε κλέος
Συβύλλαν τυλίοις τὰ πρὶν ἔσωσε.

AVDIT SEIG. BARON DE CVSI
PAR CLAVDE GVICHARD.
SONET.

LE peintre industrieux touiours sous le pinceau
Ne tient des preux guerriers les superbes Trofees.
Touiours le fier combat des acrazés Tyfees,
Ou le protret d'vn Dieu n'anoblit son tableau:
Il donne quelque fois relache à son cerueau.
Et d'vne artiste mein, de couleurs de robées
A ouurages plus grands, entretient ses pensées,
Trassant ores vn champ, ores vn cler ruisseau.
Ainsi, emblant tes dois d'vn tableau plus parfet,
Où tu nous peins au vif les hauts fets de noz Princes,
Et leurs braues éplois es extranges prouinces,
Tu nous fés de Turin voir le premier protret.
Protret qui tes vertus cleres fet apparoitre,
Te baillant d'vn seul tret comm'Appelle à conoitre.

AD

AD SERENISSIMVM PEDEMONTIVM PRINCIPEM, CAROLVM EMANVELEM A SABAVDIA,

EM. PHILIBERTI SAB. D. INVICT. FILIVM
CAROLVS EMANVEL à Pingon SS. Mauritij,
& Lazari Miles.
S. D.

VM libros inter liberos pater meus partiretur, (Amplißimè princeps,) hic mihi liber Augustæ Taurinorum obuenit, & meo quidem iure, quod in ea ciuitate natus, in ea educatus fuerim. Quod uerò hìc à te nomen in sacris undis sumpserim, & militari sacroq; cingulo sim ornatus, ac inter prætextatos tuos asseclas ab ineunte prima ætate admißus; hoc tibi primum munus consecrare debeo, idq; potius, uiuente parente, quàm hæreditatis tempore expectato. Non probaturus est fortasse pater, qui quod scribit cælare consueuit, nullam satis unquam maturitatem scriptis contingere posse existimans, assidue quidpiam inducit, expungit, obliterat, nunquam extremam apponit manum, dum diem diei magistram, dum nonum annum expectari, cum Flacco, in ore semper habet. Quod si id probes, qui ingeniorum nostri seculi flos, & uertex exurgis; quidni non probaturus est pater? Immo uero institutum meum probabit, cùm à te probari sentiet, quod unum omnium maxime expetit, & ad alia addenda opera, quæ iam dudum parturit inuitabitur. Astàm, Vercellas, Niciam, Augustam prætoriam, & suum natale Camberium meditatur, hocque sine fuco concisso genere dicendi, quo & mixta uarietas tædium leuare, & prolata autoritas dubium summouere poterit. Cæterum maius opus & tuæ historiæ, & antiquitatis Allobrogum, & alterius ar-

gumenti,

gumenti, ſtilique eſt aliquando in lucem emiſſurus, Ego uero quandiu ab armis (quibus ſum deuotus) feriari potero, hæc literarum paterna ueſtigia, ita ſequi conabor, ut utroque tempore & tibi inſeruiam, & Taurino patriæ meæ non inutilis fuiſſe ciuis uidear, Vale, uiue, uince Princeps fortunatiſſime.

Ex Auguſta tua Taurinorum
Kalen. Aug.

M D L X X V I I.

BEROLDVS. PINGONIVS. PHILIB. FILIVS.

Ad Ciues.

NVdius ornastis quòd tertius urbe parentem,
Vester ob id ciuis dicitur esse nouus.
Si uerò ciues uestros ab origine prima
Suscitat, inter eos qui nouus esse potest?

LVDOVICVS PINGONIVS. PHILIB. FILIVS.

Ad Lectorem.

POST incendia, post neces, ruinas,
Post casus uarios, motusque rerum,
Hanc nunc natam iterum esse ciuitatem,
Tantis culminibus Palatiorum
Quæ struxere recens pecuniosi,
Quis non dixerit? & stupore clamet,
Taurinia speciosius quid urbe est?
Sed quis scripta leget mei parentis.
Taurina genitus licet sim in urbe,
Taurinum mihi dicet esse fratrem,
Communemque sibi meum parentem.

Γλῦμε βιαίτε, τὴν Ταύρινον τεθηγότες.
Ἢ μεγάλοισι λέεσσι συνύμνεται τοῖχε, ἄνδρες
Ταύρινοι, οἱ ἐγβοὶ, μὲ βουλομὲ σ' ἔλειν
Ἢ ὀλίγοι σιδέρου σύμπηξι μάγλα φαύλοι
Σοὶ, καὶ βασκάνου, κἠρὰ τὸ ἐπαμυνεῖ.

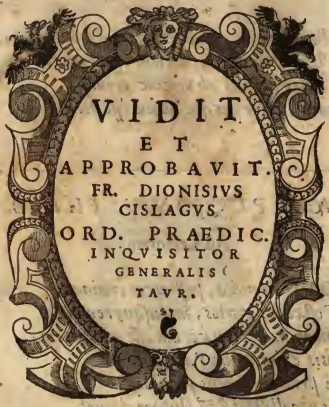

F. IO. AMBROSII

BARBAVARIAE.

MOEnibus inuictam EMANVEL, Pingonius inde
Æternam calamo te dabit esse suo.
Viue Philitbertis fœlix, AVGVSTA duobus.
Non poteras scribi, nobiliusve regi.

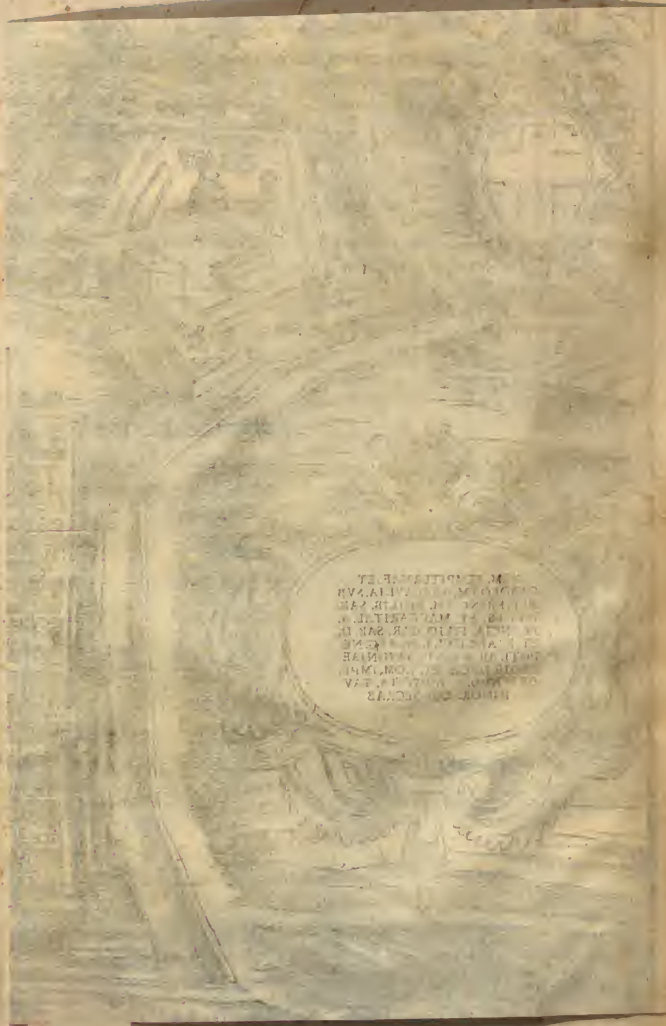

PHILIBERTI PINGONII SABAVDI.

AVGVSTA TAVRINORVM.

ANNO Ante Romam conditam DCCCIX. ante CHRISTVM natum MDXXIX. circa Mosis & Pharaönis tempora, regnauit Eridanus siue, Phaëthon, qui e Grecia, vel (vt alij) ex Aegypto in Italiam colonias deduxit ad Lygures, itaq; ripis Padi fluminis, ex eius repentino lapsu, suscitatis flammis, erectus demortuo tumulus, flumini nomen Eridani datum, qui fluuiorum rex dictus, & loco condita ciuitas, caput gentis, quæ primum Eridania, siue Phaëtontia vocata. Sicuti mox a Genuino Phaëthontis filio, Genua fundata denominataq;. Denique quod non multo post Cecrops Diphyes dictus, primum immolare Taurum Ioui cœpit, seu quòd per ea tempora Iupiter Iõ Inachi filiæ mistus est, quæ in Taurum versa, ac sub Isidis nomine post mortem culta (sub quibus inuolucris rerum cognitio priscis latuit) Seu quòd Italia olim Apennina, et Taurina dicta, & quòd magna omnia Tauros nuncuparunt veteres, taurum pro religione imprimis hęc vrbs habere voluit, quæ ab Alpibus Italiæ primùm occurrit; acideò Taurina dicta Ciuitas, Tauriniq. Populi; sub quibus Salasi. Atq. ità longè, ac latè eius protendebatur imperium, vt etiam Aquenses Stateliorum Taurini cognominarentur, quasi antiqua Lygurum stirpe. Alij altius a Lamisone vno ex Noëmi nepotibus deducunt, qui tractum inter Padum & Ticinum occuparit, & à se Lamisonem appellarit, quà voce gentis linguà Taurus significabatur, vnde Taurini. Alij propinquius à Masilienſi Tauroinſigni, cuius gentis sit Colonia Taurinum denominarunt; vel ab Eridano illic gemina cornua vultu Taurino reddente, sic enim Taurorum specie, (cornibus inquam) fluminum simulachra efformabantur.

Beros' Chaldæus.
Cato d orig.
Io. Annius.
Eusebij chronicon.
Plato in Timæo & Marsil. Ficin. in eũ.
Eustachius in Homer.
Strab. libr. 4
Diodor' Sic. lib. 6æ. 8.
Polyb. lib. 2.
Dionys' Halicar. li. 1.
Paulanias libro 1.
Plin. libr. 3. cap. 5. & 17.
Verg. libr. 1. Georg.
Boccat' li. 7. gen. Deorũ.
Paulus Perusinus.
Ingens marmor Isidis.
Festus Pompeius.
Iaco. Philip. Bergomas.
Leander Albertus.
Raphael volater. lib. 4.
Sabellicus.
Gaud. Merula.
Dominicus Machanelis.
Cælius Rhodig. li. 7. & 33.
Gotfred' ab Ecclesia Salutianus historicus.
Steph. Grã. Verg. libr. 4. georg.

ANNO.

ANNO ante Romam conditam CCCLXXXIX. ante CHRISTI

Manethon. Metasthenes Io. Annius. Diodorus Siculus lib. 6. c. 9. Bonauentura Castilio in Insubria

aduentum M CIX. circa Aeneæ Syluij Latinorum regis tempora, Tyrrheni siue alio nomine Thusci, quorum rex Pipinus, tum Nicius, atq; alij, hunc Alpium tractum, ac proinde Taurinos tenuerunt.

ANNO . . . .

Liuius lib. 5. & Beatus Renanus in eum

ANNO ab Vrbe condita CLXVII. ante CHRISTVM natum DCIX. Prisco Tarquinio regnante, Bellouesus Celtarum princeps, ingentibus peditum, & equitum copijs, per Salios, Masilienses que transgrediens, & saltus Alpis Iuliæ, (quæ tandem sic a foro Iulij denominata) in Italiam migraturus, ad Taurinos descendit, in hacq; ciuitate primum consedit, Gallorum nomen plantauit, Thuscos acie non procul Ticinio flumine fudit, Mediolanum inde fundauit, aliasq; nobilissimas ciuitates.

Sabellus lib. 5. de vetus Aqui. de hoc Taurino intelligit.

ANNO. . . . . .

Polib. lib. 2.

ANNO ab Vrb. cond. DXXI. ante CHRISTVM natum CCXXXIII. Congolitanus, & Aneroëstus Allobrogum reges, qui trans Alpes ad Rhodanum habitabant, Taurinis imperarunt, & cum Gessatis Romanos superarunt apud Tholamonem Thusciæ vrbem, Taurinis a fronte constitutis, aduersus C. Atilium, qui temerè, & audacter dimicans occiditur, caputq; eius ad ipsos reges defertur, licet postmodum illis infelicius successerit.

ANNO. . . . . .

Polybius lib. 3.

ANNO ab Vrb. cond. DXXV. ante CHRISTVM natum CCXXIX. Taurinenses aduersus Insubres diutinum bellum mouerant, neque satis credere fidei Carthaginensium videbantur, qui in amicitiam & societatem ipsos Taurinenses prouocare tentabant.

ANNO. . . . . .

Polybius eod. Liuius li. 12. Glareanus in eum. Plin. lib. 12. Strabo li. 4. in fin. Plutarchus in Vit.

ANNO ab Vrbe condita DXXXV. ante CHRISTVM natum CCXIX. secundo bello Punico, Annibal postq; Brancum Allobrogum regem cum altero fratre de regno dissidentem conciliauit, superatis Alpibus, & rupe aceto aperta, Taurinum validissimam ciuitatem, quia

volentis

volentis in amicitiam non venerat, obsistentem obsedit, tandemq; oculo prius in ea expeditione, in Alpium traiectu amisso, nō sine clade maxima expugnauit. Ipse enim Annibal, suo ore confessus est, triginta sex millia hominum, ingentemq; numerum equorum, & aliorum iumentorum amisisse in Taurinos. Am. Marcellinus lib. 15. Silius Italicus lib. 3. Paul. Orosij lib. 4. cap. 14. Paul. Diaconus lib. 3. Blondus de Longob. Leander Albertus.

ANNO.

ANNO ab vrbe condita DCXXXVI. ante CHRISTVM natum CI. Marcus Acmilius Scaurus, cum magna intra Padum pars paludibus obtineretur, per quas Annibal magnis difficultatibus olim iter fecit, in Thusciam, deductis ex Pado fossis, in Parmensium vsq; agrum, paludes Taurinensibus, alijsq; riparijs vrbibus exsiccauit, Hinc salubriorem oram, feraciores campos, & commodiores nauigationes reddidit. Et alia publica opera preclara constituit. Strabo li. v.

ANNO.

ANNO ab vrbe condita DCXCV. ante CHRISTVM natum LII. Galliæ Cisalpinæ imperium Iulio Cæsari decretum est, cum Illyrico, ac proinde Taurinos obtinuit. Dion. Cassius lib. 38. Plutarchus in vita Paul. Diac. lib. 6.

ANNO.

ANNO ab vrbe condita DCCV. ante CHRISTVM natum XLII. Iulius Cæsar post initam dictaturam Taurinis, quasi de se benemeritis ciuitatis ius dedit, ac post inde Romani ciues dicti, & colonia Iulij vocitata, numismatibus in eius rei memoriam cusis, quæ Taurini inuenta sunt. Dion. Cassius lib. 41. Calius secundus. Seb. Musterus correct. Marmorum inscriptiones. Amphiteatri reliquiæ.

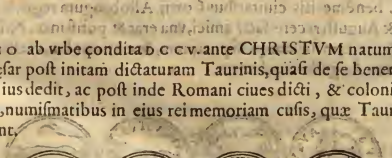

Numismata argentea.

ANNO.

ANNO ab vrbe condita DCCXI. ante CHRISTVM natum XXXVI. Triumuiratu Augusti Cæsaris, Antonij, & Lepidi, Gallia hæc Dion. lib. 46. n fine.

Cisalpina inter cæteras, atq; ità Taurini populi Antonio obuenerunt, qui iam nomen togatæ Galliæ acceperant, quòd reliquis viderentur pacatiores, quòdq; vrbanum Romanorum vestitum vsurpassent.

ANNO. . . . . .

ANNO ab vrbe condita DCCXIII. ante CHRISTVM natũ XXXIIII. orto inter Antonium, Fuluiamq; coniugem cum Cæsare dissidio, Cæsar Galliæ Togatæ, ideoq; Taurinorũ gazis etiam ex rebus sacris conflatis, exhaustos eos reliquit, ne eius regionis tuendæ causa exercitus ali possent, cumq; Antonius adesse vellet, itinere prohibitus, apud Perusiam à Cæsare oppugnatur. Perquè ea secula ipsi Cæsari S. P. Q. R. trophęa, & arcum triumphalem erexit. Quòd eius ductu, auspicijsq; gentes Alpinæ omnes, quæ à Mari supero ad inferum pertinebant, sub imperium populi Romani essent redactæ. Non adiectæ Cottianæ ciuitates XII. quæ non fuerunt hostiles.

Messala Coruinus in ora. ad August. Plin. lib. 3. c 20. Ex inscriptione arc Secusini, & alijs marmorum inscriptionibus.

ANNO. . . . . .

ANNO ab vrbe condita DCCXL. ante CHRISTI natiuitatem XI. Cæsar Octauius post Augusti cognomen assumptum, Augustaliaque instituto, hanc ciuitatẽ, inter cæteras Augustæ titulo insigniuit, quæ tũc ex XII. benèmeritis ciuitatibus Cottij Allobrogum regis, Romanorumq; & Augusti recens facti amici, vna erat & potissima. Nisi dixeris Augustam etiam dictam quasi potiorem, & metropolim, vt aliarum prouinciarum Augustæ dicebantur.

Dion. lib. 31. & 54. Plin. lib. 3. c. 17. Marmorũ inscriptiones. Hubertus Goltius in Augusto. Marcellinus lib. 15.

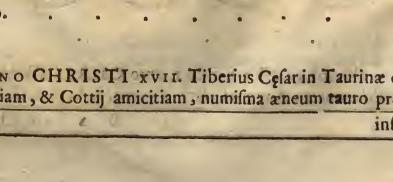

varia numismata.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI XVII. Tiberius Cæsar in Taurinæ ciuitatis memoriam, & Cottij amicitiam, numisma æneum tauro præpingui insigni-

insignitum cudi iussit, quod in ea ciuitate inter fodiendum repertum est.

Ex numisma te, hac forma.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI XLVI. Claudius Imperator à Iulio Cæsare quartus, M. Iulium Cottium, Cottij filium regem salutauit, paternumq; principatum, quem ad Alpes sui nominis, & per Taurinos possidebat adauxit. Dion. li. 60.

AMNO. . . . . .

ANNO a CHRISTO nato L. Barnabas Christi discipulus, Mediolanum, & has cisalpinas regiones, ac proinde Taurinum, occidentemq; versus peragrauit, atque ita eum primum religionis doctorem, & Episcopum nactæ sunt. Postmodum ab Apostolis Cyprum missus, illic siue (vt alij vocant) Salamine dies clausit. Nicephorus Callistus li. 2. c. 19. Carol. Sigō. lib. 1. de regno Ital.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI LXVI. Nerone Imperatore, Taurini populi, ipsaq; ciuitas adhuc erat sub agro Ideomij, & Cottij regum Allobrogum, sub quibus etiam Pollentia, Albæ Pompeiæ proxima. Et alia ex parte ad Alpes Cottij nominis vrbs Cottia, vulgo Coatia dicta, Gauio proxima, nunc pagus humilis, quà Alpium etiam transitio. Strabo li. 4. Suetonius in Tiberio. Phil. Beroal. in Suet.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI LXVII. defuncto Cottio Allobrogum rege, eius regnum Nero in prouinciæ formam redegit, & cum tandem Strab. lib. 4. Eusebius Cesar. in chron.

duas

duas tantum prouincias feciſſet, vnam pontum Polemoniacum, alteram Cottiarum alpium eſſe voluit, quarum Taurinum caput.

ANNO.

Cornelius Tacitus lib. 1ȣ.

ANNO CHRISTI LXXI. Vitellio Imperatore inter diſcordias Batauorum, Romanarumq; legionum, poſtquam prælium atrox inter eos in ea ciuitate exarſit, pars etiam eius ciuitatis, & coloniæ ignibus ambuſta.

Cornelius Tacitus lib. 17.

ANNO eodem Iunius Blæſus Lugdunenſis Galliæ rector, cum Italica legione, & ala Taurina Lugdunum tendebat. Vt hinc pateat eductas militares alas Taurino, tanquam potentiſsimis, velociſsimisque populis, qui circum legionum totius Italiæ latera, alarum inſtar locarentur.

ANNO.

ANNO CHRISTI LXXIIII. Veſpeſianus Cæſar in huius etiam ciuitatis dignam memoriam numiſma argenteum cudi iuſsit.

Ex numiſmate hac forma.

ANNO.

ANNO CHRISTI XC. Domitianus etiam Taurinam imaginem numiſmati æreo inſculpſit.

Ex numiſmate.

ANNO.

ANNO

ANNO CHRISTI CLXXXIII. Commodus Imperator numisma quoque hoc Taurini inuentum, in ciuitatis memoriam, deducta colonia cusit.

Ex numismate ærco.

ANNO.

ANNO CHRISTI CCXCI. Iulianus Imperator postquam Constantino, qui apud Mopsucrenem, iuxta Tauri montis radices interierat succesit, Taurini in æstiuis agens, taurum immolauit, plerosque premijs, & illecebris, quasi machinis à vera pietate auertit, nunisma ta, & monetas hac in ciuitate sub tauri simulacro in memoriam reliquit.

Ioan. Bapt. Egnatius in Cæsaribus.

Ex æneo numismate eius secul, hac forma.

ANNO.

ANNO CHRISTI CCCVI. XIII. Kal. Februarias Maximiano Cæsare sequente, decima persecutione Christiana à Nerone, cum clarissimi milites, ex Thebæa legione Agauni Allobrogum, Sedunorumve mactata, Solutor, Aduentor, & Octauius euasissent, Taurinumq; permultis christianis refertissimum confugissent, postremi duo à lictoribus intercepti martyrium subierunt, Primus verò Eporediæ vbi confugerat, cecidit & martyr, translatus Taurinum à Iuliana matrona, hęc tribus tumulum, & ædiculam posuit, quam postmodum Diuus Victor Taurinensis Antistes ædificijs, & censibus annuis adauxit. Et ad hæc vsque tempora, Diuorum illa pia celebratur memoria.

Diuus Maximus in Homelijs. Ex veteri manuscripto codice Ecclesię Taurinensis. Ex historia Maximiani notarij eius temp.

ANNO.

ANNO

Gandentius Merula. Ex panegyricis Latini Pacati qui per ea tempora.

ANNO CHRISTI CCCXVIII. Constantinus Imperator in Maxentium bella mouens, qui Taurinos inter cęteras prouincias occuparat, eo tandem superato hanc etiam ciuitatem expugnauit, & ferè euertit.

ANNO. . . . . .

Eusebius in chronico.

ANNO CHRISTI CCCXXI. pax Christianis à Constantino redditur, hinc Taurinensibus liberiora pietatis exercitia.

ANNO. . . . . .

Diuus Hieronymus in supplem. Paulus Dia. lib. 11. Ex marmorum eo loci. inuentorũ coniectura.

ANNO CHRISTI CCCXXXV. Edicto Constantini Idolorum fana his qui Christo sacra facerent addicuntur. Hinc Taurinenses commutatis Idolorum nominibus Christo, & eius sanctis templa dicarunt. Hinc fanum Isidis Diuo Solutori : fanum Dianæ, Diuo Siluestri sacratur, sicque de cęteris, de quibus non ita constat.

ANNO. . . . . .

Ammian. Marcell. lib. 15.

ANNO CHRISTI CCCLV. mense Decembri, Iulianus Imperator in vxorem ducta Helena, Constãtini magni filia, Lumello Taurinos rectis itineribus cum vxore peruenit istic, aliquandiu commorato, de Agrippina Colonia apud Germanias expugnata, & deleta tristis adfertur Cęsari nuncius, inde in Gallias profectus est.

ANNO. . . . . .

Tomo primo concilio rum. Onuphrius reponit sub anno 395. Ex notis cuiusdam vetustissimi codicis Bibliæ templi Diui Petri Genuæ.

ANNO CHRISTI CCCLXXXIX. x. Kal. Octobris, sedente Syricio Pontifice Maximo, eoque præsente, & Ambrosio, tum Proculo Episcopis Mediolanensibus, alijsque quàm pluribus viris pijs, peritissimisque ad postulationem prouinciarum Gallię, celebratum concilium Taurini, quo inter cętera, Geneuensis Ecclesia antiquissima, populorum furoribus paulo ante oppressa in integrum restituta est, sedati populi, designato proprio Episcopo. Idem nunc vtinam eueniat.

ANNO. . . . . .

ANNO

ANNO CHRISTI CCCXCV. circa Honorij, & Arcadij tempora, Sarmatæ huic prouinciæ, ac longe lateque dominabantur, & vt per Gallias, vniuersamque Italiam, sic Taurini præfectum Sarmatarum constituerunt. Ex libro Notitiæ orientis, & occidentis.

ANNO. Paul. Diac. lib. 13. Paul. Oros. li. 7. cap. 37. Aur. Prude. Io. Magnus lib. 17. ca. 9. Iordanes rerum Getic. Gaud. Mer. Cels. fecid. Ex fundatione mœn. et saxorü scrip.

ANNO CHRISTI CCCCX. Paschali die festo, Stilico deuictis Gothis in Agro Polentino, multas etiam strages Taurinis inflixit, vrbs expugnata, eius amplitudo comminuta, denuo instaurata, minore tamen quàm prius esset ambitu, & quadrata forma. At Gotthi Romam capiunt, & deuastant.

ANNO. Dim. Cipria-nus in epist. Philip. Bergomes. Vicē. li. 19. c. 5 Leand. Albe. Ioach. Vad. in Epitome. Cór. Lycost. in theatro.

ANNO CHRISTI CCCCXL. sub Leone Pontifice Maximo, & Valentiniano Imperatore, Taurini floruit Diuus Maximus ciuitatis Episcopus, qui de sacris rebus homilias, mirandaque scripsit volumina, & cum Eutyches hæresim suam spargere cœpisset, validissime occurrit.

AMNO. Procopius lib. 3. de bel. Vandal. Matt. Palm. in supplem.

ANNO CHRISTI CCCCLIII. Attila Hunnorum rex, flagellum Dei cognominatus, post direptam Aquileiam. Mediolanum, Ticinum, & alias Italiæ ciuitates, Taurini etiam multas vastitates edidit.

ANNO. Paulus Dia. lib. 16. in supplem. Trogi.

ANNO CHRISTI CCCCLXXV. Odoacer cum fortissima Herulorum multitudine Italiam ingressus, victoque ad Ticinium Oroëste patricio, Augustuloque depositio, Italiâ potitur, Taurinosq; occupat.

ANNO. Paulus Diaconus li. 16.

ANNO CHRISTI CCCCLXXX. Gundebaldus Burgundionum rex Gundiochi filius, inter Odoacris, & Theodorici soceri Got-

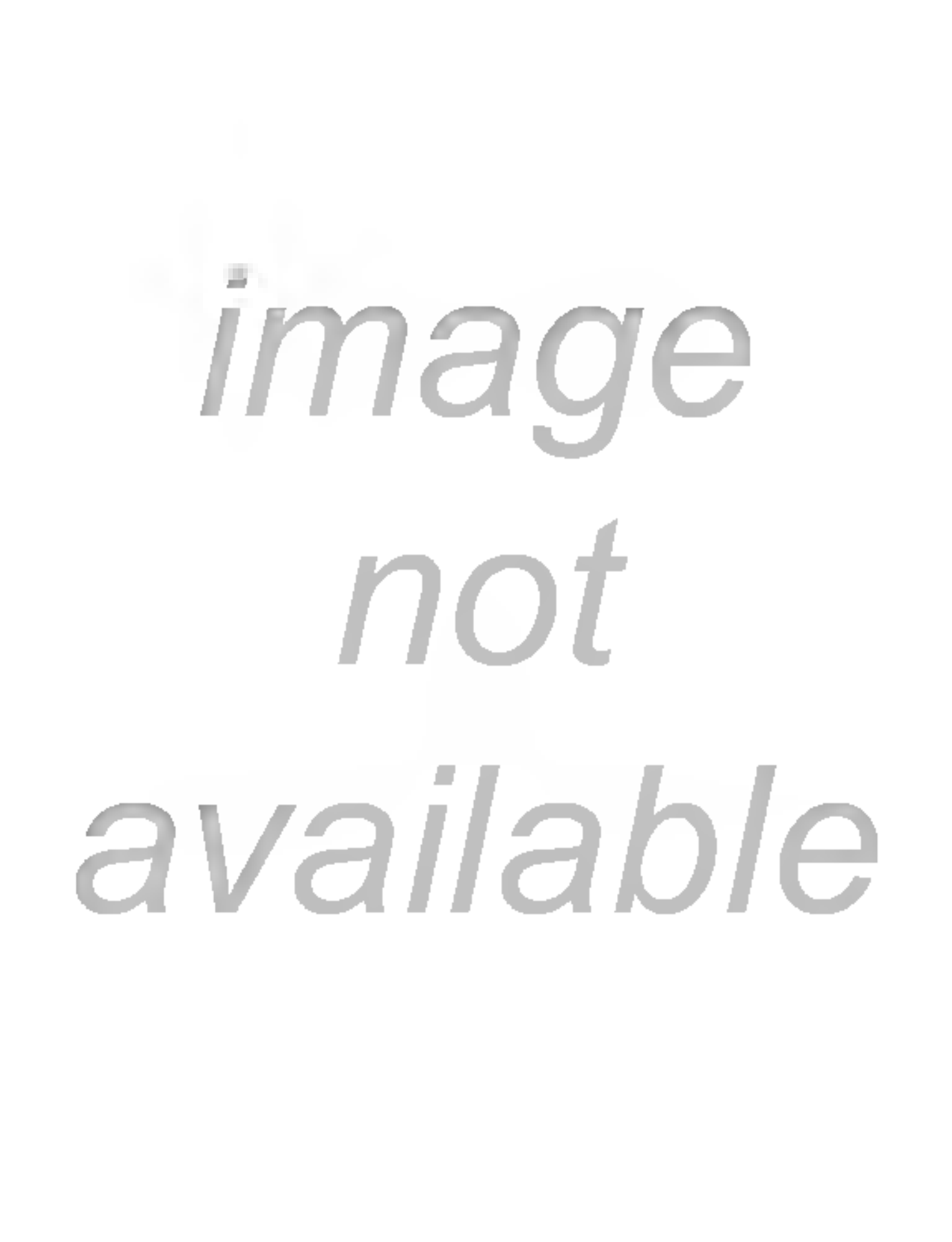
image
not
available

lorum stirpe, quos Odoacer aduexerat, Taurinis adhuc imperitans, à Theia Totilæ successore, de regno etiam contendente in angustias redactus, eam ciuitatem interceptam inter cæteras totam expilauit. Gothi tandem à Narsete superati quietiorem eam reliquerant. nisi Narses meritò indignatus Longobardorũ gentem è Pannonia aduocasset. Blondus lib. 7.

ANNO.

ANNO CHRISTI DLXVIII. Alboinus Longobardorum rex Italiam ingressus Taurinos occupauit. Diac. Anastasius. Onuphrius Panui.

ANNO.

ANNO CHRISTI DLXXIII. Clephis secundus Longobardorum rex Papiæ occiditur. dumq; interregnum per decem annos fit, Taurini Dux Agilulphus efficitur, ac triginta sex Duces per Italiam constituuntur. Diaconus. Anastasius. Onuphrius.

ANNO.

ANNO CHRISTI DLXXV. tres Longobardorum Duces Amo, Zaban, & Rhodanus Italia egressi, duo quidem primi per Iuniperum montem, (sic hodie dictum) tertius per Cinisium Allobroges primum, tum Gallias deprædati sunt, & ne quidem templis, & sacris locis pepercerunt. Tunc Noualicienſe monasterium euersum, Arnulphus vir sanctus mactatus, Monachi qui euadere potuerunt, in Taurinam ciuitatem confugerunt abbate Boniso, qui quintus fuit à diuo Benedicto ordinis authore. Ex notis Noualiciæ abbatiæ. Gregorius Turonenſis.

ANNO.

ANNO CHRISTI DLXXXIX. Flauius Agilulphus Longobardorum rex Calendis Nouembris, in Lumello oppido proclamatur, quòd ã Theolinda Garibaldi Baioarum regis filia, & Atharis Longobardi regis vidua in virum electus fuerit, cumque apud Taurinos, tunc in statiuis essent, regiam in ea ciuitate stabilierunt. Hunc ex Arriano catholicum Regina pia reddidit, vniuersamque prouinciam pernitiosa expurgauit hæresi. Diaconus. Anastasius. Onuphr. Volterranus lib. 7. Nauclerus Gen. 24. Gaud. Merula. Car. Sigonius lib. 1. rerum Ital.

Nauclerus. Gen. 20.

EO ANNO Agilulphus captiuos, quos Childebertus rex Francorum ex Tridentinis abduxerat, anno rependit, & missis ad Childebertum Agnello Episcopo Taurinensi, & Ennio duce Tridentino pacem ab eo obtinuit.

ANNO.

Diaconus. Sigonius eodem.

ANNO CHRISTI DCII. autoribus Agilulpho, & Theodelinga regibus, Diui Io. Baptistæ templum Taurini, vt alijs in Longobardicis ciuitatibus erigitur, eumque Diuum pro tutelari, & patrono inuocare cœpit ea gens.

ANNO.

Iidem.

ANNO CHRISTI DCIIII. Flauius Adaualdus Agilulphi fil. cum Theodelinga matre rex, Longobardorum Taurinum pro regia habent.

ANNO.

Iidem.

ANNO CHRISTI DCLI. Gundimberga Agilulphi filia, nupta Rodoaldo Longobardorum regi, Taurini etiam vitam agit.

ANNO.

Iidem. Sig. lib. 2.

ANNO CHRISTI DCLVI. Aribertus Longobardorum rex Taurinis quoq; imperat.

ANNO.

Iidem.

ANNO CHRISTI DCLXI. Pertharitus, & Gundebertus Ariberti filij patri succedunt, Taurinis imperant, Duce tamen Garibaldo ciuitati constituto.

Iidem.

EO ANNO Gundebertus de regno cum fratre contendit, Taurinorum Ducem Garibaldum ad Grimoaldum Beneuentanum Ducem petitum auxilium mittit, cumque in Gundeberti necem Taurinas aliquantum indignatus, & grandiori fratri affectus operam dedisset, ab amico cæsi regis in paschate Garibaldus Taurini interfectus est, cui

Ragum-

Ragumbertus Gundeberti regis filius Dux Taurini succedit. Pertharitus verò à Gromaldo expulsus Taurini excipitur, inde in Gallias ad auxilia, à Francorum Rege comparanda tutò transijt. Vincentius lib. 20. c. 99. paulo aliter.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI DCCIIII. Ragumbertus ex Duce Taurinate Longobardorum Rex salutatur, Luithberto exacto. Iidem. Paulus Diaconus in hist. Lõgobard.

PER EOS ANNOS, Hermundus, Ruuereus patricius Taurinensis floruit, quem & proregem Ragumbertus rex constituit. Hic quercum pro insignibus gestabat, quæ ad hæc vsq; tempora gentilitij nepotes Ruuereorum Taurini retinent. A quibus Pontifices Maximi duo, plerique Antistites, Cardinales octo, Vrbini, & Soræ Duces, vrbis Romæ præfecti, olim Collegij, & Ciriaci, nunc Vicinoui, Riualbę, Cinzani domini, Municipiorumque aliorum in Latio, & Lyguribus reguli ciuitatis, & patriæ ornamenta. Gaud. Merula. Ex notis vetustissimis, & archiuis ciuitatis. Ex scriptis Iulij Cęsaris Scaligeri. Ex comentarijs trium statuum patriæ Pedem. Onuphrius in Xisto. 4.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI DCCV. Arupertus filius Ragumberti Taurinatis in regnum succedit. Is Luiperto Regi, (quem regno pater expulerat) seditionem redintegrauit, & hostis declaratus, cùm Asprando, Rhotarioque auxiliaribus apud Papiam summo prælio decertauit: victor Rhotarium captum in exilium apud Taurinos egit. Paulus Diac. Sigon. eod.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI DCCLIII. Pipinus Francorum rex, simul & Stephanus Pontifex Max. postquam Maurianę aliquantum resedissent, cum exercitu supetatis Alpibus Taurinum ingrediuntur, Astulphum Longobardorum Regem Francus fugat, Papiæ obsidet, & ad pacis iustas conditiones adigit: In Gallias victor remeat. Palmer. Annales Nic. Gill. Sig. lib. 3.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI DCCLV. iterum Pipinus rex Alpes superat, Taurinum ingreditur, Astulphumque domat, qui mox interijt. Gilles.

ANNO. . . . . .

Ex notis eius seculi Cœnobij Noualesiani.

ANNO CHRISTI DCCLVI. Abbo Patricius Romanus natione Gallus, Felicis, & Rusticæ filius, Marronis, & Dodinæ nepos, cis transq; alpes potentissimus, Noualesianum cœnobiũ in situ iacens, & iamdiu incultum, nouis ædificijs restituit, Valchino Archiepiscopo Ebrodunensi patruo curante, & Godonem abbatem instituit, quem Abbo alter sequutus, tum Ioseph, inde Guillelmus, mox Giraldus, deniq; Asenarius, & alij. Atque pinguibus prouentibus per vallem Secusiam, & ad agrum vsq; Taurinensem locus adauctus est.

ANNO.

Iidem. Io. Cuspinianus. Eginardus. Caroli scriba. Donatus Acciaolus in vita. Ex notis Noualesiensis cœnobij. Vincentius li. 20. c. 55. & li 24. ca. 169. Nauclerus gen. 26. Paulus Aemilius lib. 2. Albertus Crantius li. 2. Sax. c. 1. & in Dania. Platina in Adriano & Leodio, Lugdunum aut.

ANNO CHRISTI DCCLXXIIII. Carolus Magnus Pipini filius, precibus Hadriani Pontificis euocatus, Geneuæ Allobrogum aliquandiu de bello deliberat, mox Italiam magnis ingreditur copijs: per Montem Iouis, perque Cinitium diuisis, vt Desiderium Ecclesiæ hostem comprimeret. Ille collectum exercitum, Augustam prætoriam & Taurinum contendere iubet, Dum Cinitio transit, & Noualesiano cœnobio aliquandiu resident, ab Asenario abbate exceptus est. Murum erigi quamprimum è contra Desiderius in valle Secusina iubet à monte Prociano ad Caprium, quo inclusus Carolus, per montis compendia, & crepidines, arte cuiusdam circulatoris in Gauium pagum descendit, & à tergo Desiderium adoritur, qui elapsus est. At vero Taurinum Francus ingreditur, illicq; aliquot diebus refecto milite hostem ex agro Vercellensi fugat, Papiam vsque persequitur, obsidet, expugnat. Mense Maio victũ, vinctumq; exilio mulctat perpetuo, Leodium Eburonum relegatur. Hic Longobardici regni finis in Italia, postquam per ducentum, & sex annos ipsa sat nimium Barbarorum iugum seruabierat.

Ex eisdẽ notis Noualesiæ.

Io. Feron. in catalogo Ccnestabilium Franciæ.

EO ANNO Idem Carolus Magnus de Longobardicis oris triumphans, cum in Gallias rediens, illis prospicere vellet, earum administrationem, & curam proceribus aliquot Franci generis (quibus imprimis confidebat) detulit. Abboni iam illic authoritatem nacto, Secusiæ tractus ad Taurinos vsque datus, à cuius Sobole Secusini tandem marchiones, quasi Italicę portæ custodes. Protadus Gamachiæ stirpis in Gallia clarissimę, Salutiarum marchio effectus, à quo & Marchionum posteritas, eiusdem stemmatis, partiti, inquã scuti cerulei, argenteique.

ANNO.

ANNO

ANNO CHRISTI DCCLXXX. cum etiam Mamfredus quidam ex Castellæ principibus oriundus, gygantea statura, (vt cuius pes cubitalis esset) Carolum magnum in ea expeditione sequutus fuisset, & filios duos haberet, Frodinum, & Theudaldum: illum Asenario abbati sacris instituendum dedit, qui tandem, & ipse abbas sanctitate insignis extitit, hunc ducta Honoria tertia Abbonis patricij filia, Secusiæ reliquit, & Secusinus dictus. Stemma vero turritum (quod ex Castellanis occidu is prodijsset) retinuit. Ex eodem notis. Ex testamento Abbonis inferius.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI DCCLXXXIX. idem Abbo patricius capulo proximus, quod & filium Riculfum amisisset, absoluto Noualeciano templo, & ædificijs, accrescente piorum virorum cœtu, testamentum condidit, quo maiore patrimonij portione monasterium hæredem instituit. Eorum quæ in valle Maurigenię (nunc Mauriana dicta) & Grationopolitana, Matacense, Ebrodunense, Arelatense, Tolonense, & alijs aliquot regionibus Gallicis possidebat, & quorundam etiam in Italia. Cætera Vapponicēsis, Sigistertij, Regēsis agri, dat Virgilię filiæ. Secundæ non meminit. Tertię vero Honoriæ, quæ apud Secusinos, & Taurinenses erant reliquit, & quæ prius Riculfo filio iam olim donarat. Ex testamento dato anno regi Caroli xxj. tertio nonas Maias p Lidyberrum clericum scriptо.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI DCCXCV. Theudalto defuncto, Dodus filius succedit, à Carolo magno Marchio confirmatus, qui Taurinenses etiam regit. Ex notis Noualeśj, & Secusinis.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI DCCC, Carolus Magnus Romanorum Imperator Romæ inauguratur, & apud Taurinos rediens aliquandiu resedit. Sig. lib. 4.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI DCCCXV. Ludouicus Imperator. Idem.

ANNO.

ANNO CHRISTI DCCCXXIII. Lotharius item Imperator. Idem.

ANNO

ANNO

Idem Sig. lib. 4. Ex scriptis ipsius Claudij Taurinẽsis. Verbamet Claudij.

ANNO CHRISTI DCCCXXXV. Sarraceni infestis incursionibus adeo Italiæ littora lacerarunt, vt etiam Episcopi ire ad ea defendenda compulsi fuerint, interq; cæteros Claudius Taurinensis Episcopus ineunte vere ad eos summouendos cum instructa Taurinensium acie accurrit, neque magis calamo, quàm gladio studuit.

ANNO. . . . .

Ex notis Nualesij.

ANNO CHRISTI DCCCXXXIX. Herigarius Dodonis marchionis, & Dodæ filius patri Secusiæ, & Taurinis succedit. Venesium cum locis montanis Cœnobio Noualiensi confert.

ANNO. . . . . .

Sig. lib. 5.

ANNO CHRISTI DCCCXLIX. Ludouicus Pius Lotharij filius Italis imperat cui Taurinates paruere.

ANNO. . . . .

Ex tabulario Eccl. Taur.

ANNO CHRISTI DCCCLXXIII. sedit Taurini Claudius 2. Episcopus.

ANNO.. . . . . .

Giles in Annal. Ex inscriptione, & tabula in Aede Nanzuaci. Variat Paul Aemilius. Ex eisdẽ notis Noualiẽsibus.

ANNO CHRISTI DCCCLXXV. Carolus Caluus ad imperium electus, qui Italia rediens, & vxore, (quæ Maurianæ erat) secum adducta, apud Brionam arcem iuxta Nautuacum Sabaudiæ dies clausit.

EO ANNO defuncto Herigario Marchione Dodonis filio, successit Mamfredus, quem ex Lea vxore susceptit. Hic etiam comes Palatij dictus, multa prædia Noualiensibus, Abbate Heirardo contulit, & Taurinensia templa restaurauit.

ANNO. . . . . .

Iidem.

ANNO CHRISTI DCCCLXXVIII. successit Ludouicus Balbus Imperator.

ANNO. . . . . .

Iidem.

ANNO CHRISTI DCCCLXXXI. insequitur Carolus Crassus Imperator.

ANNO.

ANNO CHRISTI DCCCXXXVIII. extincto Francorum in Italia Imperio, Berengarius Italus Italis imperat, Moxque Vido Berengarium expellit, quiinde ab Othone Saxoniæ Duce restituitur, ac Vidone mortuo cum Lamberto eius filio decertat. Iidem.

ANNO.

ANNO CHRISTI DCCCXCV. defunctus Mamfredus Marchio successorem Annonem filium habuit, qui Taurinis quoque dominatus est. Ex notis Secusinis, & Taurinensibus.

AMNO.

ANNO CHRISTI CMI. Ludouicus Anulphi Cęsaris filius Italiam in Berengarium ingreditur, rerumq; potitur, inde à Berengario receptum regnum, capto, & excęcato Ludouico. Iidem.

ANNO eodem defuncto Claudio secundo Episcopo Taurinensi succedit Vullielmus vir doctissimus, qui gesta diui Solutoris, & aliquot Thæbeorum martyrum conscripsit, ossa diui Secundi eius sacrę legionis strenui militis Taurinũ trãstulit, ĩ tẽplo diui Ioãnis reposita. Ex notis Nualicix.

ANNO.

ANNO CHRISTI CMVI. grassantibus Sarracenis, qui fraxineto egressi fuerant, Dommontius abbas Noualicienſis cœnobio egressus, vt alij quotquot, qui in agris minus tuti videbantur, Taurinum cum sarcinis ingentibus auffugiunt, cęto plaustra onusta è Noualecio mittuntur, sex mille sex centum & sexaginta sex libri illius bibliothecę numerantur, signa, statuæ aureæ, argenteæ, & Diuorum reliquię innumeræ. In templo diui Andreę, & Clementis cœnobitæ illi excepti sunt, quod templum è regione Arcis portæ Secusinæ situm erat. monasterium vero Noualicienſe ab impijs hostibus combustum, necati qui illic remanserant. Ex eisdem notis.

ANNO.

ANNO CHRISTI CMX. cum Ardoinus Ardij siue Dodi filius

Ex eisdem notis.

Taurinum expulso Annone occupasset,& aliquot Sarracenos milites bello captos in ciuitate retineret,hi intempestà nocte monasteriũ diui Andreæ ponè castrum combusserunt, vix euaserunt monachi: Bibliotheca vero fere tota flammis consumpta: Quingentos tamen libros Riculphus prępositus Ecclesiæ Taurinensis paulo ante retraxerat.

ANNO. . . . .

Iidem. Onuphrius. Sig.lib.6.

ANNO CHRISTI CMXXII. mense Ianuario Rodolphus Conradi filius rex Burgundiæ,Italię etiam proclamatur in Berengarium. Denique Taurinorum supremo potitur imperio.

ANNO. . . .

Idem.

ANNO CHRISTI CMXXIIII. obijt Domuntius abbas,cui Belegrimus succesit,& ab Annone ciuitati restituto, donatur alio templo diuo etiam Andreæ sacro ad ciuitatis mœnia,& portam Comitalem. Ardoinus propulsatus apud Secusiam, & Noualitium, Rogeriusque frater palantes feruntur.

ANNO. . . . .

Idem.

ANNO CHRISTI CMXXVI. Hugo Arelatensium Comes,Lotharij comitis Prouincię filius,fugato Rodolpho,Italiæ regnum arripit,Taurinum adipiscitur.

ANNO. . . . .

Ex notis Nualicien.

ANNO CHRISTI CMXXVIII. post Vulhelmum Episcopum,succedit Riculphus,qui antea prępositus eius Ecclesiæ.

ANNO. . . . .

Iidem.

ANNO CHRISTI CMXXXII. Lotharius Hugonis filius ad regnum illud à patre adsciscitur.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI CML. Berengarius Adelberti filius, Anscarij

rij Marchionum Eporediæ nepos, Lothario, & Hugone deturbatis in Italia regnat, vna cum Adelberto filio, & Taurinis potiuntur.

ANNO.

ANNO CHRISTI CMLXII. Otho Henrici Aucupis Saxonis Cæsaris filius Italiæ rex, ac Imperator Romæ inauguratur. Tuncq; primum Eporædicis Marchionibus expulsis, Saxones Germaniq; harum ora rũ potentes extitere: Et ab hoc Cæsare recta linea nostri Sabaudiæ Duces prodijsse videbuntur, vt maternũ genus à Secusinis heroib⁹ traxerunt. Is primũ hac in ciuitate inter cęteras Italiæ, eã reipublicę ratione instituit, vt tribus adminiſtraretur consilijs, quæ ſpeciale, generale, & credentiæ consilia dixere. Conſeruatorem vero priuilegiorum, ſiue Capitaneum, (vt aiunt) Taurinenſes habuere eum Annonem Secuſiæ Marchionem. Idq; factum rationibus quibus diximus, quod iam ſatis ex Caroli magni placitis præeſſet, ſiue quod is ciuis Taurinenſis, & ſenior potentior que, ſiue quod prouinciæ alpium Cottiarum dominaretur. Cui paulo poſt ſucceſſit Hieronymus filius, qui & Magnifredus vocabatur.

Iidem.

Io. Cuſpinianus.

Sig. lib. 7.

Ex diplomatibus Secuſinis & Eccleſiæ Taurin.

ANNO.

ANNO CHRISTI CMLXVI. mortuo Riculpho Epiſcopo, vocatur Annuco vigilantiſsimus.

Ex notis Eccleſiæ.

EO ANNO Hugo Marinus Aluernus vir primę nobilitatis Montis Buceri regulus, cum Yſengarda coniuge Romam redeuntes (quam pietatis cauſa petierant) magno ſumptu, magnis effuſis theſauris templum diuo Michaeli ad montem Capraſium extruxerũt, Annucone Epiſcopo permittente, immunitatemq; cõcedente, cui primum Abbatem Aduertũ conſtituerũt Ioanne XIIII. Romę ſedente, & confirmante. Quod templum aliquot poſt annis, Siluestro ſecundo iubente ædificijs exornauit Ioannes, ex Archiepiſcopo Rauennate Heremita factus. Sed paratis tignis & maceria, miraculo inſigni, translata omnia in alteram montis partem, vbi olim Pyrghiriana ciuitas, ab Alpibus duodecim millibus diſtans, idq; columbę miniſterio factũ veteres ferunt, & in ſomnis monuiſſe Angelum, vt eo loci ædificaret, quod Ioannes fecit, Annucoñem Epiſcopum monuit, qui Auillianam accedens ad templi conſecrationem, trabem flammeam vidit ſuperfulgere, columbamq; quaſi è cœlo miſſam ſæpius circumambire. Locus conſecratus miraculis diu claruit, & ab Arduino rege nouiſsimis ſuis diebus, tum à Sabaudis principibus oppidis auctus, ornatus, ditatusq;.

Ex tabulis fundationis eius templi.

Ex atteſtationibus Annuconis Epiſc.

ANNO CHRISTI CMLXVII. Hieronymus Magnifredus Annonis filius patri apud Secuſinos ſuccedit, & Taurinos moderatur.

Ex tabulario abbatiæ Secuſinę & Taurinenſi.

Ex eisdem. ANNO CHRISTI CMLXXIII. Otho secundus, Othonis primi filius Imperator Romanorum, post mortē patris Italiæ præest.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI CMLXXXIII. succesit Otho Tertius secundi filius, Romæ Imperator, qui in Italiam tertio traiecit, rerumq; late potius est.

Ex eisdem.

ANNO. . . . . .

Ex notis Noualiciæ. ANNO CHRISTI CMLXXXVI. mortuo Hieronymo Marchione, succedit Magnifredus qui & Olricus dictus, Marchio Secusiæ. Is ducta Berta Augberti Marchionis Eporediæ filia, controuersias veteres cum Ardoino vxoris patruo sedauit, cumque altero Ardoino Ardoini filio.

Ex eisdem notis. ANNO CHRISTI CMLXXXVII. Geson Nouolesiensis abbas, pace sic inter principes viros icta, Noualesiā restaurauit ædificijs, illucque cum monachis relicto Taurino redijt. Atq; ita cœnobij dignitate restituta, plurimorum pijs legatis cumulantur reditus. extant inter cętera Odonis, & Vindonis Bertæ fratrum, donationes non modicæ.

ANNO. . . . . .

Iacobus Bergomas. ANNO CHRISTI CMXCVIII. sedente Pontifice Siluestro, & Episcopo Taurinensi Annuncone, Episcopatus Secusinus suppressus est, quod à Secusinis eorum Episcopus dignitate (vt ferunt, mihi non ita certa res est) abutens occisus foret, vnitaque ea diœcesis Taurinensi Ecclesiæ.

Raph. Volater. lib. 3. Christoph. Millæus in cōsi. histor. Renanus li. 2. rerū Ger. Lasius li. 9. & 12. de mi grat. gen. Rob. Goulcus in cōpē. sex ætatum. Pe. Cara orator ad Alexā drum. 6.

EO ANNO Annuncone defuncto Episcopus statuitur Amisō.

EO ANNO BERTOLDVS Saxo, Hugonis Saxoniæ Ducis filius, ab Othone tertio patruo (qui tunc ad Italicas expeditiones se parabat, vt Gregorium V. Pontificem, gentilem suum sedi restitueret, ac Crescentium Tyrannum reprimeret, Bosoni Arelatensium, Rodolphoque Burgundionum regibus, in Genuenses cis transque Alpes grassantes adesse nō poterat.) Is inquam Saxo nepos Cęsareus mittitur, qui hostiles conatus disipauit, Allobroges Sabaudięque populos recepit, Magnifredum Marchionem Secusinum post varios motus, ad Alpes Cottias vicit, earumque tandem regionum arbitrum, & mo-

deratorem

deratorem Humbertum filium pace contracta (vt videbimus) reliquis inq; suos cum lato imperio approbantibus Cæsaribus fœliciter transmisit. Quos Sabaudiæ Duces ad hæc vsque tempora hinc, illincque florentissimos peruenisse suspicimus. At pulsus marchio Magnisredus Taurinum confugit.

Valer. Anselm. Peres Vargas, hist. Annales manuscripti. Dom. Machanetus. Ioc. Delexis Symphorian Campegius. Peronetus de Pino. Musinguus. Paradi. duo. Ex archiuis & diplomatibus notissimisque vetustissimis. Numismat. & monetis.

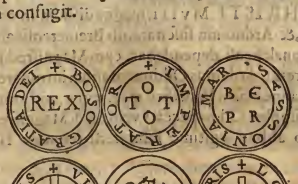

Ex diplomate dato Papiæ Kal. Sep. eo anno ind. 12 reg. 14. imperij. 3.

Eo anno Kalendis Septembris, idem Imperator Papiam venit, vbi inter cętera, Taurinensi Episcopo Amisoni, qui Annunconi succesſerat, concesſit valles duas Varactanam, & Sturianam cum Clusiatico, & adiacentibus. Idque precibus Anardi Marchionis, Cæsaris summi consiliarij, & Heriberti etiam consiliarij interuentu.

Anno.

Anno CHRISTI, Mi. Amisone Episcopo defuncto, succesſit Gezo Episcopus pietate clarus.

Ex tabulario Abbatiæ sancti Michaelis Clusini. Sig. lib. 3.

Anno CHRISTI, Mii. Ardoinus Eporædiæ Marchio, Ardoini filius, Ardionis, siue Dodonis nepos, Berengarij itę regis pronepos, Adelberti abnepos, rex Italiæ ab Italis Papiæ salutatur, reclamante Arnulpho Mediolanensi Archiepiscopo, accitoque Henrico Saxone Cæsare, qui primo congressu ad Alpes in campo Fabricę ab Ardoino repellitur. Huic itaque Taurini aliquandiu paruerunt. Is autem profitebatur videre se lege Salica.

Ex historia veteri manuscripta Fructuar. cœnobij. Ex Archiuis Ducal.

Anno.

Anno CHRISTI Mvii. Gezo Episcopus Taurinensis, ob bella assidua, quibus vniuersa hęc prouincia vexabatur, consilio habito cum

Ex archiuo Abbatię Clusinę.

to cũ suis, etiã ciuibus contulit abbati sancti Michaelis Clusini, quæ antea possidebat ipse Episcopus apud oppida sancti Ambrosij, Casellas, Alpinianum, Clusas, Noualesiam, & Vallem Clusinam, vt rei Diuinæ, maiore viciniæ commoditate inseruirent.

Ex notis Nualesiæ.

ANNO CHRISTI MVIII. magna dissidia inter Magnifredum Marchionem, & Arduinum suscitata, ob Bremetensis abbatiæ collationem, quæ à Noualesiensi dependebat, cum Magnifredus Gotofredum Abbatem tueretur, Arduinus Oddonem alium intruderet, vicit Gottofredi causa, Ioanne etiam Pontifice max. XVIII. authoritatem interponente. Ita vt supplex Oddo peccati veniam à Magnifredo petierit, & se Gottofredo abbati legitimo submiserit, tenuiore sacerdotio contentus.

ANNO.

Ex tabulario Clusino.

ANNO CHRISTI MX. defuncto Gezone Episcopo Taurinensi, succedit Landulphus. Qui etiam ob bellorum iniurias desolato templo, & prioratu Caburri, istud perpetuo iure confert Hermengardo abbati Clusino, vt ad restaurationem commodius promptiusq; vacet.

ANNO.

Cuspinianus Sigonius Ex archi. eisdem.

ANNO CHRISTI MXIII. Henricus Saxo Henrici Hezeli Bauariæ Ducis filius, in Ardoinum secundiore bello pugnat iterum ad Canapitium, astante Beroldo Saxone gentili suo, qui victoriarum particeps fuit. Arduinus siquidẽ funditur, loco deiectus, Secusiã (quam affinis, & socius Magnifredus Marchio receperat, & quietior adhuc incolebat) se se cõfert: Henricus rex Italiæ Mediolani sumpta corona ferrea confirmatur, Taurinis proinde dominatur, Magnifredo aliquandiu deturbato.

Ex archiuis, & notis vetustissimis.

ANNO CHRISTI MXIIII. Beroldus Saxo Sabaudiæ Maurianęq; princeps, cũ Humberto filio, suscitatis nouis prælijs in Magnifredum marchionẽ, eũ ad pacis cõditiones adegerunt, & ducta ab Humberto Adelasia Marchionis filia, in successionẽ is vocatur, atq; ita annuente Cæsare Taurinensem agrum tãdẽ post Socerum adipiscitur.

Ex tabulario Clusino.

EO ANNO post obitum Landulphi Episcopi Taurinensis, assumitur Maynardus, qui decessoris gesta in abbatis Clusini gratiam confirmat, vt maxime Caburrensem prioratum collapsum restauraret, & perpetuo possideret.

ANNO

ANNO CHRISTI Mxv. Ardoinus Henrici Cæsaris (qui in Germaniam migrarat) absentia erectus, Eporediani quà eiectus erat recuperat. atque ea egressus Vercellas, Astam aliasque ciuitates occupat. Alricum Magnifredi Marchionis Secusini fratrem Astensi donat Episcopatu, inscio spretoq; Arnulpho Mediolanensi Archiepiscopo, qui armata manu Astam expugnat, & ad deditionem Alricum Episcopum eiusque fautores cogit. Ex archiuis & notis vetustis. Ex diplomate fundat. & notis Fructuariensibus. Sig. lib. 8.

ANNO CHRISTI Mxvi. Ardoinus rex indignatus quidem, sed ad Superos recurrens, se se regno vltro abdicat, Henrico cedit, Fructuarensi cœnobio (quod superioribus annis pro Vullielmo filio construxerat) se deuouet, cœlestiq, quadam inspiratione monitus, inter cætera templa Virgini Mariæ Consolatæ ædem Taurini ad pomerium ciuitatis non multo post erexit, Quibus sacris rite dicatis, Benedictus octauus Pontifex priuilegia plurima indulsit, Maynardo Taurinensi tunc Episcopo, qui Amisonem subsequutus est. Ex eodem, & ex pontificio diplomate.

ANNO.

ANNO CHRISTI Mxviii. secundo die Martij, Ardoinus mortem obijt Valpergiæ, sepultus in Fructuariensi cœnobio (etsi alij in Abbatia Grazani Albensis diœcesis asserant) ad Aram diui Io. Baptistæ, relicto Guidone, Regio, Othone. A quibus Valpergiæ, Sancti Martini, & Castrimontis comites deriuati, Sabaudis Ducibus parere pergunt. Ex notis Fructuar.

ANNO.

ANNO CHRISTI Mxxii. Henricus Imperator in Longobardiam emensis Alpibus descendit, Taurinumque ingreditur, Piligrino Colonienſi, & Popone Aquileiensi præsulibus comitantibus. Sigon. eod.

ANNO.

ANNO CHRISTI Mxxvii. mortuo Gothofredo abbate Noualesiensi, qui Gesoni successerat, Odillo Cluniacensis, Odillonis nepos Abbatiã inuasit, præter antiquum morem electionis, & à Conrado Cæsare Romæ cõfirmatur. Hũc quoq; Magnifredus marchio, quẽ Taurini residentem adijt, consilio Alrici præsulis Astensis confirmauit, reclamantibus licet monachis quibus ciues Taurinenses fauebant, quos tamen Marchio armato milite represit: at Odillo ab Episcopo Lan- Ex notis Noualeſiç.

dulpho

dulpho comprehensus non prius dimissus, quàm iureiurando clientelari præstito.

Ex archiuis Ecclesiæ diui Ioannis.

EO ANNO Olricus Magnifredus Marchio Secusię (professus viuere lege Salica) dies clausit Taurini, sepultus in templo diui Ioannis ad Altare sacelli sanctæ Trinitatis, vbi & Alricus Episcopus Astensis Olrici frater sanctimonia venerabilis. Sepulta ēt Berta Olrici coniux filia Augberti Marchionis Eporediæ, Ardoini primi fratris. Reliquit Olricus filias duas Immillam Ducissam vocatam, Taurinum incolentem, alteram Adelasiam, siue Adelaim Humberti Saxonis (vt diximus) coniugem, qui inde Marchio Secusiæ, vt Comes Sabaudiæ Maurianæque, post Burgundicum siue Arelatense regnum, in Rodolpho vltimo extinctum dictus, à qua filios Petrum, Amedeum, Aymonem Odonem, & Elisabetam susceptit, iusque supremum Taurinæ reipublicæ regendæ, quod Socer a maioribus accepcrat nactus est.

Ex monetis.

ANNO. . . . . .

Ex archiuis ducal. Robertus Cęnalis. perioche. 8. In fine Paulo variat.

ANNO CHRISTI MXXVII. Conradus in Italiam cum expedito exercitu transijt, Romæq; coronatus, Taurinis etiam dominatus est, Administratore Humberto Beroldi Saxonis filio, Secusiniq; succesfore relicto, quem & Sabaudiæ Maurianæq; comitalibus sceptris ornauit, vt hæ (inter varias Imperij prouincias) à patre receptæ fuerant, tum Humbertus se viuere lege Salica, vt socer profiteri cœpit.

ANNO. . . . . .

Iidem.

ANNO CHRISTI MXXXVI. decedente Landulpho Episcoscopo, consecratur Vido habitus vir prudens, & frugi.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI MXXXVIII. Conradus Imperator Tau-

rinum

rinum in veneratione habuit, Quod in templo ciuitatis maxilla præcursoris Baptistæ coleretur, & (vt ipsius diplomatis verbis vtar) aliorũ sanctorum Martyrum videlicet Solutoris, Euentoris, Octauij, & confessorum Martiniani, Iuliani, atque Bisutij, ideo dat Cæsar vidoni Episcopo Taurinensi istante Odolrico Brixiano Episcopo, Morianensem Episcopatum, & pleraq; eius prouinciæ, & vicinarum aliarum municipia, quas curtes vocat. Exprimuntur sancti Andreæ, sancti Michaelis, Suigueriæ, Vallis quoq; aurea, Albusum, Mons rotundus, Aluacum, Camusetum, Villaram bertum, Maluardatum, Cuyna, Argentina, Arpinum, Talloria, Conflentia, Mantonum, Armiramum, Vlgina, Thononum, Berguen, Sanctus Iulianus, Grandunum, sanctus Remigius, Mons Aginonus, Villagondranum, Rotulafellum, Interaquæ, Madarellum, Cheninum, & pleraque alia diœcesium Grationopolitanæ, Geneuensis, Tarentasiensis. Id vero Humberto Sabaudo procurante etiã factum fuisse ferunt, Eberardo Maurianẽsi Episcopo defuncto, vt Taurinẽsem in suas partes traduceret, nec in Taurino potiundo aduersaretur. Quodquidem per aliquot annos integrum, sed irritum tandem fuit.

Ex diplomate dato Colonie eo anno Kal. Aprilis regni Cõradi 14. imperij 12.

ANNO CHRISTI MXXXIX. mense Martio, Vido Taurinensis Episcopus apud Conradum Cæsarem plurimum authoritate poterat, Mutinensiq; Ecclesiæ in honorem diui Geminiani dicatæ plurima conferri procurauit.

Ex ipso Cæsaree diplomate dat. Coloniæ. Et Sig. lib. 2.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI MXLV. post Vidonis Episcopi Taurinensis mortem Reguimirus aduocatur.

Idem.

ANNO CHRISTI MXLVI. Henricus Conradi filius in Italiam descendit. Romæ Cæsar inauguratur, ab Amedeo Sabaudiæ Pedemontiumq; principe Humberti filio excipitur, quem & prosequitur: Taurinensis authoritatis priuilegia à parentibus accepta; inter cætera confirmari curat. Taurinenses, (ut suã Sabaudiam,) ab incursionibus Normanorum, Guilelmo Montrolienſi duce, qui totam lacerabant Italiam eõ seruat, & Pedemontensis ideo suo merito cognominatus, isq; professus viuere lege Romana, quod omnino Pontificibus addictus esset.

Ex archiuis ducal.

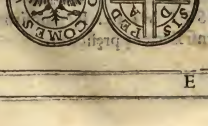

Ex moneta argentea Amedei. III.

Ea diploma te dato Mantuę eo anno Kalen. Maii. ind. 15. Ordinationis 18. Reguătis 8. Imperatis 1.

EODEM ANNO, idem Henricus Romă rediens, dat Reguimiro Episcopo Taurinensi, (qui canonicorum ordinem, in Saluatoris templo recens constituerat) plures aliorum eius ciuitatis templorum reditus, exprimuntur diplomate templa diuorum Philippi, & Iacobi, Simonis, & Iudæ, Stephani, Martiniani, Eusebij, Martini, Arx etiam ad portam Turrianicam ciuitatis, cum molendinis, & piscationibus, (hodie porta Palatij dicta) omnes quoque dat decimas, & extra vrbem, in hęc verba. Ecclesiam Cardinalem sancti Maximi in Quinto, sancti Stephani in Maliasio, nec non sanctæ Mariæ, & alia plæraque. Addit municipia, (curtes dictas) Alpinianum, Trufarellum, Lisiniacum, Viliascum, Gruliascum, Saxinascum, Martiriascum, Panatianum, Romanianum, Mitianorum, Panariolum, Andisellum, Patianum, Balbianum, Alinianum, Santenam, Burgarum, Buriades, Medium, Scantaldicum, Carnianum, plebesque plurimas. Id tamen absente Sabaudo factum conijcias, que presente vel audito, non hoc suis iuribus illatum vulnus fuisset, nisi forte cum Episcopo Sabaudus conueniisset.

ANNO.

Ex notis Georgij de Luserna Abbatis S. Solut. Idem.

ANNO CHRISTI MLXVI. obijt Taurini Beatus Goselinus abbas Ecclesiæ sancti Solutoris, insignibus claruş miraculis.

Eo met ANNO decesit Taurini vir etiam sanctimonia plenus Anastasius, sepultus è regione beati Goselini, in Ecclesia diui Solutoris.

ANNO.

Ex archiuis Pinerolien-sibus.

ANNO CHRISTI MLXIIII. octaua Setemb. Adelasia filia Magnifredi Marchionis Secusini, vidua Humberti Saxonis, Sabaudorumque principum mater, Oddonis etiam Marchionis Lucentij vidua Taurini moram trahens in arce portę Secusinę, disertis tabulis fundat dotatque Ecclesiam Beatæ Mariæ Pinerolij, prę sentibus Petro, & Amedeo eius filijs.

ANNO.

Iidem.

ANNO CHRISTI MLXX. Reguimiro extincto, Combertus Episcopus Taurinensi Ecclesię prę ficitur.

ANNO

ANNO CHRISTI MLXXVI. Adelasia plæraq; ad pias causas Taurinensi huic Ecclesiæ legauit, locaq; sacra in ciuitate extruxit.

Ex arch. Taur.

EO ANNO Marchiones Romagnani Magnifredus, Arduco, Iacobus, & Nicolaus consules Taurini, fœdera inierunt, cum Taurinensibus. Cumq; tunc in Charienses hæc ciuitas bella moueret, pollicentur sese mutuò iuuare, idque bis in anno per quindecim dies continuos, & contra omnes, excepto Imperatore, comite Sabaudiæ, & Obberto comite Blandratę.

Ex ædu Romagnanę familiæ. eo anno octauo Kal. Decembris. Verba sunt contractus.

ANNO CHRISTI MLXXVII. mense Decembri Amedeus Comes Sabaudiæ Henricum IIII. Henrici III. filium Alpibus Cinitijs superatis per totam ditionem, atq; Taurini etiam excepit, & ad Canosiũ Rhegiensis Agri oppidum deduxit, cum Gregorio septimo Pontifice conciliauit, simul & Matilda Bonifacij Marchionis Thusciæ filia, Gottofredi q; Lotharingij vidua iuuante.

Alb. Cran. li. 5. c. 6. Nauclerus gen. 36. Sabell. lib. 3. 9. Aenerd. Blondus. Platina. Heruelden. Monac. Bugatũs. Sig. variat.

EO MET ANNO, & mense Immilla Ducissa vocata, filia Magnifredi Marchionis Secusię, & Adelasiæ soror, Taurini residens in Arce portæ Secusinæ, fundat monasterium S. Petri Romani apud Musinascum.

Ex archi Taurinensi.

ANNO CHRISTI MLXXVIII. obijt Taurini Immilla ducissa dicta, iuxta patris cineres apud Diuum Ioannem condita, cui Adelasia soror succesit, Taurinumq; mense Aprili ingreditur, ac plurima Abbatiæ Pinerolianę confert, & quæ à sorore donata fuerant confirmat.

Ex arch. Taurinensi, & Pinerolen.

ANNO. . . .

ANNO CHRISTI MLXXX. ciuitas Taurinensis, tum bellis dissidijsq; intestinis, tum peste, tempestateque, & fulminibus icta, deserta diu, & inhabitata fuit. Errabant laborantes populi, pars maior Testonam successerunt.

Ex veteri tabula sdi Cõsolatæ affixa.

EO ANNO Humbertus secundus Amedei filius Taurino in Sabaudiam migrat. Adelasia vero in Valpergiam se recepit, aliquotque post annos proiectissima ætate, & spectatà triplici generatione, & à Pontificibus filia sancti Petri nuncupata, è uita excesit in oppido Canisculi sepulta in templo diui Stephani.

Ex arch. ducal. Monotis Fructuarẽsis Ex bulla Gregorij data Romæ Põt. anno primo in dictione 12. & aliis aliquot.

ANNO. . . .

ANNO CHRISTI MCIII. mense Nouembri, Amedeus secundus Humberti II. filius, princeps Sabaudiæ, & Pedemõtiũ, in auita iura Taurinensium succedit, seq; suis titulis, iam tum Dei gratia Comitem Burgundiæ, & Lombardiæ (vt diplomatis vtar verbis) vocabat.

Ex archiuis ducal. Ex diplomate abbatiæ Ripaltæ.

ANNO. . . .

Ex vetustissima tabula & notis eius Ecclesiæ.

ANNO CHRISTI MCIIII. XX. Iunij, cęperunt Taurinenses mitiore apparente cœlo, conciliatisq; amicitijs, desolatam iam satis vrbem repetere, & incolere, quodam potissimum miraculo adducti, quod in virum nobilem, ex Rauuadiorum familia multis annis oculis captum claruit. Is enim votum diuæ Virgini Consolatæ vouerat, interque rudeta ædiculam vbi suapte sponte inuenit, lucem & illico recepit. Mox hominum concursus, mox loco contiguo templum Diuo Andreæ dicatum erigitur, cum aliud ad Secusinæ portæ, arcem (vt diximus) olim, euersum fuisset. Illi templo Thomas Silius, ex diui Solutoris cœnobitis, ab Antistite Bremetensi primus prior præficitur.

ANNO. . . . . .

Ex ipso diplomate archiui Taur.

ANNO CHRISTI MCXI. Kalen. April. Henricus V. Imperator amplificat Taurinensium fines ad oppidum vsque diui Ambrosij, quà Romam Secusià itur, & eo toto itinere, euntium, redeuntium, peregrinantium controuersias, vult à Taurinensibus magistratibus cognosci, & decidi, inq; præsidium fidei Cæsareæ, ipsos omnes recipit. Confirmat Henricus V. anno 1116. & Lotharius anno 1136.

ANNO. . . . . .

Ex diplomate.

ANNO CHRISTI MCXX. Episcopo Bosone Taurinensi, Calixtus secundus Pontifex ipsi Taurinensi Ecclesię per eam Adelasiam olim donata confirmat.

ANNO. . . . . .

Ex archi Pinerolien.

ANNO CHRISTI MCXXIII. Cal. Martij, idem Boso Episcopus Taurinensis, tunc Testonæ residens, plures confert Ecclesias Dalmatio abbati Pinerolij, Synodalibus tamen iuribus reseruatis.

ANNO. . . . . .

Ex notis Ecclesiæ Taur.

ANNO CHRISTI MCXXVIII. sepulto Bosone Episcopo Taurinensi, Arbertus ad eam dignitatem erigitur.

ANNO.

ANNO

ANNO CHRISTI MXXXVIII. Amedeus secundus Sabaudię Pedemontiumq; princeps, ab Arberto Episcopo in ciuitatis iuribus auitis turbatur, Arbiter Petrus Archiepiscopus Lugdunensis eligitur, qui eas controuersias plane sedare non potuit. possessioni tamen Sabaudus semper innititur. Arbertus Testonam secessit. Ex archiuis Abbatię sancti Sulpitij Bugesiani. Ex tabulario Eccl. Taur. Guil. ventura in notis.

EO ANNO Amedeus Sabaudorum, & Taurinensium ope, ab Episcopo Astensi rogatus, Astam vi cepit, eiectumque eum restituit.

ANNO. . . .

ANNO CHRISTI MCXL. III. Kal. Decemb. Idem Albertus Episcopus Taurinensis aliquot Ecclesias contulit Abbati Pinerolensi, hortante probanteque Innocentio secundo Pontifice Maximo, reseruatis semper iuribus Episcopalibus. Ex arch. Pinerolij.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI MCXLIIII. Idem Albertus Episcopus Pinerolium cœnobium alijs auxit Ecclesijs. Ex eisdem.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI MCXLIX. Humbertus III. Amedei II. filius apud Sabaudos Taurinosque rerum potitur, vir pietate insignis. Ex archiuis.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI MCL. CAROLVS Episcopus Taurinensis defuncto Arberto successit, Sabaudo infestissimus. Idem.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI MCLV. Humbertus Sabaudus princeps Federicum Aenobertum Italiam ingressum Taurini excipi iussit, ipso autem apud Sabaudos degente, cumque tunc Carolus ciuitatis Episcopus ipsi Federico (vt aiunt) cum vmbella, comitante clero obuiam fuisset, Cæsar ideo imperialia iura Episcopo in ciuitatem, absente nec audito Sabaudo contulit. Reclamant populi obstat Sabaudus. Huic Otto Frisingensis lib. 2. cap. 15. Gaud Merula. Ex archiuis ciuitatis.

Cheri-

Charienſes, Aſtenſesque vocati fauent. Hos Cæſar potentior igni dat & direptioni.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCLIX. Idem Federicus Imperator Carolo Taurinenſi Epiſcopo, hominem quo ſibi in Adrianum Pontificem alliceret, (ſicuti alios ita aucupabatur Epiſcopos) dat iura ciuitatis, & circũ quemcumq; ad decimũ lapidẽ, ſiue Milliare, Chariũ quoq; oppidum, Aliuianũ, Montem altum, Theſsianum, Zauennam, (olim Gauiũ dictũ) Mercuriadẽ, Santenã, Burgarum, Teſtonã, Saxenaſium, Carnianum, Sentalum, Laualdiſium, Pancalerium, Campillionem, Pineroliũ, Buriaſcum, Auillianam, Ripulas, Lanceum, Septimum, Clauaſium, San Michelem in monte Pyrghiriano, Decimas vallis Secuſinæ, & plęraque alia, alieni liberalis Cæſar.

Ex ipſo diplomate dato apud caſtrum Auicianum in territorio Vercell. eo anno 7. Kal. Febbruarias Indict. 7. Ann regni 7. Imperij 4.

ANNO.

ANNO CRHISTI MCLXII. Federicus Cæſar Taurinum acceſsit, vbi Piſanos, & Genuenſes, nouo inter ſe bello certantes, ad inducias adduxit, Berengario ſecundo Prouinciam à Maſsilia ad Druent iam flumen, & Alpes latis finibus, beneficiario iure contulit.

Sig. lib. 13.

EO ANNO Vullielmus ſecundus Taurinenſis Epiſcopus, Carolo ſucceſsit.

Ex notis Ecclęſiæ Taurinen.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCLXVII. defuncto Vullielmo, ſuccedit Carolus ſecundus Epiſcopus.

Iidem.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCLXIX. Humbertus Sabaudus ſe ſe, ciuesque ſibi reſtituit, Carolus Epiſcopus Sabaudum in ius coram Cæſare vocat, lis diu vertitur, excipientibus cum Sabaudo ciuibus.

Ex arch. ducalibus.

ANNO CHRISTI MCLXX. Amiſo Epiſcopus Carolo ſecundo Taurinenſi ſedi ſufficitur.

Ex eiſdem notis.

ANNO

ANNO CHRISTI MCLXXI. Milo Cardaneius extincto Amisone pastor Ecclesiæ datus est. Sidem.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCLXXIIII. Martio, Federicus Imperator in Italiam per Sabaudiam, & Cottias Alpes redijt, Secusiam primã vrbem igne, & ruina vastauit, vt cæteris Italiæ ciuitatibus terroris exemplo esset, Taurino perpercit Milonis Episcopi precibus assiduis lenitus, vtque suarum partium esset Episcopus. Platina in Alex. Chro. Germaniæ li. 12. Naucl. gen. 50.

ANNO CHRISTI MCLXXV. Federicus idem multis in Italia afflictatus incommodis, ope Taurinentium, quibus pepercerat, oportunè iam per montem Iouis, in Burgundiam transijt, inde ad suos in Germaniam facile transgressus. Abbas Vespergen. Sig. li. 14. histor.

EODEM ANNO, cum relatum fuisset Taurinensem Milonem Episcopum in odium litis cœptę à Carolo decessore suo, incendij Secusini authorem, & prædæ fuisse participem, Humbertus princeps Taurinum ingreditur, populatur, & quæ maxime Episcopi extarent omnia exportauit, census quoque annuos in publicum addixit, & sectionem damna passis Secusinorũ adiudicari voluit (si damni æstimatio dari potuit) hinc lis coram Cæsare acrior, & vehementiores excitatæ tragœdiæ. Ex diplomate Henrici 6. sub anno 1188. quod suo loco.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCLXXVIII. VI. idus Iulij Federicus Imperator iterum superatis Alpibus Taurini moram traxit, plurimaq; priuilegia varijs contulit, maxime Rodobiensibus ob castra Conflictiæ Palestræ, & aliorum agri Vercellensis. Ex archiuis Vercellen. & li. 1. Bissoni.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCXXXV. Taurini Gothofredus Imperialis aulæ Cancellarius legatus Cæsaris, sententiam tulit in Humbertum Sabaudię Comitẽ, indicta causa, Milone Episcopo Taurinensi instante. Quà hic in possessionem mittitur Taurinensis ciuitatis, oppidorum Auilliane, Ripę altę, medij Carniani, & arcis Turretæ de quibus contẽdebatur, ille verò spoliatus, & ob damna Ripolis, & Publicię iniecta, septingentis libris mulctatur, à quà sententia reclamatum est. Ex ipsa sententia in tabulario Ecclesiæ Taurin.

Eodem

Onuphrius in vita Pōt.

EODEM ANNO, mense Nouembri, postquam Milo Episcopus Taurinensis Archiepiscopatui Mediolanensi successit, Lamberto Cribello Archiepiscopo, Pontifice maximo creato, & Vrbano III. vocato: Ardoinus sedi Taurinensi suffectus est. Cribellæ autem gentis nunc adhuc extant apud Subalpinos Canelij comites splendidissimi.

ANNO. . . . . .

Ex diplomate Henrici cius anni 9. Maij dato Basileę exar chiuis ducal.

ANNO CHRISTI MCLXXXVIII. Ardoino Episcopo item prosequente, nec exequutione aliqua subsequuta, Federicus Cęsar, & Henricus filius sententiam duriorem tulerunt in Humbertum Sabaudum, minus litibus intendentem. Qua Sabaudus condemnatur ciuitatem Taurinensem Episcopo cedere, & bannum (vt vocant) Imperiale Sabaudo imponitur, omnibus suis ditionibus commissis, & sectorum arbitrio expositis. Qui interea ætate, & mœrore grauis mortem obijt.

Ex archiuis, & actis eiusdē.

ANNO eodem, Thomas Humberti filius, patri succedit, sententiā retractari curat, Henricus Federici filius causa cognita, iudicatum reparat, Sabaudi iura integra agnoscit, reclamante tamen semper Episcopo. Sabaudum itaque toti ditioni restituit, Sedunensi sola ditione tunc imperio reseruata.

ANNO. . . . . .

Ex arch. ciuitatis. Gaud. Merula.

ANNO CHRISTI MCXCI. mortuo Federico Cæsare, Arduinus Taurinensis Episcopus Sabaudum Taurinensesque ciues turbat. ciuitate potitur, at seditione suscitata, ciuitate præsul detruditur. Qui cum clero apud Testonam oppidum, (cuius ruinis postea erectum Moncallerium) secessit. Tandem restituitur Episcopus, ea tamen lege ne amplius vltra quàm quæ Poli sunt cognoscat, publicis, & supremis Sabaudo Thomæ restitutis iuribus.

Ex tabulario Eccl. Taur. 5 Cal. dato Taurinico anno 7. Kal. Augusti Indict. xj. signatū Mussius notarius imperialis aulæ.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI MCXCIII. longa lis atque diſidia inter Episcopum Arduinum Taurinensem, & Merulum, ac Arducium Piosaschi dominos sopita sunt, cum hi Testonam oppidum, ipsamque arcem Episcopo remittunt, Episcopus vero Publiciarum feudum cedit

Piosaschis

Piosaschis fratribus, qui præterea quingentas marchas argenti Episcopo numerant, & se eius beneficiarios agnoscunt.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCCIII. Septembri, Arduinus Episcopus Taurinensis Testonæ, non integre conciliatis adhuc rebus confidens residebat, atque abbati Pineroliensi Bertramo nomine apud agrum Musinascum aliquot erogat reditus. Ex archiuis Pinerolien-sibus.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCCVI. Iacobus Episcopus Ardoino succedit. Idem.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCCX. Iunio, Otho IIII. Imperator Taurini aliquot diebus resedit, pluriniaq; priuilegia Ecclesijs concessit, maxime Ecclesiæ Ripaltæ. Tunc huic Cæsari aduersabatur Federicus secundus. Ex diplomate Ripaltę.

Eo ANNO, mensis Iulij XIII. Iacobus Episcopus conuocato clero, & Taurinensibus ciuibus oblabantem vetustate ædem diui Solutoris, & ipsius abbatiæ contractum graue æs alienum, ipsam contulit Petro abbati Clusino ea lege, vt Episcopo Taurinensi sacramento diceret, ære alieno liberaret, ædificijs ornaret, & cultui diuino satisfaceret, quod aliquot alij Episcopi confirmarunt quandiu Clusini eam operam nauarent, sed ad suos peculiares abbates res ipsa tandem redijt. Ex tabulario clusino.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCCXIIII. Diuus Franciscus ex Asilio Vmbriæ ciuitate, in Gallias iter faciens, Charij primum paupertatis Christianæ (quam profitebatur) sodalitium instituit, mox Taurini, ædiculà sibi à ciuibus concessa Diuo Victori sacra, quâ Ruuerei patricij olim contraxerãt, aliud stabiliuit, quod nunc in templum & cœnobium præclarum abijt. Eo quoq; tempore diui Dominici natione Hispani Predicatorum ordo in hac ciuitate sua accepit incunabula. Ex notis eorũ cœnobiorum.

ANNO CHRISTI MCCXV. mense Maio. Cum Thomas Sabaudiæ Comes, nonsatis adhuc cum Tauuinensibus conueniret, Vercellenses socios habuit, hoc pacto, ne ipsis inscijs & inconsultis quidquam cum Taurinensibus pacisceretur. Ex archiuis Vercellen.

Iidem.

ANNO CHRISTI CCXVII. Iacobo Episcopo defuncto succedit Iacobus II. qui tandem imperialis aulæ Vicarius, & totius Italiæ legatus suâ prudentiâ, & merito constitutus.

ANNO.

Exarch. Taurinen. & libr. viridi.

ANNO CHRISTI MCCXXII. die quinto Iulij, fœdera inita inter ciues Taurinenses, simulque Iacobū Episcopum Taurinensem tunc adhuc Testonæ degentem, cum Manfredo Salutiarum Marchione Bonifacij filio, Alexia Delphina Bonifacij auia consentiente. Bonifacius inter ciues Taurinēses ascribitur, mutua sibi inuicē auxilia pollicentur, maxime in Thomā Sabaudiæ comitē, & eius liberos, qui post diutinas (vt aiunt) simultates Taurinensibus minabantur. Nec eū Bonifacius prius excipiunt, quàm polliceatur se nunquam cum aliqua filiarum ipsius Thomæ nuptum iri, nisi Taurinensibus astipulantibus, denique empturum se, & ædificaturum in ciuitate palatium. Quid non in Sabaudos tunc molitum est?

Ex eiſdē archiuis.

ANNO.

Ex tabulario Episc. contractu acto i getbolanis iter Casellā & Ciriacum 6. Ianuarij eo anno.

ANNO CHRISTI MCCXXVIII. Iacobus Episcopus Bonifaciū Montisferrati Marchionem in suas partes vocat: Is vt Taurini pedem figere queat firmius, se clientem siue vassalum Episcopi facit, hunc derecto feudo suo, (vt vocant) inuestit: non tamen castrum sancti Raphaelis includitur, quod violenter ab ipso Marchione occupatū Episcopus protestatur, Iacobo à Runcrè ipsi Episcopo assistente.

Ex archiuis, & contractu gesto ad prata Perosæ eo āno 13. Iulij.

EO ANNO Andreas Hugonis Burgundiæ ducis, & Beatricis Delphinæ secundogenitus, Delphinus dictus Albonensisq; Comes fœdera percusit cum Taurinensibus, Pinerolensibus, ac Testonensibus, & in ciuem Taurini recipitur, eiusq; posteritas: Palatium emet in ciuitate quod nunquam vendi queat, prohibitur etiam stata lege ne Genuenses, Astenses, Charienses, negotiatoresve alij ad Delphinatum accedant, nisi illi prius Testonā, Taurino, & Pinerolio transierint, quòd nullos commeatus, annonamque Sabaudo comiti, vel suis suppeditare poterit, nisi pro arbitrio Taurinensium, quod opem in hostes omnes, in Sabaudum potissimum gnauiter feret. Bis quoque anno Taurinensibus mittet auxilia, & ea ad minus quinquaginta armatorum equitum, milleque peditum, qui per mensem militabunt. Nec inconsultis Taurinensibus fœdus aliquod, seu sanguinis vinculum cum Sabaudo faciet, liceat Delphino alia fœdera iam cum Marchione Montisferrati inita, cumque Mediolanensibus,

Vercel-

Vercellensibus, Alexandrinis conseruare. Et tueri consultis semper in omnibus ipsis Taurinensibus. Idem & pollicentur Delphino Taurinenses: confirmat Beatrix Bonifacij Marchionis Montisferrati filia, Andreæ coniux.

Eo anno Kal. Decembris Federicus secundus imperator iubet Ploacensibus, Bagnolis, Caburris, Bargianis, Publicijs, Scalingijs, & vallis Macij, cæterisq; patrię nobilibus, vt Taurinam ciuitatem inhabitent, & domos singuli ędificent, atq; ita pacta cum Taurinensib. inita vel ineunda confirmat. Ex eisdem.

Anno.

Anno CHRISTI Mcc'xxx. Bonifacius Marchio Montisferrati Taurinum occupat, Priuilegia ciuibus confirmat, quæ per Thomam Sabaudiæ Comitem, & Humbertum eius secundo genitum concessa fuerant, Abbatiæ sanctæ Mariæ Brionæ Cistertien. ordinis. Ex archiuis eius Abbatię Brionę.

Anno eodem Hugonus Episcopus Taurinensis, ex Cagnolorum nobilissima Vercellensi familia, Iacobo defuncto succedit. Idem.

Anno.

Anno CHRISTI Mccxxxiii. Thomas Sabaudiæ Comes fusis paulò ante Mediolanensibus, qui in Pedemontanum agrum grassabantur, Cæsoq; Osimo militiæ duce, Taurinensem ciuitatem, à Marchione Montisferrati occupatam obsedit, castrisq; trans Padum metatis, arcem, & turrim speculatoriam, in colle ad ripam fluminis prominentem extruxit, auxiliares Astenses fugauit. San Georg. in historia Ferrarien. Gaudenc. Merula. Coirus. Bugarus. Leon. Machaneus.

Eo met anno Thoma defuncto Amedeus iii. Sabaudiæ Comes patri succesit. Annales Sab.

Anno.

Anno CHRISTI Mccxxxv. xiiii. Decemb. Pax icta inter Amedèum iii. Sabaudiæ Comitem, ac Thomam primi Thomæ filios, cum Hugone Episcopo Taurinensi. Quà pace Taurinenses fidelitatis sacramentum Sabaudo præstitere. Bonifacius vero Montisferrati Marchio (qui prius Margaritam Amedei iii. filiam in vxorem duxerat, ac proinde dotis, siue alio nomine in Taurinum, & alia aliquot oppida aspirabat) iuribus cesit. Sabaudus vero Collegium castellum in feudũ resçipiscenti ciuitati contulit. Ex archiuis.

In tabulario Episcopat. Ex contractu acto Taurini 14. Kal. Decembris.

ANNO CHRISTI MCCXXXVI. eadem pax cum Episcopo Hugone confirmatur, Ripolæ ceduntur Sabaudis, qui Ecclesiastica Episcopo relinquunt, idq; tractante Roberto de Guislardis potestate Taurinensi nomine ipsorum principum.

ANNO. . . . .

Ex archiuis Abbatiæ Pinerolij.

ANNO CHRISTI MCCXXXVIII. mense Februario, Federicus secundus Henrici sexti filius Imperator Taurinum ingreditur, ab Amedeo Sabaudo aliquot diebus splendidissime excipitur. Ille inter varia multorum populorum priuilegia, ea quæ à Cæsaribus, & Sabaudis principibus Pinerolienſis Ecclesia, acceperat fusissimè confirmat. Tunc erecti Ducatus Chablasij & Augustæ prætoriæ, comitalibus tamen titulis Sabaudiæ semper postpositi.

ANNO. . . . . .

Iidem.

ANNO CHRISTI MCCXL. Hungono mortuo succedit Hugutio Episcopus Taurinensis.

ANNO. . . . . .

Ex notis ci monasterij.

ANNO CHRISTI MXLII. Innocentius quartus Genuensis Pontifex Maximus, Taurini à Thoma Sabaudo Amedei tertio fratre excipitur. Thomas enim Pontificis ex fratre Thedisio Fliſco Lauaniæ comite nepte, Beatricem duxerat, & iuribus in hãc ciuitatem ab Amedeo donatus fuerat. Pontifex vero, (qui olim Fructuariensis Cœnobij monachus) illud, & alia monasteria perlustrat, pleraque ad pietatem singulis indulget.

Iidem.

ANNO CHRISTI MCCXLIII. & aliquot annis, mortuo Hugutione vacat sedes Taurinensis.

Ex archiuis ducal. Guil. Ventura Asten.

ANNO CHRISTI MCCXLIIII. Taurinenses fidelitatis iam præstitæ memores, vno omnium consensu se se Amedeo tertio Sabaudiæ Pedemontiumque Principi suppoſuerunt.

Ex archiuis ducal. Cõtractu ciani 16. Iulij.

ANNO CHRISTI MCCXLV. Amedeus tertius Sab. Comes Taurino potitus, ipsum simul, & Pedemontanã ditionem Thomæ fratri iterũ cedit, suprema retẽta authoritate, is porro Thomas primũ iure vxorio comes Flandriæ vocatus est, à quo ad hæc vsque tempora Sabaudiæ principum ducumque linea fœliciter propagata est.

ANNO CHRISTI eodem Ioannes Episcopus Ecclesiæ Taurinensi, diu viduæ fœliciter adiungitur.

ANNO CHRISTI MCCXLVI. Federicus II. Imperator, post quam anno superiore ab Innocentio quarto Pontifice Diris Ecclesiasticis damnatus foret, cum iam neptem Pontifex Thomæ Sabaudo collocasset, is Cæsar Taurinum ingreditur, togatos tot secum educens ad causam suam coram Pontifice (qui illuc accesserat) dicendam, vt togatorum agmen, par exercitui videretur. Thomamq; in odium Pontificis, opinionum numero potius, quam certo iure ea ciuitate spoliare nititur. Sed ad Parmensem obsidionem, quam Henrico filio reliquerat redire coatus est. Licet alij scripserint Taurinum tunc à Parmensibus exulibus occupatum, neque Cæsarem ingredi ciuitatem potuisse.

Blond. lib. 7. secūd. decad.

Thomas Fazellius lib. 8. post. decad.

Io. Cuspinianus in Federico secūdo.

EO ANNO Federicus Cæsar Cremonæ pacem init cum Sabaudo, Matrimonium Mamfredi Lanceę Cęsaris filij, cum Beatrice Amedei comitis filia tractatur, dies Taurini indicitur.

Contractu celebrato Cremonę 8. Martij. indic. 8.

EO MET ANNO inter tot de ciuitate controuersias, exurgunt aliquot nebulones, incogniti illi Taurinum conflagrarunt penitus, cuius factionis inquiritur à Ioanne Episcopo, nihil certi dicitur, vertitur suspitio in tenuiores plebis, qui potentioribus inuiderent. Tandem cum in turbas agendum esset, mitius processum: Prmulgato Innocentij quarti diplomate absoluti incendiarij, ita tamen vt damna passis satisfieret: sic clam exolutis culpis, effectum est, vt mox reparata ędificijs fuerit ciuitas, cum Dei potius quam hominum iudicium apud se formidarent sceleris conscij.

Ex archiuis.

ANNO CHRISTI. MCCXLVII. Amedęus tertius Thomæ filius, comes Sabaudiæ, Duxq; Chablasij, & Augustæ Prætoriæ, Taurinēsiū ēt possessionem adipiscitur, Thoma fratre interueniente, certis pactorum conuentionibus. Hoc inter cętera Ripolanis honorificum, vt si aliqua ex parte in futurum pacta cōuenta violarentur, ipsi Amedęus, Thomas, & Taurinenses, haberent Ripolanos arbitros, & perpetuos iudices.

Ex priuilegio Ripolano ciuis anni 2. nonas Sept.

ANNO CHRISTI MCCXLIII. mense Nouembri, cum Vulliel mus vij. Bonifacij Marchionis Montisferrati filius, & Amedei Sabaudiex Margarita filia nepos, ob certa dotalicia pacta Taurino adhuc potiretur, nec satis Thomæ secundo gratum foret, cui Pedemontana ditio obuenerat, is post sedatas Innocentij quarti Pontificis, & Federici secundi controuersias, ab eo Cæsare Taurinum ciuitatem, & arcem (quę ad Pontem Padi tunc recens extructa erat) certiore dono obtinuit, simulque aliquot circumuicinas vrbes, Quęres Amedeum fratrem aliquantum commouit, deturbato maxime Ferratensi. Sed compositis rebus Taurino Thomas quietius potitus est.

Ex ipso Federici 2. diplomate eius anni mense Nouembri 7. in dictione. dato Vercellis.

ANNO CHRISTI MCCXLIX. cum Thomas parum emolumēti ex eanuda donatione retulisset, & cauillis alia alijs inde exciperentur, addidit Federicus vectigalia, & portoria Taurinensia, & quæcunq; dubium omne summouere possent.

Ex archiuis diplomate mēsis Iunij.

ANNO

Ex archiuis, diplomate eius anni. 11. Kal. Iunij.

ANNO CHRISTI MCCLII, Vulhelmus Imperator confirmat ipsi Thomæ secundo donationem ciuitatis Taurini à Federico factam, additis omnibus oppidis, quæ erant diœcesis Taurinensis. Tunc autem illi diœceſi subiacebant Salutiæ, Mons Regalis, Charium, Sauillianum, Cuneum, Fossanum, ac proindeiam tum etiam Subaudici iuris effecta ea oppida, Innocentio Pontifice omnia approbante.

Ex tabulario Charienſi & notis Gabriellis viſquæ iurecon ſulti Charieſis.

EO ANNO cum Casalenses, & Papienses bella in Taurinenses mouissent, & in conflictu Io. Episcopus captus ab illis esset, à Thoma Sabaudo multà pecuniâ redemptus est, qui quoque castrum Montisoli aduersus Astensium, & Charienſium insultus sustinuit, & seruauit: quod cum Episcopo pertineret, Sabaudo cessum est, & iusto venditum præcio, ad Ecclesiæ euidentissima commoda. Illud postmodum Charienſibus Sabaudus remisit, & tandem pacis conditionibus dirutum.

Ex archiuis.

EODEM ANNO v. Kal. Augusti, idem Thomas fœdus init cum Astensibus, ipsisque auxilia pollicetur, & copiam facere omnium oppidorum Pedemontanæ ditionis pro eorum tutela, excepta (idq; diſertis verbis) sua ciuitate Taurinensi. Astenses quoq, mutua officia Sabaudo exhibent. Sed non diu perseueratum.

ANNO.

Ex archiuis, & notis, Guliel. & Secun. vêturę Astenſis. Nicolaus Gilles. Goffredus ab Eccl. in hiſtor. Salutiana.

ANNO CHRISTI MCCLIIII. atrox prælium inter Thomam, iunctis, secum Taurinensibus, & Astenses gestum ad montem Brunum, vbi aduerso Marte captus Thomas, & in vinculis diu detentus, sed graues pœnas luerunt postmodum Astenses, vindicante aliquot post annis iniurias, etiam Ludouico Gallorum Rege. Tunc Bonifacius puer Amedeo III. parenti in Sabaudia succesſerat, Dux etiam Chablasij, & Augustæ patris exemplo dictus.

ANNO.

Ex tabulario Charienſi & notis Gabr. viſq.

ANNO CHRISTI MCCLVII. menſe Februario, Astenſibus Thomam adhuc in vinculis habentibus, eum ipsi Taurinis sollicitanti bus liberarunt, atq; eis remiserunt. Adsatis indigna tamen pacta adductus Thomas (vt libertati studeat omnes) ciuitati Taurinensi cedere cogitur, ciuibus libertatē donare, Caburretū, Montisolū, Castelletti padi, Collegium, Alpianum, & alia quædam iura remittere, additò etiam quod liberatus à vinculis, mox Astam se conferret ad hęc confirmanda in ingreſsu, & egreſsu ciuitatis, vt verba pactorum sonant, ex

clauſu-

clausularum subtilitate, maiorem dolum, & fraudem detegentia, nec eum annum Astenses inulti prætierierunt, seniente in eos Gallo, vti diximus.

ANNO CHRISTI MCCLVIII. Thomas Taurino exclusus ad Ricardum Cæsarem recurrit, qui iure cognito spoliatum in integrum restituit, donationes maiorum confirmauit, atq; iterum noua liberalitate contulit, pollicetur quoque se ad eam recipiendam ciuitatem iusta auxilia prætiturum. Ex archiuis Sabaudis & rescripto ipsius Richardi eius anni 14. Kal. Aprilis.

ANNO eodem Ioanne Episcopo Taurinensi defuncto subsequitur Gaufredus. Ex tabulario Eccl. Taur.

ANNO CHRISTI MCCLIX. obijt Thomas secundus. Thomę primi filius princeps Pedemontium, relictis Thoma, Amedeo, & Ludouico liberis. Ex archiuis.

ANNO CHRISTI MCCLX. mense Decembri, heremitarum numerus è speluncis, & ergastulis egressi per ciuitatem Taurinensem, Charium, Astam, & alias subalpinas nouo exemplo, nudata terga flagellis aculeatis cedunt, ad vsq; largum cruorem, pœnitentiam exlamantes. Permulti inde à flagitijs reuocati, ablata restituere, voluptatibus nuntium remittere, reconciliari mutuo, mutuas amicitias exposcere. Inde flagellatorum in hodiernum diem creuerunt pia sodalitia. Ex notis Guillielmi Venturę.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCCLXII. Carolus tunc comes Andegauensis Ludouici VIII. Francorum regis filius, & diui Ludouici frater, ad regnum Neapolitanum aspirans in Manfredum gnatum Federici II. Cæsaris, cui Sabaudus fauebat, suggerente Vrbano tertio Pontifice, fauente etiam Guillielmo Marchione Ferratensi, Taurinũ inter cõtendentes occupat, & alias aliquot Longobardiæ vrbes. Inde nouæ bellorum faces per annos multos suscitatæ. Idem Ventura Astensis.

ANNO CHRISTI MCCLXIII. Taurinum à Bonifacio Amedei III. filio adolescente viuacissimo Sabaudiæ Comite obsidetur, Sed ipse incautior eruptione à Gallis Andegauensibus facta, Marchione Ferratensi, & oppidanis, capitur, captus turri includitur. Ibi confectus mœrore dies clausit, Maurianam translatus ad maiorum sacros loculos. D. Machanæus. Gaud. Merula. Symphoriã. Campeius. Guil. Parad.

ANNO CHRISTI MCCLXIII. Petrus Sabaudiæ comes Thomæ primi filius, Bonifatio ex fratre nepoti succedens, de eius interitu grauem vindictam sumpsit: Taurinũm obsedit, & tandem expugnauit, expilauit. Turrim ad portam Secusinam, qua inclusus nepos interierat dirruit. Taurinorum tandem erecta cornua repressit, & aliquantum domauit, mansuetissima aliquando futura. Idem.

ANNO.

Ex archiuis Sab. & ex ipsis tabulis.

ANNO CHRISTI MCCLXVI. atrox bellum in Astenses Taurinorum socios gestum pro retinenda ciuitate Taurinensi, Petrus comes, Philippusq; frater, nec non tres Thomæ secundi filij intererant, Thomas inquam Amedeus, Ludouicus. Ancipiti marte decertatum, Hi tres nouissimi fratres bellocapti ab Astensibus, Astensium potissimis cæsis.

Ex ipsis tabulis x. Kal. Iunias.

EO ANNO pax inita, liberati fratres Sabaudi, & certis conuentionibus, commeatum tutum Astenses per ditionem Sabaudam à comite impetrarunt, ea tamen expressa lege, ne armati, nisi gladiolo, neque turmatim solum Sabaudum peragrarent.

ANNO. . . . .

Ex archiuis.

ANNO CHRISTI MCCLXVIII. mense Martio, obijt Petrus Sabaudiæ comes Dux Chablasij, & Augustę sine masculis, cui Philippus frater Burgundiæ comes succesit. Pedemõtanis vero Thomas tertius Thomæ secuudi filius præfuit.

ANNO. . . . .

Secundus Ventura. Ex archiuis Ducalib.

ANNO CHRISTI. MCCLXXIIII. Thomas tertius Pedemontium princeps Thomæ secundi primogenitus Taurinum inuasit, auxiliatibus Burgundicis copijs & Gallicis suffultus, Othone Burgundiæ comite authore, cuius sororem Guietam hic Thomas duxerat, Hugonis filiam, & Alexię: quę Alexia secundis nuptijs Philippo Sabaudo iuncta erat. At Ferratensis Marchio Guillielmus, Bonifacij filius, Astenses quoque armati adsunt, atrox & cruentum prælium ad Sangonis fluminis planiciem non procul à Taurino: dubie satis, & ad omnem euentum aliquandiu confictum, sed Sabaudis fortuna infestior quod Taurino Ferratensis potitus sit.

ANNO. . . . .

Ex ipso contractu & statutis.

ANNO CHRISTI MCCLXXX. mense Augusti Thomas fugato Guillielmo Ferratensi Taurinum recipit. Cum Taurinensibus certa pacta init quibus leges, & statuta dictat, & olim à Thoma patre condita confirmat.

EO

Eo anno mense Septembri, Thomas Guillelmum Ferratensem assiduo bello eo vsque fatigat, vt in Hispaniam eum confugientem apud Valentinos Allobroges interceperit, captum in arcem Petrocastream ad Rhodanum traduxerit, vbi diu in vinculis hominem detinuit. Pace tandem inita, Taurinum perenni iure Sabaudo creditur, & quæcunque ab ea ciuitate dependebant, idque ipse Marchio extra vincula confirmat, & nunquam in Sabaudum bella moturum pollicetur, pœna addita octo millium librarum Turonensiũ, prædibus eius rei causa datis. Ex archiuis ducal. in ipsis tabulis eius anni. Sãgeorgius. Merula.

Anno.

Anno CHRISTI Mcclxxxii. idibus Maij, Thomas tertius mortem obijt, cui succesit Philippus primogenitus, adhuc puer, qui inter cæteras Subalpinæ ditionis vrbes Taurinum adipiscitur, tutore Amedeo quarto patruo. Ex archiuis.

Anno CHRISTI Mcclxxxiii. mense Septembri, mortũo seniore Philippo Sabaudiæ, & Burgundiæ comite, succesit Amedeus quartus ex Thoma secũdo fratre nepos, eo quod Thomas tertius primogenitus mortem obijsset, pupillum Philippum reliquisset, & forte Amedeus tutor prœualuisset, primogenituræ ordine luxato, hinc rixarum bellorumque seges, sed ea decisa, exciſaque tandem: nescio quid tamen semper noui pululante. Ex archiuis.

Anno.

Anno CHRISTI Mcclxxxviii. Philippus à Sabaudia sui iuris effectus, Taurini monetas in possessionis argumentum cudebat, & se modestiæ gratia, vt apud Turonenses Gallorum rex Turonum ciuem, sic se Philippus apud Subalpinos Torinum ciuem inscribebat. Tidem.

Ex moneta argentea.

Anno.

Ex archiuis Sab. Sangeorgius Petrus Azarius. Coirus.

ANNO CHRISTI Mccxc. quarto nonas Iunij, Amedeus quartus Sabaudiæ comes, controuersijs cum Philippo ex fratre nepote sedatis, ab Astensibus in Tutatorem ciuitatis vocatus, cum magno Sabaudorum exercitu Alpes superat, à Philippo Taurini excipitur, Astã inde ingreditur, idq; octauo idus Iunij, & Ferratensem Marchionem hostem semel, atq; iterum fugat & comprimit.

ANNO.

Ex notis Ecclesiæ.

ANNO CHRISTI Mccc. Gaufredo Episcopo succedit Thedisius.

Exipsis tabulis eius anni 8. idus Decembris.

EODEM ANNO Philippus Taurinum moribus reformauit, illam etiam ludi Aleę pernicioſam licentiam abrogauit, quod ab eo ludo blasphemiæ proueniret, rixæ, & cædes suborirentur, & vectigal quod ex eo ludo proueniebat, commutauit in salis vectigal, & quędam alia communi omnium consensu sanxit.

Ex archiuis ducalib. Georgius Merula. Baptista Egnatius.

ANNO CHRISTI Mcccl. Februario, Philippus Pedemontiũ princeps ab expeditione orientali longaq; nauigatione triumphans redit, & Bonifatio octauo Pontifice auspicante Isabellam Guillielmi Achaiæ, & Moreæ principis (Quem paulo ante Michael paleologus expulerat) vnicam filiam, & hæredem vxorem habet, simulq; Taurinum aduehuntur, proceribus Græcis comitantibus, & magno cum apparatu excipiuntur, principesq; Achaiæ & Moreæ salutantur, quæ Morea olim Peloponesſus appellabatur.

ANNO.

Sangeorgius Blond. lib. 9. 2. ducal. Coirus. Conradus Veccrius in vita Hẽrici. Io. Cuſpinianus in Henrico.

ANNO CHRISTI Mcccx. Philippus Sabaudus Pedemontiũ Ahaiæ, & Moreæ princeps. Taurini excipit Hẽricũ VII. Lucemburgen. & Margaritam Brabantiam Augustos, quos Amedeus Sabaudię comes Cæsaris sororius siue Aelius comitabatur. atque tunc Taurinę ciuitatis amplitudo duodecim millibus equitum hospicio suscipiendis capax visa fuit.

ANNO.

Ex archiuis ducal. & ipſa ſententia.

ANNO CHRISTI Mcccxii. posteaquam Henricus Cæsar Robertum Siciliæ Regem Caroli II. Andegaui filium non semel debellasset, in iudiciũ etiam vocasset, sententiam tandem in eum tulit, qua perduellis declaratus fuit, eiusq; ditiones pdæ, & direptioni datæ, cõmissę, & (vt vocant) banno imperiali expositæ, ac proinde Taurinũ ab omni

Andega-

Andegauensi occupatione liberatum, si quid amplius in eam ciuitatē ex Caroli primi inuasionibus posteritas forsitan aspiraret.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCCCXXIII. XVI. Kal. Nouembris, obijt Amedeus quartus Sabaudiæ comes relicto Edoardo filio comite, quo cum etiam Philippus de iure primogenij contendere nixus est, sed quietior redditus, sibi adauctis reditibus. Ex archiuis ducalib.

ANNO CHRISTI MCCCXXIIII. mortuo Thedisio Episcopo Taurinensi, suffectus Guido Episcopus. Ex tabulario Ecclesiæ.

ANNO CHRISTI MCCCXXV. Philippus cum Taurinis aliquot incursiones in Papienses fecit, (vt in eos diutinum bellum arserat) cau sa videbatur, quòd ab Henrico v i j. Philippus Vicarius imperij in ea ciuitate constitutus fuisset, vt in permultis alijs, quòd ideo ingenti ære ciues illi Philippo nexi essent, qui nihil ad eorum tutelam non profude rat. Pax tandem Taurini actitata, persolutis à Papiensibus ipsi Philip po tredecim mille florenis auri puri: Ex ipso contractu pacis eiusdem celebrato Taurini 9. Kalē. Iunias.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCCCXXIX. Nouembri, mortuo Edoardo comite Sabaudiæ successit Aymo frater, probitate admirabilis. Idem.

ANNO CHRISTI MCCCXXX. Philippus princeps vectigal salis, & alia quædam tributa Taurinensibus remittit, certo annuo censu reseruato. Ex tabulario ciuitatis, & rescripto eius anni 15. Kal. Iulias.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCCCXXXII. Taurinenses à Roberto rege, & Marchione Ferratensi allecti defecerunt, sed mox à Philippo recepti authores proditionis proscripti. Ex ipso tabulario & actis.

ANNO CHRISTI MCCCXXXIII. Philippus bella gessit in Robertum Regem Siciliæ, cui adhærebat Marchio Montisferrati: confli ctus habitus apud Tegeronū, Hugone à Baucio Senescalco (vt vocāt) & totius militiæ duce. Ex archiuis ducal.

ANNO CHRISTI MCCCXXXIIII. v. Cal. Octobris obijt Philippus princeps Pedemontium Achaiç, & Moreæ, sepultus Pinerolij, cui Iacobus filius successit, & Taurinum ingreditur. Ex inscriptione sepulchri apud Franciscanos Pine.

Extab. Char. & notis Gabrielis Vilquz iurecon sulti. Ex testamento dato Neapoli mẽse Ianuario 1343

ANNO CHRISTI, MCCCXXXVII. magno Taurinensium incommodo Charienses inter se dissidẽtes, se sponte Roberto Calabrię regi, illac ad Italicam expeditionem trãseunte dediderunt, & annis fere quinque illi oppido dominatus est, quod tandem supremis tabulis, liberta te donauit, cum Ioannam ex Carolo filio neptem hęredem reliquĩsset, minus ad tutandos remotos populos idoneam.

ANNO. . . . .

Ex archiuis ducal.

ANNO CHRISTI, MCCCXXXIX. mense Martio, Beatrix filia Renaldi Marchionis Ferrariæ vxor Iacobi principis Taurini maximo, cum apparatu excipitur.

ANNO. . . . . .

Ex archiuis.

ANNO CHRISTI MCCCXLIII. mense Iunio, defuncto Aymone Comite Sabaudię succesit Amedeus V. Viridis cognomine.

ANNO. . . . . .

Ex Ecclesię notis.

ANNO CHRISTI, MCCCXLV. defuncto Guidone, succesit Vullielmus eius nominis tertius Episcopus Taurinensis.

Ex archiuis ducal.

ANNO CHRISTI, MCCCXLVI. secundo nonas Augusti ciuitas Taurinensis fidei clientelaris iusiurandum Iacobo à Sabaudia principi Pedemontium Achaię, & Moreę persoluit.

Ex tabulario ciuitatis, & Charienſib.

ANNO CHRISTI, MCCCXLVII. mense Maio, Charienses magno Taurinensium commodo se se vltro Amedeo comiti Sab. & Iacobo principi Pedemontium supposuerunt, & non multo post Monte regalenses.

EODEM ANNO, XVI. Kal. Septemb. idem Iacobus eam suam ciuitatem Taurinorum plęrisque donauit priuilegijs, quę subinde semper confirmari enixè curauerunt.

Ex archiuis ducal.

ANNO CHRISTI, MCCCXLVIII. mense Decembri post longa prælia inter Sabaudos Amedeum, & Iacobum, item Ioannem Montisferrati, Marchionem, pax Taurini icta Clementis VI. Pontificis maximi oratoribus in eam rem missis, & cesit Ioannes Sabaudo ius omne quod in ea ciuitate prætendebat, ita tamen vt Taurinensibus ignotum esset, qui Ferratensium partium fuissent. Tunc Taurini Nicolaus

à Ruuere

à Ruuere ciuis primarius demandatam gladij potestatem habuisse legitur.

ANNO.

ANNO CHRISTI, MCCLIII. defuncto Vullielmo Episcopo, eligitur Thomas à Sabaudia Philippi Principis Pedemontium filius, Iacobi frater. Ex notis Ecclesiæ.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCCCLX. defecit Iacobus princeps ab Amedeo Sabaudiæ comite, varia disidia, & motę lites, in ius vocatus Iacobus, sententiâ damnatur, in iudicati executionem armatur Amedeus, & triplici agmine Vngarorum, Apulorum, cum suis Sabaudis Subalpinos premit, Iacobum bello capit, in vincula Ripolis conijcit, Sauillianum expugnat, & populatur aliaque renitentia oppida. Ex tabulario & notis Sauliani. Ex ipsa sentẽtia lata Ripolis mense Ianuario eius anni.

EO ANNO, mense Martio, Taurinum ab Amedeo in deditionem accipitur, liberantur ciues varijs oneribus à Iacobo impositis, auctatur ciuitas amplissimis priuilegijs. Adduntur certæ leges ne vnquam ciuitas, alteri quam vni supremo Sabaudo parere debeat: compensetur alijs oppidis Iacobus, & alia quędam ad mores, & ius reddendum opportuna cauentur. Hoc addito, ne proscripti homines ob tentatam tempore Philippi rebellionem, vllo vnquam tempore ab exilio reuocentur, intromittanturue. Ex tabulario ciuitatis diplomate dato Montis Caleri 30 anno 24. Maij.

EO ANNO, idem Amedeus nobilitatem Pedemontanam priuilegijs, & immunitatibus illustrat, salis quoque vectigal confirmat. Exipso referipto pridie idus Aprilis.

EO ANNO, pacisquntur principes, Taurinum Amedeo comiti cedit̃r, qui Iacobo permutationis iure confert plęraque Sabaudię remotiora oppida. Qualia sunt, Conflentium, Turnonum, Sallanchia, Bellofortensis regio, & castella aliquot, ad quę, velut in vltimas terras, Iacobus quodammodo relegatur, dũ interim Ludouicus Rauoria Domesini Gerbasijque regulus, Taurinensis ciuitatis, & aliarum Subalpinarum vrbium pro Amedeo possessionem adipiscitur, & moderationem suscipit. Ex rescripto dato Lancei 11. Maij eo anno.

EO ANNO, Pridie nonas Iunij, Amedeus comes Taurinum triumphantis instar ingreditur, quicquid à Taurinensibus rogatur eis liberalissimus confert, priuilegia amplificat, statutis ornat salutaribus. Ex notis ciuitatis.

ANNO

Ex ipso rescripto.

ANNO CHRISTI MCCCLXI. mense Octobri, Amedeus comes Sabaudiæ, Taurinensem iterum libertatem immunitatemq; validioribus verbis confirmat.

Ex ipso contractu.

ANNO CHRISTI MCCCLXII. mense Iulio, Iacobus tertius nuptias cum Margarita filia Guichardi principis Belli ioci peragit, defuncta secunda Sybilla à Baucio, perq; eas contractas necessitudines tandem in gratiam redijt Iacobus, & consentiente Amedeo ad Subalpinos reuertitur, ac Taurinum cum vxore venit, Amedeum vt salutaret, & exoraret.

Ex notis Ecclesiæ.

EO ANNO, mortuo Thoma à Sabaudia præsule dignissimo succedit Bartholomæus Episcopus Taurinensis.

Ex diplomate dato Ripolis eo anno 27. Aug.

ANNO CHRISTI MCCCLXIII. mense Augusto, Amedeus comes humanissimus Taurinam ciuitatem Iacobo principi reconciliato confert, beneficiario supremo iure retento, atque ipsis mandat ciuibus parere Principi.

Ex tabulario ciuitatis.

EO ANNO VI. idus Septembris, Iacobus princeps Taurinum ingreditur, & concessa ab Amedeo priuilegia confirmat.

ANNO.

Ex ipso Cæsareo diplomate.

ANNO CHRISTI MCCCLXV. mense Maio, Camberij Carolus IIII. Imperator inter plęraq; antiqua Sabaudorum priuilegia, illud cõfirmat, supremi iuris, & authoritatis in Taurinẽsem Episcopũ, prout in omnes alios ditionis Sabaudæ, siue cisalpini, siue trãsalpini fuerint.

Ex archiuis ducal. & ciuitatis.

ANNO CHRISTI MCCCLXVI. mense Maio, defuncto Iacobo Pedemontium Achaiæ, & Moreæ principe, relictis Philippo, ex secundo thoro: & Amedeo, ac Ludouico, ex tertio filijs: inter primos duos de iure primogenij orta controuersia, cumq; Philippum pater abdicasset, Amedeum hunc Taurinenses exceperunt: in quem Philippus bellum mouit, & ipsi Sabaudiæ comiti, qui Amedei tutelam susceperat, & eis aliquandiu restitit.

Ex ipso diplomate eiusdem anni 13. Iulij

EO ANNO, mense Iulio, Amedeus Sabaudiæ comes, cum Amedeo pupillo Taurinum ingreditur, omni veteri prærogatiua, & singulari authoritate ciuitatem exornat: illud inter cætera acceperunt, de prædijs rebusq; immobilibus in ciuitatis censum referendis.

ANNO.

Ex diplomate eius anni die 24. Iunij

ANNO CHRISTI MCCCLXVIII. mense Iunio, idem Amedeus comes Taurinum denuo ingreditur, & suo tutorioq; nomine Amedei pupilli prisca ciuitatis confirmat priuilegia.

ANNO

ANNO CHRISTI MCCCLXIX. mortem obijt Philippus sine prole, cui Amedeus frater tranquillior factus successit. Ex notis ecclesiæ templis.

EO ANNO mense Martio, Amedeus comes Taurinum aduenit, quo arbitro acribus bellis datus finis, quæ bella inter Galeatium Mediolanensis Ducis filium comitem Virtutum, & Othonem Brusuicensem Ducem, simul & Ioannem Marchionem Montisferrati intercesserant. Ex archiuis ducal.

ANNO. . . .

ANNO CHRISTI MCCCLXXIII. defuncto Bartholomeo Episcopo succedit Ioannes secundus, qui Cardinalis à Clemente VII. Roberto Gebennensi factus Auenioni. Ex notis Ecclesiæ.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI MCCCLXXVII. Nouembri, Amedeus comes beneficiario iure largitur Amedeo principi ciuitatem Taurinam, montem Calleriuni, Pinerolium, & aliquot alias, fideiq; clientelaris sacramentum comiti à Principe exhibetur. Ex ipsis tabulis 20. Nouembris.

ANNO CHRISTI MCCCLXXVIII. mense Februario, & Martio, Amedeus princeps à ciuibus Taurinensibus ipsum etiam sacramentum figillatim exigit, quod supremo domino præstiterat, ille vero ciuitatis priuilegia confirmat. Ex tabulis 15. Februar. & 8. Martij.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI MCCCLXXX. mense Septembri, Amedeus princeps Pedemontium, Achaiæ, & Moreæ vxorem duxit Catharinam filiam Amedei comitis Gebennensis, quam Taurinum magnis populorum plausibus deduxit. Ex ipso contractu 7. Septembris.

ANNO CHRISTI MCCCLXXXI. mense Februario, Ludouicus Francorum Rex, in Pedemontanam ditionem, & Caroli Andegaui prisco iure aspirans, discussis rationibus, iuri cessit vniuerso, quod haberet vel habere posset in toto Pedemontano agro, ac proinde Taurinensi ciuitate, idque in gratiam Amedei Sabaudiæ comitis, & Sabaudæ posteritatis. Ex tabulis eo anno 9. Februar.

EO ANNO Kalendis Augusti, Auspicijs Amedei Sabaudiæ comitis, idque Taurini pax insignis illa inter Venetam, & Genuensem Ex archiuis ducal. Blond. Coirus.

respu-

Iustinianus in histor. Genuen.

respublicas icta est, cum insulam Tenedon inter eos controuersam, aliquot iam ante annis Sabaudo relictam, vno ore confirmarunt.

ANNO.

Ex archiuis ducal.

ANNO CHRISTI MCCCLXXXIII. Kal. Martij, obijt Amedeus v. Sabaudiæ comes. Cui Amedeus vi. dictus Ruber successit.

Ex rescripto data Ripolis eo anno 13. April.

ANNO CHRISTI MCCCLXXXIIII. mense Martio tumultus ingens Taurini suscitatus, explicatis etiam vexillis in villam Grasseam apud Groliascũ, quod quãuis coloni sint finium Taurinensiũ, parere recusarent, nec à vi & maleficio abstinerent, in eos impetus armata manu factus, exportata magna vis frugum, pecoris, armenti, & alia bellico furore commissa, diruti quoque muri Groliascenses, & iam tecta solo æquabantur, nisi Ripolas ad Amedeum comitem refugissent, qui clementissimus parcere subiectis voluit.

ANNO.

Ex archiuis ducal. cõtra ctu eius anni 20. Iulij.

ANNO CHRISTI MCCCLXXXVII, mense Iulio Taurini Ioannes Lascaris Colosæus Constantinopolitanus, aliquotque alij satrapes beneficiario iure comitatum Cephaloniæ, & alia quædam ab Amedeo Iacobi filio principe Achaiæ acceperunt, & Taurini sacramentũ fidei, obseruantiæq; præstiterunt, polliciti etiam omnem operam atque opem ad eas oras, siue recipiendas, siue retinendas. Sed cum lentiorẽ se præberet Amedeus, Margarita Duratia, iamque Siciliæ Regina Achaiam aliquot post annis inuadit, tum Ferdinando Rhodiensis ordinis magno magistro eas Achaiæ oras vendit, multum, & frustra Sabaudo reclamante. Hæc in Sabaudum gesta, tum in Turcicas manus Achaia, & Morea decidit.

Ex tabulis eius anni 10. Maij, & 28. Septembris.

ANNO CHRISTI MCCCLXXXVIII. Taurini publica summæ hilaritatis testimonia edita, ob Barcillonenses Alpinos populos, qui se vltro Amedeo comiti, & Amedeo principi dediderunt, hinc princeps, Dux etiam Valmontium dictus. Nec multo pòst eo anno Nicienses maritimi Amedeum Comitem supremum dominum aduocarunt.

Histo. Salut. Nic. Giles.

ANNO CHRISTI MCCCLXXXIX. Clemens Pontifex Auenione Ioannem Cardinalem Taurinensem Lutetiam ad Carolum sextum Regem legauit, pro Siciliæ rebus lapsis erigendis, idemq; Cardinalis regem, Auinionẽ deduxit, vbi rebus Siculis consultum est, & Ludouicus Andegauus Ludouici filius rex coronatus.

ANNO

ANNO CHRISTI MCCCXCI. Kalendis Nouembris, obijt Amedeus VI. Sabaudiæ comes non sine veneni suspitione, quo etiam crimine insimulatus Achaicus Amedeus, se manifestè purgauit. Amedeo sexto, septimus Amedeus succesit. Iidem.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI MCCCXCV. Thomas Federici filius, Marchio Salutiarum bello captus apud Monasteriolum oppidum: inde Sauillianum, mox Taurinum traductus, vinculis ibi biennio integro mancipatur ab Amedeo principe Iacobi filio, quod sacramentum clientelare Sabaudo denegaret. Tandemq; tractante Inguerra quodam Conciaci regulo, qui Astæ pro Aurelianensi duce præsidebat liberatus est, persolutis prius viginti duobus millibus, & quingentis ducatis Genuensis notæ, sacramento denique principi solenniter dicto. Ex archiuis ducal. Et historia Salutiana.

ANNO CHRISTI MCCCXCVI. Azo Salutianus Thomæ patruus alijq; Salutianæ gentis factum Thomæ approbant. Ex ipso contractu eius anni 1. Septembris.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI MCCCXCIX. disidijs subortis inter Amedeum Achaicum, & Theodorum Ioannis filium Marchionem Montisferrati pluribus de rebus, & oppidis, Arbiter Ioannes Galeatius dux Mediolani vtrinq; electus, qui super omnibus cognosceret, excepta ciuitate Taurinensi, quæ sine dubio supremi iuris Sabaudi censebatur. Ex cõtractu dato Papiæ eo anno 30. Ianuarij.

ANNO CHRISTI MCCCC. super eisdem disidijs arbitrium datum Amedeo VII. comiti Sabaudiæ. Litteris datis Clausij 22. Nouẽb.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI MCCCCII. mense Maio post Amedei Achaici mortem nullis masculis relictis, succedit in Subalpinis, & Taurinis. Ludouicus frater, qui etiam dictus Achaiæ, & Moreæ princeps: Taurinum ingreditur, & ciuitatis priuilegia confirmat. Ex inscriptione tumulo Pinerolij apud Franciscanos eiusdem 7. Maij. Ex archiuis

ANNO CHRISTI MCCCCIII. mense Augusto, Ludouicus ducta vxore Bonna à Sabaudia sorore Amedei VII. Comitis Sabaudiæ, eam Taurinum deduxit, obuijs, & plaudentibus populis. Ex cõtractu dotis eo anno Cãberij 24. Iulij.

Ex Histo. Salutiaa.

ANNO CHRISTI Mcccciiii. Septembri Amedeus Comes Sabaudiæ superatis Alpibus Taurinum ingreditur, à sororio Ludouico splendidissimæ excipitur. Illicque cum Theodoro marchione Ferratensi fœdera ineuntur, cui Marchioni Margarita filia Ludouici principis desponditur.

Ex ipsis tabulis 15. Febr.

ANNO CHRISTI Mcccccv. Februario Ludouicus princeps priuilegia à maioribus concessa Taurinensibus confirmat, illud maxime de vectigalibus per ciues imponendis ad decennium.

Ex diplomate dato Massilieo anno 11. Kal. Nouemb. anno Pont. 11. Hierony. Cagnolus in proemio ff. Iacobinus de S. Georgio in tractatu feudorũ.

EO ANNO, Octobri Benedictus XIII. Pontifex maximus instante Ludouico principe, Academiam siue omnium scientiarum vniuersitatem Taurini instituit, quæ prius in Vercellensi ciuitate multis retroactis seculis viguerat, sed iam senescebat, iacebatque ob bella flagrantia, & ciuium factiones, vt alię fere omnes Italicæ, hac excepta Taurinensi, quæ sub ditione Sabauda pace fruebatur. Et hanc ciuitatem tunc ipse Pontifex omnium anti quissimam iure optimo pronunciauit, ciuitatis Episcopo Academiæ Cancellario declarato.

ANNO. . . . .

Ex historia Salutiana.

ANNO CHRISTI Mcccccvii. mense Februario, Taurini post longa dissidia, pax icta inter Ludouicum principem, & Theodorum Marchionem Ferratensem: Amedeo Sabaudiæ comite tractante, qui Comes non multo post sororem Ioannam vxorem dedit Ioanni Iacobo, filio Theodori Ferratensis.

ANNO. . . .

Idem.

ANNO CHRISTI Mcccccx. mortuo Ioanne II. Episcopo, & Cardinali, succedit Aymo à Romagnano.

Ex tabulis eius anni 8. Aprilis.

ANNO CHRISTI Mcccccxi. pax perennis inita inter Amedeum Comitem, Ludouicum principem, & Theodorum Marchionem Genuensimus comprehensis.

Et diplomate dato Budę eius anni Kal. Iulij.

ANNO CHRISTI Mcccccxii. mense Iulio Sigismundus Imperator Pontificis summi exemplo priuilegium concessit Ludouico principi erigendæ Academiæ, & vniuersitatis Taurinorum, ad instar Parisiensis, Aurelianensis, Bononiensis Montispessulani, & huiusmodi aliarum vniuersitatum.

Ex ipso diplomate & monetis.

EO ANNO, idem Cæsar ius cudendæ monetæ Taurini ipsi Ludouico concedit, Amedeo adstipulante.

ANNO

ANNO CHRISTI MCCCCXIII. Ioannes XIIII. Pontifex maximus erectionem Academiæ confirmat, ac de integro elargitur.

Ex archiuis ducal.

EO ANNO, mense Iunio Amedeus comes superatis Alpibus, cum ingenti exercitu Ludouico iungitur Taurini, inq; Thomam III. Salutianum Federici secundi Marchionis filium, clientelaria officia deneganten, & certis emendicatis apud Gallias sententijs res nouas suscitantem, indignati duo principes ferũtur, Carmagnolam, Bouinum, Tarnauasium, atq, Salutias expugnant, Thomas tandem culpam agnouit, ad officium redijt, & iusiurandum summis patronis Sabaudis, de more maiorum præstitit, idq; mense Iulio, & Sabauda stemmata oppidorum summis portis affixa.

Ex Salutiana historia.

ANNO CHRISTI MCCCCXIIII. in Marchiones Ceuæ, ijdem principes Sabaudi properant, qui Salutiano adstitissent, eos iam prælio & precio clientes reddunt. Bonifacius, & Otho frater, nec non Garselascus, Lucas, Agamennon, Guillelmus, Oddetus, Henrietus, Mãfredus Marchiones Ceuæ sensim omnes ad æquas conditiones descendunt, & Astensem Marchionem, quem in vinculis detinebant Sabaudis inuitentibus dimittere sunt coacti: quod Thomas Mocenigus Dux Venetus suo ad Sabaudos rescripto celebrauit.

Ex tabulis 28. Septembris & 6. & 14. Octob.

Ex rescripto Veneto eius anni 14. Octob.

ANNO CHRISTI MCCCCXV. Ludouicus Princeps pleraquẽ priuilegia largitur Ceuę Marchionibus, & populis receptis, qui Sabaudas partes in Aurelianensem Ducem Astę comitem tuebantur.

Ex diploma te 14. Maij.

ANNO CHRISTI MCCCCXVI. postquàm Amedeus mense Februario Camberij Ducalibus titulis Sabaudiæ à Sigismundo Cæsare auctus fuisset, præter antiquissimos ducatus Chablasij, & Augustæ, Alpibus traiectis Taurinum venit, à Ludouico principe regalibus ceremonijs excipitur, nec multo post ipse Dux arcem in ciuitate ad padi portam turribus quatuor conspicuam à fundamentis ædificat.

Ex ipsis diplomatib. Cæsaris eius anni die 4. & 10 Februarij. Ex notis ciuitatis.

ANNO CHRISTI MCCCCXVII. mense Septembri, Martinus V. Pontifex Valentiã rediens, peragrata Sabaudiã, & transgressis Alpibus Taurinum ingreditur, à Ludouico principe diuinis prope honoribus afficitur. Ille vero ad pietatem maxima priuilegia ciuitati indulget, & potissimum liberalitate singulari vtitur Pontifex ad padi pontem lapideum reficiendum.

Platina in eius vita. Ex bulla data Taurini 17. Kal. Octobris.

ANNO CHRISTI MCCCCXVIII. quarto nonas Decembris obijt Ludouicus princeps Pedemontium Achaię, & Moreæ, nullis relictis ex vxore masculis, hærede instituto Amedeo duce, qui inde Subalpinis, & Taurinis solus dominatus est, Achaici iuris successor: Et primogenij veteres controuersiæ in hoc Ludouico extinctæ, Taurinum Amedeus ingreditur, qui populorum fidem, & sacramentum excipit.

Ex inscriptione tumuli Pinerolij.

Ex tabulis ejus anni 6. Septembris, dat. Taurini

Ex tabulario 8. Febru.

ANNO CHRISTI, Mcccc xix. mense Februario Amedeus dux Sabaudiæ denuo Taurinum adit, & maiorum prisca priuilegia ciuibus benemeritis confirmat.

ANNO. . . . .

Ex tabulis 5. Iunis.

ANNO CHRISTI Mcccc xxi. mense Iunio, Amedeus Dux iterum ipsis priuilegiis subscribit, & ampliora in decennium ex Taurinensium animi sententia elargitur.

ANNO. . . . .

Ex ipso rescripto eius anni 15. Augusti.

ANNO CHRISTI, Mcccc xxiiii. Augusto Amedeus Dux Amedeo filio primogenito titulos Pedemontium, & Taurinorum principis tribuit, qui tituli postinde Ducum primogenitis ad successionem vocatis semper dati sunt, vt secundogenitis Baugiaci Brixiæ comitatus concessus, vel etiam Gebennensis, quæ tamen à Geneua separata regio, Focuatibus siue Falciniaco intermedio.

Ex rescripto ipso, pen. Septembris.

EO ANNO mêse Septêbri, Amedeus dux vniuersitati & Academiæ Taurinensi, quàm almam filiam suam vocat, pleraque confert priuilegia.

ANNO. . . .

Ex tabulis pacis eius anni 6. Aprilis & ex contractu 11. Decemb.

ANNO CHRISTI Mcccc xxvii, postquam pace, & fœderibus cum Philippo Maria Anglo Duce Mediolani ictis ciuitas Vercellarum clarissima Amedeo Sabaudiæ duci obuenisset, idem Philippus Maria, Mariam filiam ipsius Amedei, renouata veteri necessitudine Taurini in vxorem duxit.

Ex tabulario vniuersitatis.

ANNO CHRISTI Mcccc xxviii. pestis acerbissima Taurinum inuasit, ob id translata Academia Taurinensis in Charium proximum oppidum, vbi per octo fere annos resedit.

ANNO. . . . .

Ex archiuis.

ANNO CHRISTI Mcccc xxxi. mense Augusto obijt Amedeus primogenitus Amedei Ducis princeps Pedemontium, magno omnium mœrore.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI MCCCCXXXIIII. Amedeus Dux, Ludouicum filium Pedemontium,& Taurinorum principem salutari iubet. Ex rescripto eius anni 7. Nouembris.

ANNO CHRISTI MCCCCXXXV. posteaquam Io. Iacobus Mõtisferrati Marchio in laqueos Philippi Mediolanensium Ducis,ita incidisset,vt tota fere sua ditione spoliaretur,quam Sabaudi ope, opera, & consilio, Venetorum etiam implorata fide recepisset,sumptus tamen in eam rem impensos contra quam pactũ fuerat re adepta denegasset, Ludouicum filium Sabaudusin illusorem cum exercitu contendere imperat,Alpes conscendit,Taurinum venit, Ioannem Iacobi Ferratensis filium bello capit,ad poscendam pacem patrem cum filio adigit: qua pace Taurini icta, Cispadanas vrbes & municipia in sumptuũ iustã çsti mationem Sabaudo cedit,qui demum liberaliter hæc Ioanni largitus est, & masculis Paleologis, Clientelari fola fide Sabaudo reseruata, quam Ferratensis,& suorum aliquot persoluerunt: masculi Paleologi defecerunt,& Sabaudo ius commissi liquidò obuenit, & alijs de causis vberioribus,lis quamuis sit adhuc sub iudice. Extabulis datis Taurini, eo anno 27. Ianuarij.

EO ANNO, Ludouicus Taurini vetera confirmat ciuitatis priuilegia,& per viginti annos nouum illud de imponendis vectigalibus largitur,& denõ vexandis ob crimina ciuibus,nisi certis ex bono, & çquo prçscriptis modis,& conceptis formulis. Ex rescripto eius anni 8. Feb.

EO ANNO, peste etiam Charium inuadente, Academia Sauillianum translata,idque biennio. Ex notis collegij.

EO ANNO, Amedeus Dux humanarum rerum tædio,æternæ salutis consulens, positis imperij fascibus, Eremitę vestitu, & vna secum senioribus septem accitis,quos Mauritianos equites dici voluit,Ripaliam Eremum ad Lemani lacus ripas ingreditur, Ludouicum principẽ Ducem salutari iubet,qui tamen modestiore producis siue(vt se vocauit) locum tenentis generalis titulo contentus, rempublicam consultissime tractauit. Ex notis eiusdem & archiuis ducal. Aeneas Syluius, Pius Papa in epistola 101.

ANNO CHRISTI MCCCCXXXVI. Ludouicus princeps Taurinensibus Academiam Sauiliani residentem restituit,pluribus additis priuilegijs,ne potisinum vnquam diuelli Academia possit ab ea sede,nec etiam supremi consilij Cisalpini semel fixum tribunal. Ex rescripto Ripaliæ eo anno 6. Octobris.

ANNO CHRISTI MCCCCXXXVII. purgata, & liberata tandem omni lue ciuitate, bellorum etiam obstaculis sublatis, Taurinum tandem florens Academia Sauiliano redijt, in eius diplomatis executionem. Ex notis collegij.

EO ANNO, Ludouicus princeps edictum perpetuum in fœneratores promulgari iubet, vt duplo male ablata restituant, vt simulatę venditiones luendi pacto palliatæ non nisi ratione sexti pro centenario annui canonis in commodum referant. Ex edicto dato Taurini 3. Februarij.

ANNO

Ex bulla Eugenij data Ferrarie eo anno xi. Kal. Iulij Anno pontif. octauo.

ANNO CHRISTI MCCCCXXXVIII. Eugenius IIII. pontifex Max. eam vniuersitatis, & Academiæ restitutionem Taurinensibus confirmat, vberioribus additis priuilegiis, eo imprimis de fructibus sacerdotiorum studij causa percipiendis, ac si beneficiarij in suis sacerdotiis residerent.

Ex notis Ecclesiæ.

EO ANNO Mortuo Aymone à Romagnano Episcopo sufficitur Ludouicus, eius Romagnanæ gentis Marchionum titulis clarissimę.

Ex notis Gaudentij Merulę.

IS Annus insignis siccitate in Subalpinis, Nam ab exitu Iulij ad VII. Idus Decemb. nullus, ne minimus quidem imber terras siti laborantes irrigauit, & non modo torrentes sed etiam fontes exaruerunt.

ANNO CHRISTI MCCCCXXXIX. Post quam in concilio Basiliensi omnium votis Amedeus Pontifex Max. electus, & quam uis recusans, Fœlix V. dictus, Ducem, exin se dici Ludouicus filius permisit & subalpinos Taurinos inuisit.

Ex archiuis.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCCCCXLI. ob immensos sumptus ad Academiam sustinendam, Ludouicus dux approbante Felice V. parente. Vectigal salis foranei florenorum duorum milium annui reditus Taurinensibus non recusantibus imposuit, Illud post modum Vectigal extinxit quinquaginta millibus florenis à ciuitate numeratis: Quod omne æs, & eo amplius in publica commoda impensum.

Rescripto dato Genuæ eo anno IX. Augusti.

ANNO.

ANNO CHRISTI MCCCCXLVII. mense Augusto Ludouicus dux Taurino mouens cum armata manu Valentiam, & Confluentiam inuadit, mortuo tunc sine liberis Philippo Mediolanensiũ duce sororio, cuius ditionem varij varie dilaniabant, Francisco tamẽ Sfortia prævalente, qui Blancam Mariam Philippi spuriam duxerat, Dux inde Mediolani Sfortia dictus.

Aeneas Siluius in Europa.

ANNO CHRISTI MCCCCXLVIII. sententia lata per supremum consilium Ludouici Ducis, qua priuilegia ciuitatis comprobantur, ius vectigalium imponendorum tribuitur quocunque subla to impedimento.

Ex ipsa sentẽtia 17. Iulii.

ANNO CHRISTI MCCCCXLIX. Ludouicus Dux Taurini in solio sedens magno cum apparatu Magistratibus circunstantibus Iacobum à monte Maiori clarissimi stemmatis virum, ob sua in rempublicam benemerita, res præclarè, & fortiter gestas, quòd cum Ame-

Ex diplomate 2. Februarij.

deo

deo parente & Auo orientalia peragrasset, innumeras lustrasset prouincias, quæ referuntur, eum Comitatus titulis affecit.

ANNO CHRISTI MCCCCL. Octobri, Amedeus olim Dux, indè Pontifex Maximus, post vbi sua sponte pacis & quietis appetens, ambitionis supraquàm osor, se summa illa dignitate abdicasset, solis Cardinalis Sabinensis, Legatiq; retentis titulis, Nicolaum quintũ successorẽ habere voluit, qui pontificatũ suũ, & in eo gesta omnia approbauit: Ille vero quamuis senex Alpes transcendit, a Taurinensibus, Pontificiis honoribus excipitur, Taurini de pace patriæ actum, & bella in Francisc um Sforciam Ducem Mediolani páulo ante creatum à Ludouico susc itata prudenter extinguit. Ex tabulario Taur. & notis 27. Octobr. eius anni.

ANNO CHRISTI MCCCCLI. Idibus Ianuarii vir ille sanctissimus Amedeus obiit Geneuę, Ripaliam in suam Heremum trãstatus, vbi miraculis claruit: tandem violato ab impiis sacro sepulchro Taurinum nostro seculo transuectus, vt suo loco videbitur. Ex notis eius seculi.

ANNO CHRISTI MCCCCLII Ludouicus Sabaudiæ dux Taurinensium priuilegia confirmat, & cum Iureconsultorum collegiũ statuta quædam edidisset, illa pronis auribus exaudiuit & approbauit. Ex ipso rescripto. 7. Septemb. eo anno & notis collegij.

EO ANNO mense Octobri Ludouicus dux cum aliquot ante annis Annam Iani Cypri Regis filiam in vxorem duxisset, simul cum vxore Taurinum ingrediuntur regio splendore à splendidissimis ciuibus excepti. Ex notis eiusdem.

ANNO CHRISTI MCCCCLIII. Pridie nonas Iulij, hora vigesima, cum expugnato Subaudicis præliis Isiliæ vico, Delphinatium finium, signa vasaque aliquot argentea è vici templo, à profanis quibusdam rapta Taurinum vsque aduecta fuissent, interque cætera sacrosanctum Eucharistiæ ferculum in fascem inclusum esset: En vectitius Mulus in via publica e regione templi Diui Siluestri iterum, atque iterũ hæsitans ac cespitans collabitur: dissoluti ruptique fasces, Rei miraculo erumpit, & egreditur argenteus cadurcus in aëra sponte sua resiliés, & stans, donec aduenit Antistes Ludouicus Romagnanus, cum clero ac populo frequenti, quo præsente, & supplice, secundo miraculo uas illud argenteum humi decidit, Corpus vero CHRISTI in candenti illa orbicularis panis specie splendidissimũ & quasi radiis perfusum per aëra subsistit, donec suppositio calice in eum ipsum & Pontificis manus tertio miraculo decidit, tum in Templum diui Ioannis reuerenter relatum: Tandemque in marmoreo sacello eo loci à ciuibus deuoto & erecto (vbi tanta tamque multa edita miracula) illud repositum, & in hodiernum diem sanctissimum Eucharistiæ sacramentum iugiter asseruatur, piaque totius populi deuotione colitur, & adoratione. Porro eius miraculi celebritas Dominica quarta Augusti, agi instituta. Hoc vel vno exemplo errones ad fidem Catholicam redeant. Ex Historia eorum temporum. Ex notis Ioannis Galesij ciuis Taur. Ex ciuitatis archiuo & inquisitione testificatione quę publica figuis & sigillis obfirmata. Ex ceremoniali libro ecclesię Taur.

ANNO

Et rescripto dato Genuę 20. April. eo anno.

ANNO CHRISTI MCCCCLIIII. Ludouicus dux Taurinensibus priuilegia amplificat, & de vini introitu, de causarum remissione, de notariorum erigēdo collegio, de sportularum interdictione, & aliquot aliis non modicæ frugis & emolumenti prouidet.

Alio rescripto 24. Aprilis.

EO ANNO, idem dux præbet facultatem ciuitati duos alueos extrahendi ex flumine Duriæ, vnum quod per ciuitatem, aliud quod extra defluat, & antiquum alueū e Sturia flumine a Druento pago resumere queat, idq; ad ciuitatis mundiciem, agrorūq; oportunas irrigationes.

Rescripto dato Annecia. penult. Maij.

EO ANNO, idem Ludouicus non satis eam ciuitatem beneficiis complecti posse sibi videtur, cum etiam ærario suo & fisco detrahens, interdicit mulctarum omnem exactionem, si intra biennium non exactæ fuerint.

ANNO.

Tabulis datis Burgi 20. Augusti.

ANNO CHRISTI MCCCCLVI. post fœdera illa perpetua inter Ludouicum Francorum regem & Ludouicum ducem, Burgi inita, Regiis astantibus oratoribus, Taurinensium consensus definitè exoptatus est, qui iubente duce fœderibus subscripserunt.

ANNO.

Ex notis, & Historia Dominici Machanei.

ANNO CHRISTI, MCCCCLVIII. mense Maio Taurini obiit Maria filia Amedei vij. Sabaudiæ ducis, & Philippi Mariæ Mediolanensium ducis olim coniux, sed virgo relicta. Hęc paternum animum imitata amplissimis ad pias causas legatis factis, Phonascos Basilicæ maioris instituit, inter moniales Diuæ Claræ se se deuouit, & eo in templo humiliter, vti iusserat sepulta, annos nata LVI.

Ex notis tēpli diuæ Marię Mōtis caleij & publicis attestationibus.

EO ANNO, mensis Iulij initio, Bernardus Badensis marchio sanctimonia vitæ vt natalibus clarus, Taurinum ingreditur qui postmodū susceptо Romano ad pietatem itinere, Moncalerij morbo intercipitur, & morte præuenitur. obiit xv. Iulij, & ob toties repetita varia miracula, inter Diuos est habitus. Is Caroli frater, Iacobi filius, Bernardi marchionum Badensium nepos.

Franciscus ericꝰ lib. 3. ca. 06. Germanię exegeos Mompelier. p Moncalier vocat.

ANNO CHRISTI MCCCCLIX. Taurini comitia fiunt, quæ trium statuum vocant, & commeatus ingentes ex publico liberaliter irrogātur Ludouico Sabaudo, Antiochiæ Principi Gebēnensiūq; comiti, Ducis filio, in regnum Cypri proficiscenti, vxore prius ducta Charlota Ioannis regis Cypri filia, & regni hęrede, Rex ideò futurus. Atq; ob id denuo Taurinensia, totiusq; patriæ Subalpinę antiquissima à duce confirmantur priuilegia.

Ex rescripto dato Taurini. 5. Ianuar.

EO

Eo anno, Ludouicus Dux Taurinensibus Academiam quę Mon caleriũ certas ob causas trãslata fuerat restituit, atq; iterũ ciuitatem ornari vult ea ppetua Academia, & supremi cõsilij prerogatiua, quod cõsilium authoritate Prefecti prætorio præfulgeat, & ad quod omnes magistratus refluant, litesq; in eo terminentur. Rescripto eius anni 15. Martij.

Eo anno, Dux idem Taurinensibus primum concessit ius pistrinorũ & artificiorũ, magni quidẽ reditus, quæ in Duria flumine multis sunt elaborata sumptibus, ac certæ iustę appositæ conditiones. Rescripto Taurini 19. Martij.

Anno CHRISTI Mcccclx. Pius v. Pontifex maximus Taurinensibus salutarem legem dixit de ædificijs, aut feudis non ideo Ecclesiæ commissis ob canonis annui cessationem, nisi trina monitione intra quinquennium facta. Bullis datis Senis eo ãno 3. Kal. Aug.

Anno CHRISTI Mcccclxi. Ludouicus Dux in dies erga Taurinenses propensior immensa priuilegia à maioribus, & recens accepta confirmat, necnon etiam vniuersæ Subalpinæ ditioni. Ex rescripto eius anni 21. Maij.

Anno.

Anno CHRISTI Mcccclxv. Kal. Februarij defuncto Lugduni Ludouico Duce Sab. succedit Amedeus eius nominis viii. qui Burgi tunc agens Sabaudorum clientelas excepit. Taurini vero per dẽ legatos à ciuibus, & Subalpinis populis sacramenta præstita. Ex archiuis.

Eo anno, idem Amedeus Taurinensibus priuilegia confirmat, & singulis rebus, quæ ad Academiam conferrent prouidet. Rescripto dato Cãberiaci 29. Martij.

Anno CHRISTI Mcccclxvi. Amedeus Alpes transcendit, & vniuersa Subalpinæ ditionis priuilegia, vt Taurinensium, indulgentissime comprobat. Rescri. dato Pineroli 8. Octobris.

Anno.

Anno CHRISTI Mcccclxviii. idem Amedeus, cum Taurino consilij tribunal aliquandiu abscessisset, suspensione prius facta, illud restituit, & maiorum placita, ac institutiones approbauit. Rescripto dato Auliaq 21. Aug.

Anno CHRISTI Mcccclxix. defuncto Ludouico à Romagnano Episcopo Taurinensi, Ioannes à Compesio Sabaudus designatur, ab ipsis Taurinensibus, cum veneratione susceptus, Francisco à Pres Episcopo Augustensi cęremonias peragente. Ex adeptione possessionis eius anni 10. Decemb.

Anno.

Ex notis ei° familiæ. Onuphrius in vita Sixti 4.

ANNO CHRISTI MCCCCLXXI. Franciscus à Ruuere Leonardi fil. Cardinalis S. Petri ad Vincula, origine Taurinas, è familia Ruuerea Sauonæ propagata, Pont. max. creatus, Sixtus quartus nominatur.

Attestatio publica multorum signaculis firmata

ANNO CHRISTI MCCCCLXXII, penultima Martij, quæ dies Lunę à Paschate, cũ Taurini Compesius Episcopus supplicationes publice decreuisset, ad expoſcendam à Deo salutem pro Amedeo optimo duce, qui tunc Vercellis lethali morbo afficiebatur, populo nudis pedibus gradiente, & linteis amicto, cum multis lachrimis, ipse Amedeus omniumo culis visus est, quasi super Solem assidens: ob quod tantum, & inauditum miraculum, postquam de eius obitu allatus fuit nuntius, eadem hora, & momento, quo sic visus fuerat, coli cœpit ab omnibus, crescentibus maxime alijs plurimis sanctimoniæ testimonijs.

Ex notis eius tẽporis.

EO ANNO, Philibertus Diui Amedei filius Dux, patri succesit, lõlanda à Francia matre, & curatrice vigilantissima, quæ Taurinos amplissimis ornauit beneficijs.

Ex notis Georgij à Lucerna eius seculi abbatis S. Soluturis

EO ipso ANNO, mense Iunio, Taurini suscitata memoria Beati Gosolini Abbatis, qui quatercentũ & vndecim annis ante obdormiuerat, in numeris authore Deo eluescentibus miraculis. Nec procul inuentum corpus Beati Anastasij, Taurinensi Episcopo Compesio inquirente, de quibus Diuis superius diximus.

ANNO.

Ex archiuis ducal. Et oratione Petri Carę senatoris ei° temporis.

ANNO CHRISTI MCCCCLXXIIII. mense Februario, Philibertus Dux, Taurini duxit Mariam primogenitam Galeacij Ducis Mediolani ingenti cum dote, & publica maxima lętitia.

ANNO.

Ex notis eius ætt.

ANNO CHRISTI MCCCCLXXVII. Christophorus à Ruuere cuius & summus Iureconsultus Taurinensis S. R. E. à Sixto IIII. Pontifice gentili suo Cardinalis, & Tarentasiensis Archiepiscopus eligitur.

ANNO.

Ex diplomate eius anni idib. Augusti.

ANNO CHRISTI MCCCCXXXI. Sixtus Pontifex maximus instante Ludouico Salutiarum Marchione Salutias Taurinensi Episcopo suppositas ciuitatis nomine ornat, Episcopo primo creato Federico Ludouici fratre electo Carpentoratensi.

ANNO

ANNO CHRISTI MCCCCLXXXII. Sixtus Pontifex rescribit ciuibus Taurinensibus, cum ab ea ciuitate maiores suos prodijsse agnoscat, se decreuisse ciuitatē eam nō paucis ornare priuilegijs, & collegiū studiosorum erigere, ac prouentibus dotare, & pleraq; alia ad vrbis publica commoda, quę morte, anno octuagesimo quarto mense Augusti pręuentus pręstare nequiuit. Ex ipsi literis siue breui 23. Martij.

EO ANNO, Dominicus à Ruuere, ciuis Taurinensis post eius ciuitatis, & Montisflasconensis Episcopus, ad Cardinalitium apicem suo merito conscendit. Ex notis eiusdem seculi.

EO ANNO, x. Kal. Maias, immatura morte sublato Philiberto Duce sine sobole, Carolo fratri adhuc puero sceptra obueniunt, tutelam assumente Iolanda à Francia matre prudentissima. Ex notis eiusdem seculi.

EODEM ANNO, Iolanda tutorio nomine Caroli Ducis, Taurinensibus Academiam, & cętera confirmat priuilegia. Rescripto dato Vercellis 18. Aprilis.

ANNO CHRISTI MCCCCLXXXIII. Kal. Nouemb. idem Carolus Dux Taurinum, cum matre ingreditur, munificentissime à ciuibus exceptus. Ex notis eiusdem seculi.

EO ANNO, idem Carolus tutelā soluitur, & solus indulgens Taurinensibus priuilegia abunde confirmat, illud potissimum vnionis perpetuæ consilij, atque vniuersitatis. Rescripto dato Taurini 13. Nouembris.

EO ANNO, IIII. idus Decembris, Dominicus à Ruuere cituli Sancti Clementis S.R.E. Cardinalis (Ioāne à Cōpesio ad Archiepiscopatū Tarentasiensem translato) in possessionem huius Episcopatus mittitur, Taurini pijssime excipitur: Cui obuiam fuerunt Carolus Dux, simulque Ludouicus à Sabaudia ducis patruus Auxitanēsis Archiepiscopus, Ex notis Ecclesiæ Taurinensis.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI MCCCCLXXXV. pridie Kal. Sextiles, obijt Taurini Iacobus Ludouicus à Sabaudia, diui Amedei filius, & Caroli Ducis frater, magnę expectationis adolescens, in templo diui Ioannis sepultus. Petrus Cara senator in epistola cōsolatoria ad Carolū ducē

EO ANNO, mense Aprili, Carolus Dux vxorem duxit Blancham filiam Guillelmi Marchionis Montisferrati, quam Taurinum magna pompa deduxit. Ex archiuis.

ANNO. . . . . .

ANNO CHRISTI MCCCCLXXXVII. octauo Kal. Iunias Taurini conueniunt trium ordinum delecti, & ob indicta bella in Ludouicum Ludouici filium Marchionem Salutiarum, & assecias, conferunt populi duci viginti millia nummum florenorum. Ex archiuis.

Ex notis eiusdem. Eo anno, quarto idus Iulij Taurini nata Ludouica Iolanda Caroli ducis, & Blanchę Ferratensis filia.

Anno.

Ex notis & Diario Ioan. Petri Gastaldi eius seculi. Anno CHRISTI Mccccxxxix. vii. Kal. Iunij, Diui Io. Baptistę die festo Taurini, natus Carolus Ioannes Amedeus Caroli ducis, & Blanchæ filius, baptismate tinctus Taurini quarto nonas Augusti: Dux & ipse futurus.

Ex tabulario ciuitatis. Eo anno. xii. Octobri, Taurini conuocatio fuit trium statuum: Qui Carolo duci, ducentum millia florenorum conferunt, ad sumptus bellicos in Ludouicum Marchionem Salutiarum ferendos, & rebelles alios aliquot, & ad viaticum in Gallias sustinendum, quòd regem Carolum pars vtraque pacis arbitrum elegisset.

Ex eisdé notis Gastaldi. Anno CHRISTI Mccccxc. ii. idus Martij, obijt Carolus Dux, relicto sceptri successore Carolo Io. Amedeo infantulo, sub tutela Blanchæ Ferratensis, non sine maxima ob eam tutelam inter proceres contentione suborta, eleuati per Taurinensia compita factiosi, Armatur ciuitas, vicatim confligitur, plures vtrinque lesi, necati aliquot: nec sine negotio tumultus sedatus.

Idem. Anno CHRISTI Mccccxci. mense Martio, obijt Taurini Franciscus à Sabaudia Episcopus Auxitanensis Geneuensisque, qui patriæ gubernacula tenebat.

Ex eisdem notis. Eo anno Blancha tutorio nomine, supremo iure (quod patronatus vocant) vsa, sede Geneuensi vacante Antonium Campionem Cancellarium Montis regalis præfulem, Geneuensem etiam. Episcopū nominat, & de more Pontifici maximo præsentat, similem nominationem alteri exposcenti constanter denegat, instante quamuis pro affine suo, Ludouico Cameræ comite, & magnatibus aliquot. Cameranus ob repulsam sibi factam indignatus Geneuam festinare contendit, & quâ transit armata manu omnia populatur, & gentilem suum vi introducit.

Ex sententia lata 20. Septembris eo anno. Eo anno, Taurini in ius vocatur Cameranus, illatum crimen, & capitalis quæstio proponitur, vadimonij diem obire protelat, eremodicij damnatur, inclamatus, proscriptus declaratur, commissa prædia clientelaria, sed tandem exorante Francorum Rege, ad quem se contulerat, in integrum restituitur.

Ex eisdem notis. Eo anno, mense Iulio Magdalenes festo die, Labans vetustissimi diui Ioannis templū, æquatur solo, & elegantiori forma à fundamentis longe amplissimum erigitur, impensa, atque opera Cardinalis,

& Epi-

& Episcopi Dominici Ruuerei, iacto primo lapide simul, & aureo numismate à Blancha principe pijssima.

ANNO. . . . .

ANNO CHRISTI Mcccxciiii. viij. Idus Septembris, Carolus viij Francorum rex, superatis alpibus in Italiam descendens, Taurini inaudita magnificentia excipitur, Dux quamuis infans Regi obuiam fuit, phalerato, & generoso equo insidens, eleganti oratione se & solum suum regiis precibus obtulit: per ciuitatis cópita Caroli magni gesta appositè repræsentata, nihil ornatius excogitari potuit: ad quod spectaculum ipse Rex Carolus præ gaudio illachrymasse visus est, Blâcha vero mater Regem re ipsa, id est auro, armis, viris ad expeditionem Italicam iuuit liberalitate incredibili. Ex notis ei⁹ seculi, & cómentarijs Martini à Ruuere Viconoui seguli. Philippus Comineus ab Argentó.

ANNO CHRISTI Mcccxcv. Præfectis militiæ & regiis copiis ex Neapolitana expeditione redeuntibus, eos vna cum Rege Taurini Blancha susceptt, ac recreauit. Rex inde Taurino mouens, vt Nouarensibus obsessis faueret, in Mediolanenses & Venetos properat, Pax inde Vercellis, Blancha etiam tractante icitur. Petrus Cara in histor. Ex tabulis pacis 10. Octobris.

ANNO CHRISTI cccxcvi. xvj. Kal. Maias, immaturâ mortem oppetiit Carolus Io. Amedeus Dux, vix septimum attingens, cui Philippus magnus patruus successit. Ex orat. Petri Carę.

EO ANNO, Philippus dux Iólandam Ludouicam infantis Ducis sororem superstitem collocari Philiberto primogenito curauit, ad patriæ tranquillitatem conseruandam. Nuptiæ Taurini celebratæ, sed non diuturnum matrimonium perueniente vxoris interitu. Ex tabulis 12. Maij ei⁹ anni.

EO ANNO, VII. idus Iulij Philippus dux victoriarum annorumq; plenus, vbicunque terrarum celeberrimus, Taurinum solemniter ingreditur, ciuium ora & animos admirabili sua presentia redintegrat. Petrus Cara in oratione tunc habita.

EO ANNO, Philippo duce hortante Alexander XI. Pontifex max. legati à latere suprema dignitate Dominicum à Ruuere Cardinalem ornat, hic vero protector Sabaudi nominis apud Pontificem vocatus. Ex literis ipsius ducis ad Pontificé

ANNO CHRISTI Mcccxcvii. mêse Octobri, Dux Philippus Taurini lethali morbo corripitur, Camberium (vbi natus & educatus sub suo salubriore sibi cœlo) trâsportari se curat, vbi mêse sequenti naturæ cedere eum oportuit, relicto Philiberto fortunarum successore, & numerosa prole. Ex notis ei⁹ seculi.

ANNO CHRISTI Mcccxcviii. Dominicus à Ruuere Taurinorum Episcopus, & Cardinalis, octauo anno vix integro, magna sua impensa, maiore diligentia, pietate vero maxima, diui Ioannis templum Ex inscriptione marmorea tẽpli.

plum opus insigne, a fundamentis augustiore ornatu construxit & absoluit.

Petrus Cara in oratione habita.

Eo ANNO. quarto nonas Decembris Philibertus eius nominis secundus, pulcher cognomine ob formæ præstantiam dictus, Taurinum regali cœtu & ornatu applicuit, applauserunt populi, & supremos honores reddiderunt.

Ex diplomate eius anni 29. Iulij.

ANNO CHRISTI, Mcccccxcix, Ludouicus xij. Francorũ rex cessit Philiberto Duci quicquid ipse, & futuri reges aspirare vnquã possent in eis omnibus ditionibus quas tunc temporis dux possidebat, & tunc imprimis Taurino dux potiebatur.

Eo ANNO. defuncto Dominico à Ruuere Cardinali, Io. Ludouicus à Ruuere Episcopus Taurinensis vir optimus sufficitur.

Ex codicillis regiis ei⁹ anni 3. octobris & 28. eiusdẽ.

ANNO CHRISTI MD. post expugnatum à Ludouico Rege Mediolanum, Ludouico Sfortiæ expulso, ipse rex Philibertum Ducem benemerẽtem donat reditu annuo viginti millium coronatorũ, ex erario Mediolanensi, Taurini persoluendorum.

Ex cõtractu 26. Septembris ei⁹ anni. Nicol. Vignerius i chron. Burgundiæ.

ANNO CHRISTI MDI. defuncta prima vxore Iolanda Ludouica, Philibertus dux Margaritam duxit Austriacam Maximiliani Cęsaris, & Margaritæ Burgundicæ filiam. In qua Maria Caroli Burgũdiæ Ducis filia vnica, desierunt Burgundiæ duces, & cœpta inter Francos & Austriacos dẽ ea ditione acerba contentio.

Ex notis ei⁹ seculi.

ANNO CHRISTI MDII. Ludouicus Francorum Rex superatis Alpibus caterua grandi Salutias venit quarto Iulij: quinto vero die Carmaniolam, & alia subalpina oppida peragrat, expeditionem Neapolitanam tentaturus, paulo ante Neapoli Hispanis viribus occupata.

Ex notis ciuitatis.

Eo ANNO. xj. Kal. Ianuarias, Philibertus dux Taurinum venit, Margaritam coniugem excepturus.

Ex eisdem.

ANNO CHRISTI MDIII. mense Februario Margarita Taurinum ingreditur, digno tanta principe apparatu, cui nihil desiderari ad augustum splendorem potuit. A patria vero hic habitis comitiis ob iucundum aduentum, quinque millium florenorum munere donatur.

Ex notis, & Onuphrio in pontificibus.

Eo ANNO. kalend. Nouembris, Iulianus à Ruuere Cardinalis, Raphaelis, Sixti quarti Pontificis fratris filius, Natalibus Sauonensis, origine Taurinas, Pontifex max. creatus, Iulius secundus dictus.

Ex notis Ludouici à Pingon patris.

ANNO CHRISTI MDIIII. quarto idus Septembris, Philibertus secundus dux dies clausit in arce pontis Indici, eomet cubili quo natus fuerat, nullis relictis liberis, Carolo fratre Philippi ex secundis nuptiis filio, fascium ducalium successore, qui vt cęteros populos, Taurinenses in fidem clientelariam benignissime suscepit.

ANNO.

ANNO.

ANNO CHRISTI MDVI. mense Martio, Carolus dux superatis Alpibus Taurinum cum apparatu pro dignitate ingreditur, ciuitas hilaritatis omnem præbuit significationem.

Eo mense, Carolus dux Taurino oratores ad Iulium secundum Romam misit, officii sacrosanctæ Ecclesiæ persoluendi gratia. Rescripto data to Taurini 15. Martij

EO ANNO, obiit Taurini Io. Ludouicus à Ruuere Episcopus, cui Ioannes Franciscus à Ruuere Antonij Episcopi Agennensis frater ipse doctissimus, & doctorum fautor ac Mecœnas feliciter succedit.

EO ANNO pridie nonas Septembris, Erasmus Rotherodamus tu uc catholicus, ordinis sancti Augustini monasterij vulgo dicti Steyen Traiectensis in Holandia, Taurini post assidua studia lauream susc epit in summis Theologiæ facultatibus licentiosius eruditione (vt iudicarunt summi religionis Antistites) postmodum vsus. Ex tabulario & notis ciuitatis & collegij.

EO ANNO mense octobri, Carolus dux Taurinum iterum venit: ciuitatis priuilegia confirmat, leges & edicta statuit, illud potissimum de non alienandis, quacunque ex causa patrimonij rebus, quod iampridem Ludouicus, Carolus, & Philibertus sanciuerant. Diplomate dato Taurini 18. Octob.

ANNO CHRISTI MDVII. mense Aprili, Ludouicus Francorum rex cum magno exercitu Alpes transcendit, in Genuam cótendés. Dux Carolus Taurino egressus obuiã illi fuit xvi. Kal. Maias, & ad mõtem Calleriumdeduxit, sexto vero idus Maij Genuam quæ paulo ante defecerat recipit. Ex notis paternis.

EO ANNO. mense Nouembri, idem rex dat Carolo duci bene merito viginti milla librarum Turonensium, quæ quot annis Tauriui ex ærario Mediolanensi penderentur. Rescripto data to Mediolani, eo anno prima Iunij, sig. Robertet.

ANNO.

ANNO CHRISTI MDIX. Maximilianus Cæsar cum priuilegia aliquot Guillielmo Ioanni Marchioni Ferratensi in subalpinis concessisset, declarat, non voluisse quidpiam iuri Sabaudo detrahere. Rescripto data to in Luã penulti. Iunij.

ANNO CHRISTI MDX. detectæ cuiusdam Ioannis Furnei variæ fraudes, qui à secretis aliquot Sabaudiæ Ducibus inseruierat, & accepta quadã iniuria indignatus, quod minus in offensorem animaduersum fuisset, malo vindictæ animo, malis artibus, falsis q; syngraphis ditionem ferè totam Heluetiis & aliis principibus oppignerarat, nec Taurino præterito, quibus magna difficultate & impedimento occursum est Cæsaris etiam, Regis, & principum virorum (quorum fidem Dux Implorauit) interpolitã authoritate. Ex notis paternis & delegatione patri commissa eo anno 18. Septembris. Ex rescripto Ludouici regis Francorum dato Blasij 17. Ianuarij, & rescripto Maximiliani Cæsaris 3. Febr. eo anno.

ANNO

Onuphrius in chron.

ANNO CHRISTI MDXIII. ix. Kalen. Martij, Iulius secundus a Ruuere pontifex mortem obiit, cui Leo x. Pontifex succedit.

Rescripto dato Taurini 19. Decemb.

EO ANNO, quo tempore Ludouicus Francorum rex Rauennam expugnabat, Carolus dux Alpes superat, Taurinum præsidiis munit, & ciuitatis atque vniuersitatis priuilegia amplissime confirmat.

Ex cõtractu dotis Taurini x. Maij.

ANNO CHRISTI MDXIIII. Taurini Iulianus Medices Laurentii filius & Leonis x. frater, vxorem duxit Philibertam à Sabaudia Philippi ducis filiam, & Caroli III. sororem.

Onuphrius in vita Leonis x.

ANNO CHRISTI MCXV. Leo x. Florentinus hanc ciuitatem iam à Sixto IIII. exemptam a Mediolanensi Metropoli seiunxit, & ipsam in Metropolim erexit Archiepiscopo primo instituto Ioanne Frãciſco Ruuereo, cui Eporediensem ac Monte Regalensem Episcopos comprouinciales subiecit.

Ex diplomate Pontificio

EO ANNO. mense Septembri Franciscus Francorum rex Caroli ducis Sabaudiæ exsorore ludouica nepos, qui mortuo Ludouico XII, paulo ante inauguratus fuerat, superatis Alpibus Taurinum cum exercitu venit, à duce auunculo exceptus, eius opem ad expeditionem Mediolanensem implorat. Nec tunc Mommorantio instante dux quamuis valetudinarius, sui etiam copiam recusare potuit, ac proinde Regi adhærens Heluetiorum partem optimam, Bernenses inquam Friburgẽses ac Solodurenses, aduersariarum partium ab acriore pugna auertit, secum traxit, & Marignanam victoriam Mediolanensemq; deditionem causatus est. Neq; ideo Maximilianus Cæsar auditis Caroli iustis rationibus, & quod necesse tunc sic fuerat, factum improbare potuit.

Franciscus Purpuratus in ſ. de fic. assessoris.

Ex commentariis Petri Lamberti Cruciani rationalis Præsidis.

Ex notis paternis.

Ex eisdẽ notis.

EO ANNO, Carolus dux Taurino mouens cum exercitu Cæuã, & adiacentia oppida quæ defecerant expugnat, & ad officium reuocat.

EO ANNO, mortuo Ioanne Francisco à Ruuere primo Archiepiscopo, sedẽ quidẽ impetrat Innocentius cibo Cardinalis, sed interpositis certis pactionibus succedit Claudius III. à Seycello Massilienſium, tunc Episcopus, natione Sabaudus, Aquensis qui Iureconsultorum eloquentissimus, & eloquentium Iureconsultissimus sui seculi dici potest, tot in iure & veteri historia libris attestantibus.

Ex notis Petri Gastaldi.

ANNO CHRISTI MDXVI. Iulianus Medices & Philiberta Sabauda coniuges Turinum magnificentissimis, & exquisitis apparatibus ingrediuntur: carmina varia, & inscriptiones in portis & compitis, aureis literis in coniugum laudem affixæ, Leo Pontifex Iuliani frater innumeris ciuitatem priuilegiis exornat Camberium apud Sabaudos, & Burgũ ciuitates appellat, illa Archiepiscopali hac Episcopali sede insignitis. Maximilianus Cæsarius ciuitatum confirmat: Francisco tamen rege repugnante: & ad hanc diem res quodammodo neglecta est quod quæ essent religionis magis, quam quæ ambitus spectata fuerint.

ANNO

ANNO CHRISTI MDXVII. prodigia magna, phalanges armatorum numerosæ in aëre confligere sunt visæ. Rouerus Pōtanus lib. 6. rerum memorabilium. Literis Maximiliani eo anno 20. Septemb.

EO ANNO, Franciscus Rex occasione nacta eius erectionis geminarum in Sabaudia ciuitatum, in Ducem primas bellorum flammas concipit. Quas dum Cæsar extinguere literis & legatis conatur, accendit vehementius.

ANNO CHRISTI MDXVIII. Taurini conueniunt aliquot Coconati & Radicatæ comites, qui Carolo Duci ius ipsorū comitatuū cedunt, Bernardus inquam in Brosolum, Ioanninus filius Dominici, Alemanus, & Vullielmus filius Conradi, Raphael filius Vullielmi, atque alij Coconates: in quam ditionem Pedemontio contiguam, & permixtā Philibertus dux alijque duces iam aspirarant. Ex tribus actis Taurini 10. Martij 21. Maij 9. & 27. & 25. Nouemb. eo anno.

ANNO CHRISTI MDXIX. mense Ianuario post Maximiliani Cæsaris mortem, Carolus V. Philippi Hispaniarum Principis filius absens, in Germania Cæsare eligitur, ob cuius fausta auspicia Taurini hilaritatis publica significatio secuta. Ex notis ecclesiæ.

EO ANNO, pridie Cal. Aprilis, obijt Blancha Guillielmi Marchionis Ferratensis filia, & Caroli primi vidua, hęrede instituto Carlo tertio Duce in Ferratensis successionis iuribus, præter ea quæ iam Sabaudo amplissima competebant, & Pedemontanæ hypothecæ, quibus etiam in Taurinensi agro Blancha fruebatur, ad Carolum redierunt. Ex sepulchri inscriptione Carmiani apud Augustinianos. Ex testamento 12. Febr. eo anno.

ANNO CHRISTI MDXX. mortuo Claudio à Seyssello Archiepiscopo, succedit Innocentius Cibo Cardinalis, iam tum Archiepiscopus à Leone x. designatus, cum Ruuereus diem obijsset: sed instante Carolo Duce Claudio cesserat, reseruato sibi (vt dicunt) regressu. Ex notis Ecclesiæ & inscriptione sepulchri in tēpli sacrario.

ANNO CHRISTI MDXXI. exacuuntur bella inter Cæsarem & Francum ob Mediolanensem ditionem, quam Cęsar Franco eripere nititur: cohortatus ab vtrisque dux Carolus ne aduersario faueat, neue commeatū vel iter præbeat. Difficilis & periculosa Sabaudi futura inter tot turbines, ac tot tantosq; scopulos, & validissimos ventos ex aduerso reflantes nauigatio. Ex eisdē notis. Historia Antonij Doriæ & aliorū. Ex cōtractu dato Vlyssi pone. 20. Martij.

EO ANNO, Carolus Dux vxorem duxit Beatricem filiam Emanuelis Lusitanorum Regis. Ex notis Ludouici pīs. Onuphriu.

EO ANNO, mēse Decembri obijt Leo x. cui Adrianus VI. Cæsaris olim institutor sufficitur.

ANNO CHRISTI MDXXII. mense Martio, Beatrix Lusitana Taurinū ingreditur, supraquàm dici potest sumptuosè excepta, & a populis qui Vigoni cōuenerāt quinquaginta millia florenorū liberaliter obsęlicem aduentum collata sunt. Peste tandem sæuiente Taurino discessum, Dux ipse pedibus, traiectis alpibus Cāberium ad sanctam venerā dam Syndonem ex voto venit, assumptis secum duodecim peregrina- Ex eisdē notis paternis. Neuisanus in summario statutorum

tionis sacræ comitibus, inter quos Lælius Ruuereus Viconouanus, Taurinensis patricius allectus.

Ex notis Ruuereis. vltimo die Martij.

EO ANNO mense Decembri, natus Adrianus Io. Emanuel trino minus, Caroli ducis primogenitus, sic ab Adriano Pontifice denominari, iussus qui infans obiit.

Ex notis paternis.

ANNO CHRISTI MDXXIII. Franciscus Francorum rex cedit omni iuri quod prætendere vnquam posset in ditionem Sabaudam, Nicensem, & Pedemontanam, cuius caput (vt sæpius dictum) Taurina hæc ciuitas.

Ex diplomate dato Lugduni. 10. Septembris eo anno.

EO ANNO mense Septembri, obiit Adrianus Pontifex quem Clemens septimus Mediceæ gentis sequutus.

Onuphrius.

EO ANNO nata Francisco Francorum Regi Margarita filia, Dei prouidentia dux Sabaudiæ destinata.

Nicol. Giles.

EO ANNO, mense Decembri natus Carolo Duci Ludouicus Princeps Pedemontium.

Ex notis paternis.

ANNO CHRISTI MDXXIIII. Carolo Borbonio Duce à Franco deficiente, & Massilià expulso, cum in Italiam venisset, Rex fugientem armata manu prosequitur, Dux regem Taurini excipit, auxiliaribus copijs iuuat, Mediolanum à Rege mox recipitur, obsidetur Papia, Dux à Rege ingentibus donatur muneribus, confirmatis & pensitatis eisdem quæ olim Philiberto Duci annuis honorariis debebantur.

Ex rescriptis tribus datis in abbatia S. Francisci ante Papiam. xi. Nouemb.

ANNO CHRISTI MDXXV. (quo in lucem prodij) Franciscus Rex in Papiensi cõflictu à Cæsarianis capitur in Hispaniam abducitur Ingenti ære redimitur. Taurinensis ager diripitur, Carolo Duce nulla vnquam necessitudinis erga Regem aduersis eius temporibus prætermittente officia.

Ex notis paternis 18. Ianuarij. 25. Februarij.

ANNO CHRISTI MDXXVI. postquam obsidibus datis ipsius regis liberis, Rex in Galliam rediisset, tractatum matrimonium Ludouici principis Pedemontium, & Margaritæ Francisci Regis filiæ, quum primum per amborum ætatem liceret.

Gallica supputatio vet. a resurrectione. 1524. numerat.

ANNO CHRISTI MDXXVII. mense Septembri, Lautrecus dux exercitus Gallici, trãsmissis Alpibus per Taurinatem agrum iubente Carolo duce deducitur, qui ad Papiam expugnandam fœliciter, sed ad expeditionem Neapolitanam infeliciter profectus, Taurinenses quoque & Subalpini à Borbonio, & Cæsarianis vastati. Roma capta, direpta, ipse etiam Clemens vinctus grandi pecunia liberatur, at Borbonius murum primus ascendens ictu globuli oppetiit.

Cõtractu apud sanctum Germanum. 7. Aprilis.

Ex tabulario ciuitatis.

ANNO CHRISTI MDXXVIII. famem sequissimam per subalpinos, & fere vniuersam Italiam grassantem, pestis immanis, vitam simul miseris mortalibus suppressit.

Ex notis paternis.

Ex eisdem

EO

Eo anno, viii. idus Iulij extremis malis ingens bonum Camberij interceſsit, natiuitate Emanuelis Philiberti Sabaudię ducis principiſque Pedemontium, Caroli & Beatricis filij, qui Taurinorum reſtaurator, patrię parens, & ſui ſeculi gloria futurus erat. Ex notis paternis.

Anno CHRISTI Mdxxix. vii. Calen. Decembris, qui diuę Catharinę ſacer erat, nata Taurini Catherina, Em. Philiberti ſoror. Ex eiſdem.

Anno CHRISTI Mdxxx. menſe Februario, Carolus Dux poſtea quam Taurini conuocatis populis donatus munere fuiſſet ſexaginta millium florenorum, Taurino mouens cum inſtructiſsima procerum torquatorum caterua Bŏnoniam proficiſcitur, ad Caroli V. inaugurationem accerſitus, vbi interimperij principes, principem; & honorificentiſsimum locum obtinuit, quippe qui in ſolenni pompa pomum ſiue mundi globum, quo ſummum imperij decus ſignificatur, ipſe geſtauerit, atque prędita beneficiaria fide, maximis à Cęſare priuilegiis auctus domum dimittitur. Ex diplomate Cæſareo dato Bononiæ eo anno 8. Maii.

Eo anno, menſe Iulio, nata Taurini Maria, Em. Philiberti ſoror, quæ infans Taurini quoque deceſsit, ſepulta in æde Angelorum extra vrbem. Ex notis eiſdem.

Anno CHRISTI Mdxxxi. Ferdinandus Caroli quinti frater, cum nonis Ianuarij rex Romanorum Coloniæ ſalutatus à fratre, & electoribus fuiſſet, de ea re Carolum ducem certiorem per legatos fecit, qui Taurini, vbi agebat, publicę lęticię teſtimonium dedit ampliſsimum. Ex eiſdem notis.

Eo anno, Carolus imperator, qui Iſabellam Luſitanam Emanuellis Regis filiam, & Beatricis ſororem duxerat, ipſi Beatrici Sabaudæ, & maſculis liberis primogenitis Aſtam ciuitatem, antiquo iure iam Sabaudis debitam contulit. Ex rescripto 3. Aprilis poſſeſsione 19. Maij & fidelitate 22 Maii.

Anno CHRISTI Mdxxxii. Ludouicus Pedemontium princeps Caroli ducis primogenitus, vix decimum attingens annum in Hiſpaniam à patre mittitur, non ſine Franci indignatione, quæ in Sabaudum odia acriora concitauit. Ex eiſdem notis.

Anno CHRISTI Mdxxxiii. prodigiorum varię ſpecies, monſtra terris, non tam corporum quàm ſectarum enata, cœlo phaſmata, & torres viſi, ſacellum illud inſigne Camberij, in quo ſancta Syndon aſſeruabatur, flammis exuſtum Decembri menſe Barbarę feſto die, ipſa quidem Syndon illęſa, per mędias flammas exportata. Sed illa omnia proximarum calamitatum (ſi dicere licet) infauſta prędagia. Ex eiſdem & vidi, & memini.

Ex notis Petri Lamberti præsidis. Et paternis.

ANNO CHRISTI MDXXXIIII. postquam Malsiliæ Clemens Pontifex cum Francisco Rege conuenissent, & de nuptijs Catherinæ ex patruelis filio neptis cum Henrico Regis secundo genito conclusum esset, morsq; Philippi Sabaudi Nemorosi Ducis Caroli fratris, eo loci subsequuta, & de Sabaudia tanquam Italiæ porta occupanda consilium Regi datum, si Italiam tutò ingredi cuperet, Dux Carolus Taurinum, quasi in patriæ arcem secessit, vt quoq; Geneuenses tumultus de religione compesceret, qui Episcopum Petrum à Balma expulerant: Taurini pacis conditiones à Bernensibus, & aliquot alijs eius sectæ propositæ, quibus Dux in antiquum Geneuæ dominium retinebatur, modò Episcopo ciuitate interdictum esset, & ciuibus impune liceret à Romana fide discedere, & Luteri siue Zuinglij nouis placitis adhærere; quod detestatus Dux pijssimus, Geneuà fruſtrari maluit: & legati pacis re infecta dimissi: non admodum æquo ipso Clemente, cuius opem Dux fruſtra implorauit, quòd is animo aliud cum Franco versaret, & in Ducem moliretur.

Onuphrius.

EO ANNO, mense Septembri, Clemens septimus obijt, cui succes sit Paulus III. Farnesiorum Romana familia clarissima ortus.

Ex notis paternis.

EO ANNO, mense Maio natus Taurini Emanuel II. Caroli filius, lactans obiit, iuxta fratrem sepultus.

Ex notis eisdem 10. Augusti.

ANNO CHRISTI MDXXXV. Carolus imperator ex Aphrica na victoria Romã triũphans ingreditur, eoq; tẽporis Dux Taurini Geneuã defeciſſe, sacerdotes expulisse, diuorum confregisse ſtãtuas, & imagines conculcasse, templa profanasse accepit.

Ex eisdẽ notis 16. Ianuarij.

ANNO CHRISTI MDXXXVI. nuntiatum quoq; Duci Bernenses Friburgenseſq; Vantuatum agrum inuasisse, & iunctis Sedunensibus Veragrorum siue Chablasij Ducatum occupasse, nec procul Francum sibi, & fortunis reliquis imminere.

Ex rescripto dato Taurini 25. Februarij.

EO ANNO, Carolus Dux Taurino, populis rescribit, quando Gallorum Regi efflagitatum iter, & commeatus per suam ditionem concessisset, Rex præterea destinasset vrbes armata manu inuadere, & occupare, debeant ipsi, vti poterunt resistere, siq; succumbant, protestari saltem se non nisi coactos parere, vt nec ipsi Duci propositum ab antiquissima possessione modo aliquo discedere. Et per id tempus Sabaudia ab equitibus Gallis occupatur.

Ex notis eisdem Et Io. Petri Calcagni. Et Io. Bapt. Guignonij regij secretarij. Et Petri Gastaldi.

EO ANNO, v. idus Martij aduentantibus Gallis in Italiam, Carolus dux Taurini se minus tutum fore existimans, per posticum arcis no ctẽ intempesta Marchionem Mussium, sexcentos simul pedites Cęsaria nos rubra cruce insignitos ad sui præsidium introduxit. Postridie Taurinum Dux mille sexcentos, pedites auxilio accersuit, quibus prærãt viri fortissimi, Philippus Torniellus, Ioannes Baptista Gastaldus, Cæsar Maius Neapolitanus, qui ad sextum Calendas Aprilis perstiterunt,

quo

quo die vrbe egredi Ducem oportuit & Vercellas cum tota familia se se recipere, produce Taurini relicto Ludouico à Sabaudia comite Pancalerij.

Eo anno, Taurini adsunt Regii Fœciales, qui ciuibus ignem, ac sanguinem minitãtur, iam parato, & vicino exercitu, nisi illico ablatis Ducis insignijs lilia in portis locisq; publicis exciperent: Illi cum dilationibus contenderent, nec Franciscus Salutianus Marchio (qui Gallicarum partium simul aduenerat) quicquam concederet, quin potius acrius instaret, tandem intrepide coram protestati sunt Taurinenses, se nolle, nec intendere aliquem per actum derogare iuribus Ducis Sabaudiæ, ac successorum Ducum, & eorum priuilegijs, atq; ita accepto etiam à Sabaudo Duce nuntio, vt fortunę, & tempori cederent, nec vrbis excidium expectarent, inuiti paruerunt. Aduenientibus cum Salutiano, mox Philippo Chabodo Brioni regulo, Admirallo Franciæ, Guillielmo comite Fruſtambergio, & immenso exercitu, cuius nõ tam terrore quam ducis imperio ad deditionem impulsa ciuitas, Hæc mox propugnaculis iam à Duce cœptis permunita est, & pene inexpugnabilis à Gallis reddita. Intus tamen direpta, dissipati ciues, per colles & vicina castella vagantur, Hos Galli, persequuntur, & nisi redeant perduelles declarant, sectioni datis prædijs: qui rẽdierunt, suspecti semper habiti misere vitam egerunt aliqui extremo damnati supplicio. Eo ipso publico instrumento dato Taurini 3. Aprilis.

Ex Ducis literis datis apud sanct. Germanũ.

Eo anno, Salutianus, & Brionus Taurino mouerunt, ciuitatis rectore relicto Stephano Columna. Illi per agrum Vercellensem palantes & fata populantes, tuncq; Salutianus, qui proregis sperato honore fruſtratum se cognouit, à Gallo ad Cæsarem paulatim defecit, trãctante Antonio à Leua, qui cunctando rem restituere conabatur, dũ Cęsaris aduentum expectaret. Sed ante Salutianus Taurinum rediens turres quatuor (quæ in ciuitatis angulis eminebant) euerti curauit, Mœnia etiam turribus contigua decurtari, vt Cæsarianis facilior pateret aditus, ad quos statim conuersus, in obsidione Carmagnolæ Bombardæ ictu cecidit. Ex eisdem notis.

Eo anno, suburbia quatuor amplissima solo æquata sunt, vnum portæ Secusinę, in quo fuerat cœnobium diui Rolandini, templum sepulchri Hierosolymitani, quod cruce rubra insigniti incolebant, templum Diui Bernardi, monasterium diui Augustini, cœnobium Diui Solutoris, legionis Thebeæ ordinis sancti Benedicti, & Beati Valeriani Abbatis. Secundum suburbium ad portam Marmoream, vbi cœnobiũ humiliatorum, amphiteatrum, cum orchestra, & area in orbem, qua comœdi, & tragœdi olim dabant spectacula, & ædebantur ludi: Lacus colliculis cinctus, fragmenta Romanarum inscriptionum innumera. Tertium suburbium ad portam Castri (vbi templum erat sancti Saluatoris) ad pontẽ vsq; Padi miro artificio fornicatum protendebatur, qui pons Ex eisdem notis.

ab ipsis

ab ipsis Gallis ad maiorem sui, ciuitatisque tutelam semirutus. Quartum vero suburbium adportam Palatinam siue Doraneam, quo in suburbio Franciscanorum (qui Angeli dicebantur) templum, aliud sancti Lazari, Monasterium Virginum diuę Margaritæ, cœnobium sancti Secundi (corpus tamen ipsius Martyris in maiori Ecclesia vrbis reconditum) ædes diui Rochi. Quæ omnia simul iuncta ciuitatem alteram efficere potuissent, nunc arua prataque aratro, & falci subiacent.

Ex eisdem notis mense Maio.

EO ANNO, Chabodus Brionus, Taurini pro rege Franco constitutus, qui relictis maximis præsidijs, & ciuitatis rectore Claudio Anebaldo in Gallias properauit, At quanto citius Carolus Dux cum Antonio à Leua, & triginta millibus bellatorũ Taurinum obsident: Cæsar Astã venit, Fossanum expugnauit.

Ex oculatis testibus.

EO ANNO, postquam Carolus Cæsar icto cum Italicis fere omnibus ciuitatibus fœdere, quę sexcentum coronatorum millia in militiũ Cæsarianorum stipendia pendebant, si extra Italiam bella traduceret, ipse clam à Melphitano principe allectus, dum in Maßiliam, & *Prouinciam* progreditur, nihil ominus tamen Taurinensem obsidionem non sine Italiæ querelis prosequi iubet. Militiæ duces relicti Gotterius Loppes, Padilianus, Iacobus Mediceus Marignanensis siue Musius Marchio, Iacobus Fozarus Scalingius Pedemontanus, Ludouicus Vistarinus Laudensis, qui Bastidam turrem colli cuidã superpositã Pado pontique imminẽte, montemq; Calleriũ occuparant, dũ excursionibus Galli dabant operam: sed contineri cœperunt ea obsidione, qui secus absẽte Cęsare populationibus finem non fecissent, atque mœnibus inclusi, graui inedia vnà cum ciuibus conflictabantur: solutum obsidione Taurinum, Guidonis Rangonij à Rege destinati opera, qui Taurinorum pro rex efficitur.

Ex rescripto Francisci eo anno mense Februario.

ANNO CHRISTI MDXXXVII. Franciscus Rex vt Taurinenses, & Pedemontanos populos sibi deuinctos alliceret, eos omnes iure Galliæ donat: & perinde ac nati, & orti in ipso regno essent, nulla in de caducitas in Gallia decedentibus obijci hæredibus posset, idque perpetuis temporibus: quod confirmauit postea Henricus II. Francisci filius.

Ex rescripto anni 1549. Iulio.

Ex eisdem notis.

EO ANNO, Ioannes Humerius Taurinum prorex mittitur, validissimo cum exercitu Astam vsque progressus, sed mox in Gallias redijt, cui Guido Rangonius Taurini sufficitur.

Ex eisdẽ notis 26. Iulij Diuæ Annę festo die.

EO ANNO, Cæsar Maius Neapolitanus Cæsarianarum partium Taurinum ciuitatem ad San. Georgij propugnaculum admotis scalis repente inuasit, & iam ad ostium per quod in vrbem ab ipso propugnaculo erat aditus Cęsariani peruenerant, ac iam ingressuri videbantur, nisi illud, dum vehementius insistunt firmius occludunt, cum hostium

Et Lucas Cõtilius in vita Cæsaris Maij.

ſtium ad ſe trahere,& aduorſum aperire,non introrſum propellere deberent. Quæ res,vt eorum conatum eluſit,ità ciuitati bono fuit,tum quòd Cæſariana auxilia (quæ Donatus Vaſti Marchio militiæ dux,ipſi Neapolitano pollicitus fuerat) nondum aduenerant. Niſi potius in ſuperos eam tam præſentaneam opem ciuitas referre debeat,quod tunc in mœnibus treſ viſi armati,auguſtiore quàm humano aſpectu,qui hoſtes terruerint,& fugauerint,ſunt viſi. Neque hi alij quam tres Thebæi martyres crediti,qui in proxima æde repoſiti paulò ante fuerant,ipſius ciuitatis diui tutelares.

Ex eiſdē notis,& relatione plurium.

Eo ANNO,méſe Octobri,prementib.vſq; Cæſarianis,ita vt neq; portas egredi liceret, Henricus Delphinus Franciſci Regis filius,ſuperatis Alpibus Taurinum omnibus anguſtijs liberat,indeq; Franciſcus rex Italiam cum numeroſo exercitu ingreditur: Iauenni(quod Gauium olim) pernoctans Taurinum petit. Pactę trimeſtres induciæ, & ad octauum menſem protractæ.

Io. Tilius in ſupplemento Hiſtoriæ Gallicæ.

Ex notis eiuſdē 29. Octobr. & menſe Nouembri. Ex notis Baptiſtæ Glygnonij ſecretarij Regij.

ANNO CHRISTI MDXXXVII. induciæ decennales Nicięagitatę ſunt,vbi cum Paulo Pontifice Carolus Cęſar conuenit, & hę per Subalpinos, magno Ducis Sabaudi incommodo,populis ſignificatę.

Eo ANNO, Carolus à Couſsi Burię regulus, Taurino regendo præficitur, quem paulo poſt Renatus à monte Iano caſtrorum præfectus,ſiue(vt vocant) Mareſcallus,Prorex ſubſequitur.

Ex eiſdem.

ANNO CHRISTI MDXXXIX. Taurini Rex ſupremam curiam ſiue parlamentum iuri reddundo conſtituit,Proregem verò Claudium Baronem Annebaldū Mareſcallum Franciæ, Guillielmo Bellaio Langęi Regulo vrbis gubernatore addito.

Ex eidem.

ANNO CHRISTI, MDXL. Carolus Cęſar ex Hiſpanijs per medias Gallias magna fiducia ad Gandauos penetrauit,nihil interim de Carolo Duce reſtituendo actum.

Vidi Lutetię Kal. Ianuarij eiꝰ anni 1540

ANNO CHRISTI MDXLI. Claudius Annebaldus iterū ſummā rerum apud Taurinos gerit,quo tempore Cæſar Fregoſus & Antonius Rangonius legati regij ad Padum intercepti,& necati,vnde ruptis fœderibus bella recruduerunt.

Ex eiſdē notis.

ANNO CHRISTI MDXLII. Guillielmus Bellaius, & Guido Guiffredus Boterianus Taurinum,ac totam ditionē vtrique Proreges obtinent. Et quamuis ſilētibus inter arma legibus,ipſa tamen Academia Taurinenſis reuiuiſcit,& ad id conuentus publici ab eiſdem Proregibus permittuntur.

Ex ipſo reſcripto.8. Auguſti.

Eo ANNO menſe Septembri,tanta Locuſtarum Taurinum cœlum inuaſit,vt obſcurato aëre nox atra interdiu videretur.

Ex notis eiſdem & teſtibus ocularis.

ANNO CHRISTI MDXLIII. menſe Februario, Cæſaris Maij Neapolitani ſtratagemate, Taurinum carriſex fœno exterius apparente onuſtis,intus vero ſelectis militibus artificioſe latentibus,parum ab-

Ex notis 12. Februarij.

fuit

Ex historia Lucę Contilij. Ex oculatis testibus. Et notis plurimorum.

fuit quin serio caperetur, Palatinæ portæ iam duobus carris insidenti bus: At auxiliariorum tarditate solis relictis carris, & funibus qui clastros suspendebant a quodam ciue maxima celeritate abscisis vnde ad imum demisi clatri portam precluserunt, milites reliqui aditu prohibiti sunt, qui vero iam intra portam peruaserant, intercepti, fortiter tamen, & strenue dimicantes ceciderunt: sic denuo volentibus superis intacta ciuitate.

Ex historia Nic. Gillei.

EO ANNO, Franciscus Erraldus Alsoneus Taurinorum præses, mortuo Francisco Montelloneo procancellario Franciæ, in eius locū vocatur, cui præses succedit Renatus Biragus, vir non minus armorum quam literarum peritia clarus.

Ex notis mẽse Nouemb. Et testibus oculatis.

EO ANNO, post Niciam à Turcis, & Gallis obsessam mense Iunio, obsidione soluta, Franciscus Borbonius comes Anguiani cum exercitu alpes superat, Taurino & alijs subalpinis oppidis prospecturus, Carinianum Cæsarianorum præsidio firmatum oppugnat.

Ex notis xiiij. Aprilis.

ANNO CHRISTI MDXLIIII. mense Aprili, ab eisdem Gallis apud Cerisolas cum Cæsarianis acie dimicatum est. ipsum paulo post Carinianum receptum, Pyrrho Columna qui extrema omnia sustinuerat, dedente. Pax inde inter Cæsarem, & Regem contracta.

Ex notis xvi. Maij. & xxij. Iulij.

ANNO CHRISTI MDXLV. mense Maio, Emanuel Philibertus Pedemontium princeps Vercellis mouens Vormatiam proficiscitur a Carolo V. Cæsare auunculo honorifice exceptus.

EO ANNO, Paulus Thermarum Regulus adest, apud Taurinos regis vices gerens.

Ex eisdē notis.

ANNO MDXLVI. dum Cęsar Germanicis, & Saxonicis bellis occupatur, apud Taurinos Ioannes Caraciolus Melphiæ princeps prorege munere fungitur.

Ex notis vlti mo die Martij.

ANNO CHRISTI MDXLVII. mense Martio, obiit Franciscus Francorum rex, cui Henricus filius rex successit, & Tauriniin æde maiori exequiæ solenniter peractæ.

Ex marmorea iscriptione villæ Purpurateæ. xiij. Augusti.

ANNO CHRISTI MDXLVIII. mense Augusto Henricus Rex Francorum superatis Alpibus cum apparatu ingenti Taurinum ingreditur, Renato Birago Præside ornata oratione eū in ingressu celebrante: ibique decem diebus continuis permansit.

Ex notis vij. Aprilis.

ANNO CHRISTI MDXLIX. dum Taurini populi pace fruuntur, Romę Paulus tertius diem obiit.

Ex notis Ecclęsiæ.

ANNO CHRISTI MDL. Iulius tertius Pont. max. creatur. Taurini vero pax inter summos reges iam icta, ad continendos populos cō firmata iterum propalam declaratur, prębone tubis comitato.

EO ANNO, defuncto Innocentio Cibo Cardinale Archiepiscopo, succedit Taurinensi sedi Cęsar Cibo ex fratre nepos.

EO

Ex inscriptione sepulchri apud S. Dominicum.

Eo anno, mense Augusti, Ioannes Caracciolus Melpharum princeps, Prorex Taurinorum Secusię mortem obiit, dum in Gallias propera ret; Taurini sepultus apud Dominicanos, cui Carolus Cosseus Brissacus iam designatus prorex succedit: ad quem dux Carolus me, ex Academia Patauina redeuntem grauissimis de rebus legatum Taurinum misit.

Ex literis Caroli ducis datis Vercellis xi. Augusti. 1550. signatis Vuillet. cū sigillo. Vidi.

Eo anno Artus Caroli frater Gonorri Regulus vices prōregis agit.

Ex notis tertio, & 5. die Septembris, Et rescripto Cæsaris dato Augustę Vindel. vltim. Septemb. 1551

Anno CHRISTI Mdli. mense Septembri, ruptis pacis fœderibus, Brissacus Prorex Charium oppidum Taurino proximum occupat, in deditionem accepto Georgio Lampugnano Cæsariano, & Parmensis belli susc itata vtrinque expeditio.

Ex oculatis testib⁹ & scriptoribus eorum cēporū. Ex notis Io. Francisci Rossier, tunc secretarii ducis.

Anno CHRISTI Mdlii. Emanuel Philibertus Princeps, ad Taurinates, & ditionem recipiendam per Subalpinos armatur, Braidæ arcem recens à Franco extructam expugnat, quotquot Sabaudos aut Pedemontanos offendit, qui sub Franco mererent, laqueo strangulari tanquam perduelles iubet. Ad Meteńsem inde obsidionem conuertitur.

Ex recenti memoria.

Anno CHRISTI Mdliii. mense Maio dux Carolus Cęuæ arcem à fundamentis extruit, ad Gallicos impetus coërcendos.

Ex notis 16. Iulij. & 2. Iulij.

Eo anno xvj. Kal. Septembris, obiit Vercellis Carolus dux Sadiæ, relicto Em. Philiberto filio, qui tunc exercitui Cæsaris in Belgica, siue Flandria præerat, ac demum Teroannam, & Hedinum validissima Galliæ propugnacula expugnauit.

Ex notis 18. & 20. Nouembris.

Eo anno, mense Nouembri, Carolus Cosseus Brissacus Taurino mouens, Vercellas ex insperato aduenit, proditam ciuitatem populatur, Ducis preciosam supellectilem exportat, & gemmas immensi pretij, atque inter cætera monocerotis cornu prodigiosæ magnitudinis: biduo post aduentantibus Cæsarianorum auxiliis egressi Galli, præda onusti Taurinum, non sine periculo sese receperunt.

Ex oculatis testibus.

Anno CHRISTI Mdliii. Petro Ossuneo Taurini proregis vices gerente, Gallicus miles quidam Bascus natione, cum Cæsarianis de ciuitate prodenda conuenerat: tres speculatorię turres liberæ intra mœnia expediebantur, quarum vna sancti Michaelis, alia Diaboli, alia Fornaserij vocata, dies dictus pridie idus Augusti, horà noctis intempesta. Eo die militis pedissequus rem Ossuneo detegit, qui cunctos equites pedestri armatura muniri iussit, & hostem sine strepitu remorari: Sed de ea re hostis monitus, eam opinionem vt auerteret, ad Giuoleti proximam arcem se conuertit, & ea nocte facile arcem occupauit. Galli Taurino egressi Giuoletum recipiunt, & solo arcem æquant.

Ex notis 17. Maij.

ANNO CHRISTI MDLV. mense Maio, Emanuel Philibertus dux, ab aula Cæsaris Vercellas transuolat, patriæ gubernacula susceperturus.

Ex notis 17. & 21. Septembris.

EO ANNO mense Septembri, Taurinum egressus Brissacus cum copiis omnibus, Vlpianum Cæsarianorum obsidet, & actis cuniculis arcem suffodit, oppidum occupat, & diripit. Taurinum inter ea Birago Præside, arma secum togatis sumentibus, vigilantissime asseruatur.

Ex notis. 5. Febr. 3. Martij. & 2. Apr.

ANNO CHRISTI MDLVI. Induciæ inter duos reges pactæ sunt in quinquennium.

Ex notis.

EO ANNO, mense Decembri Franciscus Lotharingus Guisiæ dux coacto exercitu Alpes superat, ad Pauli IIII. Pontificis maxim. vlciscendas iniurias, eiusque ditionem atque authoritatem, quas à duce Albæ inuadi conquerebatur, profecturus, Taurini à Brissaco splendidissime exceptus.

Ex oculatis testibus.

ANNO CHRISTI MDLVII, Kalendis Ianuarij, cum Guisio duce, & Brissaco dux Nemorosus Iacobus à Sabaudia, dux Aumalius, Guisiani frater, Ludouicus Biragus, Franciscus Bernardinus Vicomercatus. Alijque magni nominis heroes in diui Ioannis Basilica magna pompa conueniunt, & rei diuinæ interfunt, Nec multo post ruptis fœderibus ad res nouas hinc inde conuersum est. Valentia Subalpinorum à Gallis capta, expugnata Valfinera, Clarascum obsessum, frustra quoque Cuneum: Dum serio Emanuel Philibertus per Gallias vim vi, metum metu excutit, & apud Veromanduos insignem illam Sanquintineam victoriam Laurentij festo die adipiscitur, fuso Gallico exercitu, capto Anna Mommoratio magistro equitum, siue Cõtestabili, Duce Mompensio, Santandreano Marescallo, & eius notæ clarissimis viris.

Ex notis 15. Iulij.

ANNO CHRISTI MDLVIII. idem Emanuel Philibertus Dux, & Prorex à Philippo Hispaniarum rege constitutus ad Grauelingam de Gallis iterum triumphauit, eorum parte maxima captiua ducta, inter quos Thermeus ipse dux exercitus, Villarbonus, Senerpontius, Hanebaldus, Moruillerus, & alij Galliæ primates in manum venerũt: Dono querca expugnata. Fausta omnia Cæsarianis fuerant, nisi de morte Caroli quinti Cæsaris mense Decembri tristis aduenisset nuncius.

Ex notis 15. Iulij.

Ex uotis 21. Septemb.

ANNO CHRISTI MDLIX. mense Aprili, pax Cambrisij inter summos reges duos inita promulgatur Taurini, supplicationes habitę ciuibus omnibus lætitia exultantibus, qui spem optimã redituri Ducis semper animo continuerant.

Ex cõtractu pacis. 3. Aprilis, & propalatione. 20. Aprilis.

EO ANNO, mense Augusto, post contractum ex pacis legibus matrimonium inter Hispaniarum Regem Philippum, & Ysabellam Henrici Francorum Regis filiam, necnon Sabaudiæ Ducem, & Mar-

Ex cõtractu 15. Augusti.

garitam

garitam Francisci Regis filiam, Henrici sororem, post ipsius Henrici acerbum inter hastiludia interitum, cui Franciscus rex filius successit, Ditio Sabaudiæ, & Subalpina, Duci Emanueli restituta: Taurino inter quinque præsidia reseruato, & millibus passuum circumiacentis agri vnicuique præsidio additis. Curiæ inde, siue parlamenti tribunal suppressum, Consilij supremi nomine mutato. Ex notis 29. April. 1560.

EO ANNO, Emanuel Philibertus Dux restitutus, Niciam hyemare perrexit, quo Taurinenses, licet sub Gallorum ditione detenti, cum ad eum gratulabundi oratorem occultò misissent, rescripsit ciuibus acceptos eorum habere animos, & fidem seruatam agnoscere, eam aliquando beneficentia pensaturum. Ex litis datis Niciæ 20. Nouemb.

ANNO CHRISTI MDLX. annonæ caritas ob præterita bella, & assiduas sterilitates in eum modum Taurini creuit, vt ad florenos nouem, & vltra in singulas minimas mensuras (eminas vocant) peruenerit: frumenti saccus quinquaginta sex florenorum precio venierit: tãdem cum pace paulo laxior ipsa annona rediit. Ex notis ciuitatis 15. Iunij.

EO ANNO, tertio nonas Nouembris Emanuel Philibertus dux, & Margarita coniuges Nicia, vbi hyemem transegerant, Subalpinã hanc ditionem adeuntes Padum nauigio ad Montemcalerium oppidum conscenderunt, ad Valentinas ædes Taurinatis agri appulerunt, ab Imberto Pellatterio Bordillioneo Prorege lautissime excepti, inde Taurinensem pontem præteruecti Principes, vt Vercellas peterent, incredibili, licet tacito desiderio sunt à Taurinensibus ciuibus spectati. Vidi.

EO ANNO, mense Decembri defuncto aliquot ante diebus Francisco secundo eius nomiuis Rege, apud ciuitatem Aureliam, iusta Taurini à Bordilioneo (vt decuit) in templo maiori persoluta. cui Regi Carolus frater in regno successit, Taurina adhuc ciuitate retenta. Ex not. 16. Decemb.

ANNO CHRISTI MDLXI. Bello intestino sub ficta religionis specie adeò per Galliam vniuersam laboratum est; vt ad nostra tantarum flammarum scintillæ peruaserint: Angronianis populis in Ducem concitatis, quibus tacitè factiosi quique, tum ex Gallia, tum ex Germania consilio, pecunia, milite, opitulabantur: quę tamen omnia post vnum aut alterum conflictum, dux prudenter restinguere, & supplices iustis conditionibus in deditionem recipere satis habuit. Vidi.

Vidi.

ANNO GHRISTI MDLXII. pridie Idus Ianuarij, Natalis dies faustus & fœlix Caroli Emanuelis vnici filij Emanuelis, & Margaritæ Ducum, Ripolis Deo benefauente in lucem editi. ciues Taurinenses quãuis adhuc Regi parerent. varia emiserunt publicæ letitiæ testimonia, accensis ignibus, & machinarum bellicarum complosis tormentis. Ego in Sabaudiam equis dispositis, & ad Nemorosum ducẽ eius rei nuncius à duce destinatus transuolaui.

Exiplo legationis mandato, & Breui Põtificio.

EO ANNO, Kal. Februarij, insurgit Taurini seditiosorum Gallica factio, qui Hugonoti dicti: iã publicæ istius hęreseos superbi asserores in Romanos catholicos ritus, in Euchariſtiam, in diuos, & diuorũ monumenta debacchantes. At contra ciues constantissimi ad Carolum regem oratores mittunt, qui (Hieronymo Ruuereo Tolonensi Episcopo, tunc ducis apud regem internuntio adlaborante) nouas sectas non intromitti, sed potius summoueri, atque extirpari enixe efflagitarent, præter id vnum omnia se perpessuros, ad id propellendum omnia profusuros profitentur, Atque ita ea pernicie liberati sunt. Quamobrem literas singularis elogij, & immortalis gloriæ plenas a Pio iiij. Pont.max. accipiunt.

Rescripto regio dato Blesis, 5. Augusto. eo anno.

EO ANNO, mense Augusto, Carolus rex, & dux Em. Philibertus, iuxta pacis ante ictę leges, Lugdunum primarios viros misserunt, vt vtriusque iura discuterent, quæ etiam Regi à ducis ministris coram exposita sunt, Rex vt pacis conditionibus satisfaceret, æquitate nixus, atque etiam ob singularia à Duce proximis regni tumultibus accepta beneficia, Taurinum restitui mandauit, necnon Charium, Clauasium, Villamque nouam. Et id iterum atque iterum instante Tolonensi Episcopo Hieronymo Ruuerio Ducis oratore exequi iubet, retento sibi Pinerolio, & Sauilliano a duce recepto.

Vidi.

EO ANNO, tertio Kalend. Octobris, Ioannes Moruillerius Aurelianensium Antistes Regius legatus, (ad quem iubente duce, Fossano obuiam trans Alpes missus fuerã,) Taurinum ingreditur, simul & Robertetus Dalluius super Taurino duci restituendo, quod Bordilionus nimium pertinaciter differebat.

Vidi.

EO ANNO, pridie Idus Decembris, Taurinensis ciuitas à Gallis Emanueli Philiberto restituitur, Charium simul, Clauasium, Villanoua: possessionem apprehendente Amedeo Valpergio Masini comite: vt etiam priori restitutione fecerat Ducis locumtenens meritissimus. Biduo post, ipse dux exinsperatò paucis comitantibus Taurinum ingreditur, & conuocatis ad se decurionibus, & ciuitatis primariis sacramentum fidei ab eis accipit.

ANNO

ANNO CHRISTI MDLXIII. XV. Cal. Febr. Senatus Pedemontanus, qui Cariniani pro tempore federat, Taurinum insigni purpurę maiestate ingreditur, & ius populis reddere fœliciter auspicatur. Vidi.

EO ANNO, VII. idus Februarij, Dux Emanuel, atque Margarita coniuges Taurinum magnificentius quam dici queat ingrediuntur, & maiore populorum applausu. Hanc denique ciuitatem deinceps incolere statuerunt principes, quam olim Longobardorum regiã fuisse, Subalpinorum metropolim, & Augustam ideo vocitatam diximus. Vidi.

EO ANNO, mense Augusto, posteaq; ferè de salute Ducis grauissimo morbo affecti Ripolis desperatum esset, Princeps infans Taurinũ à Margarita matre mittitur, & fidei procerum aliquot intimi consilij cõmittitur, quæ ad me etiam literas eam ob rem dare dignata est. Dux tandem sospes Taurinis redditus, Octobri Niciam ad hyberna mitiora proficiscitur, relictis Hieronymo Ruuereo Tolonensi tum Episcopo, Io. Thoma Langrisco Stropianæ, Io. Francisco Costa Arinianí comitibus, qui eo absente Principis infantiam tuerentur, patriamque regerent. Literis Margaritę ducis ad me 7. Augusti.

EO ANNO, Archipræsule Taurinensi Cæsare Cibo defuncto Indicus Aualos ab Aragonia Cardinalis sedi præfuit. Vidi.

ANNO CHRISTI MDLXIIII. mense Maio, eodem Aragonio Cardinale sese ab Archiepiscopatu abdicante, successorẽ illi expetiuere principes nostri, totaq; patria Hieronymũ à Ruuere Lælij filiũ Taurinensem ciuem, Tolonensem prius Episcopum, nostri sęculi decus, siue pietatem, siue eruditionem, siue facundiam requiras.

EO ANNO, Dux in æditioꝛe parte ciuitatis, in ipsis templi Diui Solutoris ruinis Acropolim ædificare cœpit, Citadellam vulgò dicunt.

ANNO CHRISTI MDLXV. mense Iunio, Dux Emanuel, obsessa à Turcis Melita, Andream Prouannam Leniacum cum triremibus quatuor instructissimis mittit, qui vnà cum Pontificijs, Hispanis & aliis triremibus suppetias insulæ afferret. Prior Leniacus applicuit, difficultates exploravit, alios posteà aduexit, & soluta tandem sauentibus superis obsidione, Hierosolymitanorum militum sacer, & strenuus ordo liberatus, Ioanne Valleta Gallo summum magisterium gubernante. Quamob victoriam Taurini immensæ lętitiæ publica significatio reddita, & deuotę superis gratiarum actiones. Ex notis mẽsis Septẽb.

EO ANNO, mense Decembri, Dux Taurini cum aulicos innumeros, qui à mensis aut poculis essent circumspiceret, in centum leuis armaturæ equites commutauit, statuitque vt hi suo ordine sibi præsto essent, tum mensę accumbenti inseruirent: Modum quoq; adhibuit intimorũ consiliariorũ numero, qui vel per gratiã, uel ambitũ adcreuerãt. Vidi.

Vidi. ANNO CHRISTI MDLXVI. idibus Martiis, absoluta paucis mensibus Taurinensi acropoli, quinis propugnaculis admiranda, seruata omni rei militaris, & architectonicæ artis ratione eam religiosa ac pia benedictione communiri curat, Archiepiscopo Ruuereo sacris præeunte: mox præsidiis firmat, eiq; præficit Iosephum Caresanam Vercellensem de se benemeritum, ac rei militaris peritissimum. Ipsius fabricæ inter cetera visendus est puteus altissimus, aqua perenni abundans, in quem leniter accliui descensu, & ascensu aquatū eunt, & redeunt iumenta, nec sibi inuicem occurrere, minusq; se interueri queunt.

Vidi. EO ANNO, mense Maio, Dux ad Maximilianum Cæsarem ad comitia Augustæ Vindelicorum belli Turcici suscipiendi causa celebrata accessit, lectissimis comitatus proceribus, à Cæsare cumulatis affectus honoribus. Vbi dux redijt, auxilia ad id bellum non exigua comparauit, ductore equitum Bernardino à Sabaudia Caburri regulo clarissimo.

Vidi. EO ANNO, IIII. idus Iunij, hora XV. visus Taurini cometes & circum solem circulus varij coloris, nunc ignei nunc sanguinei (Halos vocant astrologi) Mox sequuta pestis per circumuicina ferè omnia oppida, & per Italiam, & Galliam grassatur: Taurino, fere vnico quasi sole, volentibus superis, intacto, & illeso.

Exedicto Ducis dato Taurini 24. anuarij 1556. EO ANNO, Dux Emanuel militiæ disciplinā aliquot ante annis animo conceptā instituit, ipsosq; milites armatos, velites, peltatos, qui decuriones primipilos, centuriones, tribunos haberent, ad cohortes & legiones iustas conficiendas, quibus præfecit Masini, Arignani, Camerani, Sinfredi Comites, Leonardum quoque Ruuereum Lælij filium, Caresanam, Scalingum, Piouēnam, Castrocarum: eos milites amplissimis donauit priuilegijs, & ad arma comparanda iuuit, ijsque disciplinæ militaris exercendæ rationem præscripsit, vt in omnem belli occasionem parati perpetuò forent.

Ex libello Io. Anto. Lelui Placentini

Ex senatus sententia 22 Octobris. EO ANNO, Kal. Nouembris Dux vtrique tempori bellorum, & pacis consulens, Academiam Taurini olim institutam, patriæ temporibus variè iactatam, Monteregalensibus, penes quos nouissime fuerat, renitentibus, ex Senatus sententia restitui ciuitati iussit, eius nihilominus quibusdam vestigijs Monti regali relictis.

Et ex libello Augustini Bucii philosophi & oratoris. ANNO CHRISTI MDLXVII. VII. idus Martij, Pedemontiū Princeps sexenni proximus, Dum summorum Christianorum principū, qui eius baptismatis sponsores futuri erant, tempus commodum expectatur, tandem Taurini in ęde maiore diui Ioannis ad sacrosanctum baptismatis fontem sistitur, exquisito singulari quoque apparatu: Pensili via à primo aulæ cœnaculo in templum ducta, ac nihil omissum quod ad ornatum faceret, missilia numismatum ex auro, & argento profusa, à binis Fecialibus in populos diuisa. Propatres per vicarios oratores,

fuerunt

fuerunt Pius V. Pontifex maximus, Carolus IX. Francorum Rex, Respublica Venceta, Princeps, & magister Melitanæ militiæ: Promatres verò per vicarias Catherina Medicea Francorum Regina, Isabella à Francia Hispaniarum Regina. Ruuereus vero sacrorum princeps baptismũ perfecit, ac nomen à parentibus æditum, atq; auspicatissimum fortuna to puero indidit, CAROLVS EMANVEL.

EO ANNO, mense Septembri, compositis Bernensibus controuersijs, Dux Taurino ad Ducatus Chablasij, Gaij, & Terniaci Toparchatuum capiendam possessionem proficiscitur, cætera amplissima olim ab ipsis occupata ex conuentione dimisit. Vidi.

EO ANNO, mense Nouembri, Dux decem & nouem leuis armaturę equitum selectissimas alas ductore Alfonso Estense in auxilium Regis Gallorum in rebelles, & factiosos liberaliter, & officiosè submisit. Vidi.

ANNO CHRISTI MDLXVIII. XIX. Kal. Septemb. Taurini Dux Emanuel equestre sodalitium Torquatorum Annuntiationis Virgineę (vulgo Annunciatę dictum) omnium antiquissimum à maioribus suis vsque ab anno MCCCXLIIII. inceptum, nullis omissis ad magnificentiam cęremoniis instauravit. Atq; ipso torque prius Carolo Emanueli filio, principi Subalpinorum ritè tradito, selectis aliquot proceribus contulit, Philippo inq; & Claudio à Sabaudia fratribus, Racconisij & Pancalerii regulis, Andreæ Prouannę Leniaco Frussaci, Io. Francisco Coste, Arignani, Thomę Valpergeo, Masini comitibus, denique aliis, alio tempore ad vnius & viginti numerum auxit, ipso Duce ac Principe filio exceptis. Inde defuncto Gaspare Capris Astensi Episcopo, Hieronymum Ruuereum Taurinensem Archiepiscopum eius ordinis Cancellarium creauit. Vidi.

ANNO CHRISTI MDLXIX. Dux Taurino in Sabaudiani profectus, duas acropoles (vulgo Citadellas) à fundamentis cœpit, Taurinensi simillimas, vnam apud Sebusianos in Burgi oppidi eminentiori parte, sub Diui Mauritij titulo, cui Philibertum Moniouentium præfecit, aliam ad Romuliacum oppidum in agro Gebennensi, quã Annuntiatę, alludente equitibus suis cognomine insigniri voluit, & huic Petrum Maliardum Turnoni comitem præposuit, adhibita vtrisque tanta contentione, arte, et sumptibus, vt noua illa facies in corpus integrum absoluta, prius quàm satis comprehensa videretur, Hæc cum vicina bella arderent, & suis parietibus cauendum imprimis foret. Tunc ferè Matiscon proxima intercepta ciuitas, tunc Ludouicus Borbonius Condeus in acie apud Xantones cęsus. Volsangus Bauarus Dupontius iam ad Lemouices penetrans febri extinguitur, conflictus ad Monconturneum cruentissimus, ab exercitu regio, cui Dux Andegauensis frater præerat, parta victoria. Vidi.

Vidi. ANNO CHRISTI, MDLXX. Dux non minus ad pietatem quã ad arma procliuis, Iesuitarum collegia duo, Camberij vnum, alterum Taurini instituit curauit: Cartusianis quoque heremitis Consuerij nonnine in Monteregalensium Pedemontanorum finibus templi, ac monasterij constructionem promouit: Quorum hi contemplatione, illi simul actione Christianos ritus fouerent & augerent.

Vidi. EO ANNO, Dux vigilantissimus equestrem militiam, vt ante pedestrem absoluere voluit, quæ apud Sabaudos tercentum equitum leuis armaturæ constaret, quater centum, & quinquaginta apud Subalpinos, quibus turmis quinquagenis equitibus singulis ductoribus attributis, dati ex Sabaudis quidem sex, Ludouicus à Camera Ioannis Marchionis filius, Petrus Malliardus comes Turnoni, Laurentius Gorreuodus, Pontisuallis comes, Philippus Moniouentius, Io. Mõsepetius Beotus, Philippus Cletanus: ex Subalpinis vero nouem, e quibus septem hi præerãt velitibus, Io. Franciscus Ruuereus Lælij filius Cinsanus, Neuilius, Piouena, Meneconus, Capinus, Salinas, at Sclopetariis hi duo Vagnonus, & Beccaria: omnibus vero quasi magistrum equitum præfecit Philippum Estensem Sancti Martini, & Burgimanerij marchionẽ, quem matrimonio collocata Maria naturali filia ornatissima omniũ adolescentula, iam sibi generum adsciuerat.

Ex notis societatis. 20. Maii. Cypr. capte 7. Augusti. Stragis editæ 7. Septemb. ANNO CHRISTI MDLXXI. Emanuel Dux Taurini agens, cõ fœderatione inita in Turcam Cypri vastatorem, inter Pium quintum Pontificem, Hispaniarum Regem, & Venetam Rempublicam, qui classi præesset ab omnibus exposcitur: sed ob imminenta à vicinis discordiis patriæ discrimina, excusatus habetur. Ioannes verò Austriacus Caroli quinti Cæsaris soboles, magni animi, & expectationis iuuenis præficitur. At Dux Andream Prouanam Leniacum tribus cum triremibus in eam expeditionem adiungit. Apud Naupactum Achaicum concursum, & decertatum. Christianorum vix ducentum triremes: Turcarum vero plusquam trecentum: Mars diu anceps, tandem Deo maximo fauẽte, & quodã potius miraculo ad Christianios inclinauit victoria. Leniacus ex triremi Prætoriana fortiter dimicans sclopeto ictus in capite vix galeæ præsidio euasit: triremium vna Margaris nomine dissipata, mersaque penitus, Pedemontana semel atque iterum ab hostibus recepta. Ob eam victoriam, Taurini supplicationes superis, feriæ mortalibus indictæ.

Vidi. ANNO CHRISTI MDLXXII. mense Martio, Emanuel Dux Taurini theatrum omnium disciplinarum miro ordine, nec minimis sumptibus instituit, curantibus Hieronymo Ruuereo Archiepiscopo, & Ludouico Molineo Rupefortio Philosopho, viris in omni doctrinæ genere absolutissimis.

Eo

EO ANNO, mense Iulio, Dux Academiæ Taurinensi fauens, omnibus, qui suo parent Dominio prohibet, ne aliò ad studia capescenda, aut doctoris Lauream sumendam, quàm in eam Academiam se conferant: siquidé viris eruditissimis refertam, & omnium disciplinarũ, siue Theologiæ, siue Iuris prudentiæ, siue Medicinę, ac Philosophiæ, aut humanarum literarum doctoribus hanc ornatissimam reddidisset, mulcta quingentorum aureorum infligitur, aditus præterea ad publica munera & dignitates, huic legi fraudem facientibus interdicitur. Vidi.

EO ANNO, Taurini Dux extrinsecus aucta Acropoli subterraneis ad fossas prę sidijs, & alijs quibusdam quasi forcipibus admirandis, eam suomet ingenio inexpugnabilem omnium iudicio reddidit. Vidi.

EO ANNO, ex Sturę flumine alueum aquęductu lateritio cœmẽtato, & continuatis per milliare vnum arcubus in ciuitatem ad Palatinos hortos deduxit, atq; ex ea aqua scaturientem fontem, statuis, marmoribus, & varijs incrustationibus insigniter ornauit, salientibus vndequaq; lympharum fistulis, suaue murmur edentibus, ac præterea riuulis discurrentibus, quibus innatantes pisces cernentium adaugent voluptates. Vidi.

ANNO CHRISTI MDLXXIII. Dux Emanuel Philibertus vetustissimæ militię regularis Diui Lazari magnum magisterium sibi ac posteris perpetuum futurum à Gregorio XIII. Pont. Max. delatum suscepit, erecto antea à maioribus, nuncq; simul iuncto Diui Mauritij militari sodalitio. Quem diuum Sabaudiæ domus antiquo, & pio Saxonicę gentis instituto tutelarem semper habuit, ac propterea eius nomine Dux militiâ eam vocauit, atq; amplius XV. millium aureorum prouentibus annuis donauit, vnde militum sanctorũ Mauritij & Lazari numerus indies fit auctior & illustrior, ad omnes Christianas expeditiones, & Pontificia iussa promptissimus. Vidi.

EO ANNO, Taurini fontem trans Duriam iuxta pistrina publica, loco aliquanto ciuitate inferiore, in ipsam ciuitatem & hortos Palatinos, vbi alium fontem amplissimum efficiat, mirabili artificio in edita turre propè eum fontem constructo, deriuauit. Vidi.

EO ANNO, mense Aprili, Pax tractante Gallo inita inter Venetos & Turcam, quod is maioribus viribus diceretur in Italiam ingruere: eiusque rei causa Dux Emanuel triremes Mauritianis & Lazareis militibus completas iam adornauerat, atque vt eis commodius prospiceret Niciâ profectus erat, vbi de pace percussa à Venetis certior est factus. Ex pacis cõtractu 3. Aprilis.

EO ANNO, pridie Non. Iunij, Dux Emanuel ob Henricum Caroli Regis Francorum fratrem, à Polonis vltro Regem electum, Sigismundo Augusto vltimo Rege anno superiore defuncto, Taurini omnem hilaritatis edidit significationem. Vidi.

Vidi. EO ANNO, Dux Ferrandum Vitellium architectum ad ordiendã Montisregalis Acropolim mittit, eiq; ac toti ciuitati, Iosephum Caresanam mense Nouembri præficit, huius vero loco Taurinensi acropoli Ludouicum Capinum.

Vidi. ANNO CHRISTI MDLXXIIII. pridie iĝus Februarij, Ferdinãdus Aluares à Toleto Dux Aluæ è Flandricis oris, in quib. Proregẽ agebat, in Hispaniam rediens Taurino pertransijt, vbi à Duce spendidissime exceptus, nec minus antea per totam regionem Sabaudam, & Subalpinam Ducis impensa deductus est. Qua liberalitate erga Principes omnes Dux vti consueuit.

Vidi. EO ANNO, mense Martio, Iesuitarum Collegio magnus accessit prouentus, adepta hæreditate Aledrami Becuti nobilissimi & ditissimi ciuis, à quo hr̃des instituti sũt, qui tñ Duci, vt suburbio amœno inter grauissimas curas recrearetur, Lucentis prædio cesserc, quod Dux licet ex feudi natura caducum, maiore censu annuo pensare voluit.

Vidi. EO ANNO, mense Maio, Iacobus à Sabaudia Gebennensium, & Nemorosij Dux, Anna simul Aestensis coniux, & Carolus filius Taurinum ingrediuntur, Ducis visendi gratia. Hi Duces duorum fratrum filij cum sint vnius & prælti animi, ita perpetuam concordiam ad domesticam iucunditatem atq; ad externa incrementa foueant.

Vidi. EO ANNO, tertio Kal. Iunias, obiit Carolus Francorum Rex, Henrico fratre Poloniæ Rege successore relicto, quem Dux Polonia redeuntem, cum obuiam Venetias vsque iuisset, Taurini regio splendore excepit, Lugdunum vsque, cum instructissimo tum peditatu, tum equitatu prosecutus, suis sumptibus mensem integrum omnem aulam Regiam per Sabaudam ditionem ac Subalpinam hilariter deduxit. Nec multò post Rex liberalissimus Pinerolium & Sauillianum Duci bene merenti restituit, misso in eam rem Henrico Engolismensi Henrici genito, magno Franciæ Hierosolymitanorum Priore.

Vidi. EO ANNO, XVII. Kal. Octobris, Taurini Margarita à Francia Sabaudiç & Biturigum Dux dies clausit, nobis (& cui non?) nuquam satis deflenda. Carolo Emanuele vnico filio relicto.

Vidi. EO ANNO, mense Decembri, Dux mœstissimus, coniugi optimæ, atque incomparabili, omni studio & pietate parentauit, sacra facientibus tribus Archiepiscopis, Episcopis IX. acaliis Abbatibus, & prælatis dignissimis, vniuersa lugente patria, Orantẽ vero in defunctæ laudes Angelo Iustiniano Geneuensi Antistite disertissimo, Regum principumq; astantibus legatis.

Vidi. ANNO CHRISTI MDLXXV. XIIII. Kal. Februarias, corpora sanctorum Solutoris, Aduentoris, Octauij Martyrum, Iulianę matronę Gonsilini abbatis Taurinensis, ab ẽde diui Andreæ (in qua pro tempore collocata fuerant, cum ad vrbis præsidia Galli templum Diui So-

lutoris euertissent) in Iesuitarum oratorium, quod in Becuti ædibus excitarunt, dum templum augustiore ornatu construant, translata sunt, supplicationi (qua sanctorũ corpora religiosissime sunt deducta) Dux publice interfuit, Carolus item Princeps, & equitum Mauritianorum ordo, palliis (quæ manta vocant) rubris, geminata cruce ad pectus insignitis: elatæ capsæ quatuor, auro velisq; sericis ornatissimæ, astantibus Archiepiscopis & abbatibus aliquot. Orauit postridie in martyrũ laudes inter sacra Archiepiscopus Ruuereus facundia solita: ad eas reliquias frequentes populi in dies concurrunt.

Eo anno, mense Martio, cuni Dux Niciam ad maritima prospicienda proficisceretur, Carolo Emanueli Pedemontium Principi Taurinorũ & patrię gubernacula reliquit. Is vero vix decimũ quartũ agẽs annũ, in gerendis rebus, negocijs explicandis, demandandis, & imperandis necessariis, nihil nõ maturo viro, imo & sene rerum peritissimo dignum omnibus admirantibus exhibuit. Vidi.

Eo anno, dũ mẽse Maio Dux Niciã rdiisset, Ioãne Thoma Langusco Stropianę Comite magno Cancellario integerrimo vita functo, aliquanto post Octauianum Osascum Rochę Arazij Comitem, Senatus Prę sidem, summo illo magistratu, siue potius magistratu tanto viro omnibus absoluto numeris ornauit. Vidi.

Eo anno, quarto nonas Iunij, defuncto Ludouico Capino Taurinensis Acropolis prę fecto, tanti momenti munus Dux Guidoni Piouc nę Vincentino, qui Sauilliano prę erat statim detulit, qui multo rerum militarium vsu prę ditus, arcem præsidiorum commoditate, & ornamentorum varietate illustrandam curauit. Vidi.

Eo anno, v. Kal. Iulias Taurinenses ciues assentiente Duce, per Decuriones fidei clientelaris sacramentum Carolo Emanueli principi dixerũt. Idem quoq; apud Vercellas, Astam, Chariun, Pinerolium, Sauillianum, Fossanum, Monteregalem, Cuneũ, & alia Subalpina loca lustrante principe, additis etiam muneribus, præstitum est. Vidi.

Eo anno, mense Septembri ciues turri vetustissimę, qua nulla ferè tota Italia æditior, in ciuitatis meditullio eminenti, acuminato tecto, Tauroq; veteri labante, Taurum recens inauratum, globo aureo inargentatę pyramidi superiecto insidentem, magna cum cęremonia, ac pulchro opere instauratum imposuerunt. Vidi.

Eo anno, mẽse Nouẽbri, Dux Marrũ municipiũ amplissimũ in maritimis alpibus, cũ arce, simul & Prællam proximã, ac Tendarum ius à Renata à Sabaudia Claudij Tendarũ comitis filia adeptus est permutationis iure, repenso ei Baugiaco Sebusianorũ, & Subalpinis Ripolis. Ex dõo dato Taurini 16. Nouẽb.

Eo anno, pridie idus Decembris, Octauius Farnesius Dux Parmẽsis, à principibus nostris quos Taurini inuisit, omni ea qua decuit lautitia, sed vberiore lętitia exceptus est. Vidi.

Vidi. ANNO CHRISTI MDLXXVI. pridie non. Ianuarias, Dux ob Iucundum nuncium Rodolphi filij Cæsaris Maximiliani, assentiente patre Ratisbonæ in Regem Romanorum electi superiore Octobri, supplicationes Taurini Deo publice decreuit, nullis omissis ad piam gratulationem testimoniis.

Vidi. EO ANNO, mense Februario, & Martio, Dux Equitum (quos Annunciatæ vocant) numerum solito ritu adauxit: Siquidem post Carolum à Sabaudia Gebennensem principem, ad quem Annecij cum patre Nemorosi Duce agētē, iā trāsmissa fuerat torquis, & Bernardinū à Sabaudia Caburri, Prosperū à Geneua Lullini regulos, & Io. Federicū Madruciū Auiū, Surianę marchionē, & Philippū Estēsē Marchionē, anteà creatos equites: ascripti Amedeus naturalis Ducis filij, Federicus Ferrerius Casauallon' Marchio Romagnani, Ludouicus à Balma Perei, & sancti Amoris Baro, deinde Robertus Rotarius Sanseuerinus, Thomas Isnardus Sinfredi comes, Paulo post Bessus Ferrerius Messerani Marchio, Honoratus Grimaldus Bolei Baro, deniq; Franciscus Martinengus comes, & Aeneas Fius à Sabaudia Sassoli regulus.

Vidi. EO ANNO, x. Kal. Aprilis, ossa Catharinæ à Sabaudia Emanuelis ducis sororis, Mediolano huc translata, quæ ad templum diui Ioannis solēni pompa Dux ipse, & Pontificis Nuntius cum legatis principum, alij quoq; magnates prosequuti sunt.

Vidi. EO ANNO, mense Maio, Dux Oneliam ad littus maris Lygustici oppidum, Marrò & Prellę contiguum, à Hieronymo Doria comite per mutationis nomine adipiscitur, datis Cyriaco, & Caballamaiore oppidis, qua permutatione maritimarum viarum compendia & remotioris comertij commoditates Subalpinis populis compararentur.

Ex diplomate 26. Augusti. EO ANNO, mēse Augusto, Dux post honestā missionem à Philiberto Moniouentio ob aduersam valetudinē retroactis aliquot mensibus impetratam, Taurinensis ciuitatis gubernacula Leonardo Ruuereo Vico nouano demandauit, qui simul vt antea Clauasio præesset. Is Archiepiscopi Hieronymi frater, legionariorum ductor, & totius militię recognitor inter veteranos primarius.

Vidi. EO ANNO, mense Septembri, Dux cum Principe, Taurino Sabaudiam petunt, singulas percurrunt prouincias, iusiurandum Principi à populis iubente patre persoluitur, Principem populi quibus possunt munerib. donant, ludos publicos, choreas, festos dies agitāt, Sabaudo generi, nomini, familiæ, intensis vocib. magna volūtate bene precātur.

Vidi. EO ANNO, mense Nouembri, vt Taurinum Dux & princeps redierunt, Carolus à Sabaudia Gebennensium princeps aduenit, morā facturus cum Carolo Emanuele principe, vt Ducis magni Emanuelis consuetudine, & exemplis ad omnem virtutem à teneris, ipsaq; Principis indole accendatur.

Eo

EO ANNO, Dux Taurini, accepto Nuncio à Rodulpho Cæsare de interitu MAXIMILIANI parentis Ratisponæ, quarto Idus Octobris, eiusque in Imperio successione, Sinfredum comitem mense sequenti, vt duplici condolendi, ac gratulandi officio fungatur ad Cæsarem destinauit. Vidi.

EO ANNO, vij. Idus Decembris, Dux recuperatis sacris ossibus diui Amedei septimi eius nominis, qui olim Sabaudiæ Dux, postea Fœlix Quintus pontifex dictus, quæ ossa, violato, apud Ripaliam ab Hæreticis sepulchro conseruata à viro nobili Aquianensi Veragrorum fuerant, ea demum archę inclusa, Taurinum aduehi curauit, & ipse cũ Nuncio Apostolico, Archiepiscopo, Legatis principum, aliisque proceribus obuiam feretro fuit extra Palatinam portam, & magna cleri, ac populi frequentia in templum diui Ioannis illata, & pie reposita. Vidi.

EO ANNO, & mense, quatuor municipiorum Lombardolij, Montanarij, Sambenigni, Feleti dominium quod Eporediensi Episcopo Pontifices olim contulerant, Pontifex consentiente Episcopo, duci elargitus est, digna facta in Ecclesię commoda pensatione: quibus adiunctis municipiis, quotidianę discordiæ vicinorum agrorum Taurinensis, Eporidiensis, & Vercellensis pacatæ sunt. Vidi.

EO ANNO extremo, dux cum Principe Taurino Oneliam, deinde Niciam proficiscitur, vbi mitiori cœlo hyemem facilius toleret, & gnatum nauigationi assuefaciat. Adfuerunt simul Carolus Gebennensium princeps, Franciscus Lotharingius Chaussini Marchio, atque Amedeus Sabaudus, omnes tenellis hisce in annis præcelso animo, summa omnibus, & mirifica ingeniorum indole, quæ florentissimum seculum secuturum pollicentur. Vidi.

ANNO CHRISTI MDLXXVII. Kal. Aprilis, Taurinum Dux simul, & Princeps incolumes, & lęti redierunt, ciuibus gaudio exultantibus. Vidi.

EO ANNO, ix. Kal. Maias, Dux primum lapidem Taurini Iesuitarum cępto à fundamentis templo, & ędificiis, votis ac precibus pio ritu ad superos à Ruuerio Archiepiscopo emissis imposuit. Vidi.

EO ANNO, vi. nonas Maij, Dux in ipsa Taurinensi acropoli, templum Deo, & Diuo Laurentio victoriarum authori dicauit, post sacra ritè perfoluta, iacto primo lapide, & in eius memoriam aureo numismate. Vidi.

EO ANNO, mense Iunio, post Flandricos motus certis pacis cõditionibus sopitos, hac inter cæteras apposita, vt Hispanorum præsidia inde summouerentur, viginti & amplius millia hominum Hispanæ gentis ductore Petro Comite Mansfeltio Saxone per Sabaudiam, Sub alpinos & agrum Taurinensem transierunt, in Hispaniam (vt aiunt) traiecturi. Sabaudia quidem frugibus tunc pendentibus ægrius habita; Vidi.

cum

cum Subalpini, Ducis prçſentia, atque authoritate magis ſublcuaren tur, & quod ipſe reticere nequeo, Ludouici Putei collegæ mei ad id munus à Duce delecti prudentià, atque induſtriâ.

Vidi. Eo Anno, menſe Septẽbri, tumultuantibus iterũ Flandrię popu lis, complanata ab ipſis Antuerpienſi acropoli, quam Hiſpani conſtru xerãt, Ioanne Auſtriaco, qui illis præerat exploſo, & Luxemburgi ob ſeſſo, accerſitos Hiſpanos redire oportuit, & commeatu iterum à Du ce Emanuele impetrato, pars per Taurinenſem agrum, & Cinitium montem, pars per Salaſſos Auguſtanos, & Bernardeas alpes, non tur matim, ſed diuiſis centuriis proficiſcuntur, in Flandrię ceruices, & Philippi Regis vltionem. Deus bene vertat omnia.

Vidi. Eo Anno, menſe Octobri, Leonardus à Ruuere ciuitatis Tau rini, & Clauaſij gubernator, Guidoni Piouenę Vincentino, in Acro poli regenda, quamuis adhuc aduerſa valetudine ſufficitur.

Ad hunc vſque annum Taurinum, & Subalpina ditio duobus locis exceptis, à funeſta peſte, cuius venenato telo Venetijs, Patauio, Vi centię, Mantuę, Brixię, Mediolano, Papiæ, Lugduni, & aliquot a liis, circa oppidis malè, ac infeliciter cecidit, incolumes ſeruatę ſunt. fauentibus imprimis ſuperis, & exaudito ſtatis, ac ſolennibus vna quaque hebdomada ſupplicationibus Archipreſule, & to to clero: & ſupremi à Duce inſtituti Sanitatis Magi ſtratus vigilantia. Ergo ſalubrem ſemper, ac beatam ſeruet, & auctet Deus Optimus maximus ſuam hanc Taurinorum Auguſtam, omnemque ditio nem, atq; eos, qui vnà mecum illi be ne preca bun tur.

FINIS.

ANTIQVITATVM AVGVSTAE TAVRINORVM INSCRIPTIONES.

In Ædibus noſtris.

Lapis marmoreus, columnis ſtructura dorica diſtinctus, in epiſtilii medio Elephas, extra epiſtillum, Delphini duo, literæ elegantiſſimæ, in extremo fractus. Sed Taurini. & Eporediæ mentio, antequam Auguſta diceretur.

D. M
P. ARRII
SECVNDINI
...CVRIAL TAVR. ET
...AR... EPORED.

In angulo palatij ciuitatis, Marmore in ſummitate fracto, inferius tridens inter duos Delphinos ſculptus.

IIII VIR. A. . . .
ET VIC. ORDO AGVSTAE
TAVRINOR. PATROCINIO
COLONIAE DECREVIT. ET
PER LEGATOS DETVLIT
D. D.

In ædibus Antonini Theſſauri Præſidis, inferius fracto lapide, corroſis literis.

TI. AVL. VITALIS. . . . .
L. TETTIENVS VITTALIS. NATVS AQVILEIAE
EDOCATVS. IVLIA EMONA, TITVLVM POSIT
ANTE AETERNAM DOMVM IVLIA
AVGVSTA TAVRINORVM DICIT
QVERERE CESSAVI NVNQVAM
NEC PERDERE DESI. MORS INTERVENIT
NVNC AB VTRO QVE VACO.
CREDITE MORTALES ASTRO NATO
NIHIL EST SPERABILE DATVM.
Cætera deſint.

In facie

In facie ædium nostrarum, ingens marmor, quo sculpta effigies Dei imberbis scutum tenentis cum fulmine, duobus hinc inde ad montium radices sedentibus. Hęc inscriptio.

IVPPITER CVSTOS AVGVSTAE TAVRINORVM

In vinea Alexandri Serrę pictoris, extra vrbem marmore fracto.

C. AL.
SEXTI LVCR.
APOLLINI
IB. AVG. TAVR
VI. VIR. EPOR.
V. T. F. I.

In domo Mainorum in Basi turris.

P. RVTILIVS
AVG. TAVRINORVM
PROCONSVL

In ędibus nostris, marmore quo stella crinita in medio cuiusdam quadri, extra vero quadrum, sed in extremo fractum, hæc inscriptio.

C. IVL. CAESAR. C. F
DE GALLEIS
H. ALLOBROGIB
. . . . . PHAVIT

In facie ędium nostrarum, marmore prægrandi quo hyppocentaurus sculptus, sed dimidiato lapide, hoc inscriptum.

CHIRONI. SATVR. F. HYPPOCENT . . . .
T. CLAVD. CAES. LVDIS SECVL . . . .

In angulo anteriore earum ædium, ingenti marmore, quo vir equitans iubentis ad modum, inferius vero mensura est siue modius duabus manibus apprehensus, radio superad-

peraddito. hincinde stant columnæ, supra uero inscripto.

T. VETIVS
POL. AEDILIS
VETIA. T. F. SECVNDA
VXOR FECIT

Prægrandibus ædium alio marmore, cerua fugiens sculpta, quam lupus prosequitur lapide in summitate fracto.

APONIAE L. L. MODESTAE
MATRI
ACVTO. L. APONI. SER
PATRI.....

In angulo domus marmore quodammodo ad circularem fabricam incuruato.

L. SALVIVS Q. F. CAM.....
POENVS. PATER. SIBI. ET. L. SALVIO
L. F. MEMORI. I. FILIO. ANNOR. XIX
BVSSENIAE. P. F. PRIMAE VXORI
Q. SALVIO Q. F. NOTO. FRATRI
SALVIAE. Q. F. RVFAE. SORORI. RVFO
BVSSENIO. D. F. VERO. IN. F. P. XIX. IN. T. P. XIX.

In proiectrio, siue ædium vestibulo Meleagri fabula marmore candido expressa & subtus ita scriptum MELEAGER. *Sed recentius additum.* Meleagro. Onei Calid. R, F. quod Aetolium aprum collecta manu confoderit. at exusto fatali stipite misellus emoritur.

Alio ingenti marmore quadrata forma expressum in coronide caput Isidis, hac inscritione magnis literis.

ISIDI
T. MINVCONIVS
ALEXANDER
V. S. L. D. D. D

Ibidem, marmore columnis striatis elegantissimo, cui caput Medusæ superimminet

Delphim hinc inde; & inter florum fasciculos auicula rostro conuerso.

V. F.
L. VENNONIVS
L. ONESIMVS
VI. VIR. AVG. SIBI. ET
. . . . . .

desunt cætera fracto marmore.

Ibidem marmore quadrato effracto.

PETRONIAE
M. FIL
MARCELLINA
T. F. C

Ibidem.

T. AEBVTIVS. T. L
GLAVCVS
L. AEBRVTIVS L. F
SCAVRVS

In interiori fronte portæ marmoreæ exterius nostris recens sculptis stemmatibus.

N. APPIO
CENTVRIONI
AEBVTIAE. L. F
Q. APPIVS Q. F
Q. H. VIR. PONTIF.
T. F. C

In fronte alterius portæ.

ANNIO
M. F.
SENECAE

In ipsa

In ipsa area ex ordine, Hæc noua inscriptio marmore pellucido cupidinibus, & Venere vetustissimis incentibus.

HOSPES TE QVID AVORTIS
AD VORTITO
EN ADELPHI F.VERE CVPIDINES
CRESCEBANT. FLAMMIS. OMNIA DEVASTAB
M. IN MATREM DVM ET SAEVIVNT S.
VENERIS. AMORVMQ. HEIC FACTA INTERNECIO
HEIC EXTINCTAE FACES. TRIBVSQ. POS. TVMVLVS
AT PRO AMORIBVS. INNATAE HEIC AMICITIAE
QVAS MATER ALIT CASTIMONIA
Ô VOSVRAM OPTVMAM
BENE VTITOR. HOSPES. VIVITO. ET VALETO

Ibidem, alterum marmor literis antiquissimis inscriptum.

C. MINNIO
RVFI. F. IIII. VIR.
CAENONIA POLLA
MATER. FILIO. V. F.

Ibidem ex ordine sub capite adolescentis marmoreo.

COELIO. A. L. EBONIS T. F.
STEL. NIGRO
PATRI
FADIAE T. L. AVGVSTAE. MATRI
COELIO P. F. NIGRINO. FRATRI
COELIAE. P. F. POLLAE. SORORI
L. COELIVS. P. F. IVSTVS
V. F.

Ibidem marmore elegantissimo, glandibus, & foliis quercinis ornato, & tympano circulato cui superimminet caput Dei cuiusdam.

T. MOMINVS
M. F. POL
TERTIVS
VETERANVS
T. MONNINO T. F.
POL. MAXIMO
PONTTIAE . D. L
HOSPITAE. VXSORI
T. F. I
IN F.P. XXX. IN A. P. XX.

Alio marmore cui caput iuuenis superpositum.

D. M.
Q. RVBRIVS
CRESCENS
MACTORI AE
PVBLIAE
CONIVGI

Alio praegrandi marmore elegantissimo. Sed literis admodum corrosis, vbi sub arcu quem duae laruae, vna barbata Satyrum, altera ridentem Bacchum refert, Tauri immolatio expressa tribus astantibus viris, vno cornu tauri tenente, altero securim ad ictum parante, tertio intermedio: subtus verò columnae sunt frondeae cum suis epistilijs elegantissimae. Haec ex inscriptione legi possunt.

T. MARCIO T. L
QVI EAM REI PRIVATAE CVRAM
ADHIBVIT . . . . .

Cetera vetustate obliterata. A tergo vero marmoris corrosis admodum literis Epigramma huiusmodi.

TE LAPIS OBTESTOR LEVITER SVPER OSSA RESERVA
NE NOSTRO DOLEAT CONDITVS OFFICIO
RECEPTA
L

Alio marmore ex ordine.

D. M
COELIAE. SEVE
RINAE. QVAE
VIXIT. ANN
VIII. M. IX. D. VII
FILIAE DVLCISS
L. MINDIVS SVPER
NVS PATER. ET CORNELIA
SOTERIS

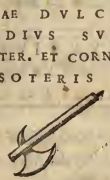

Hæc asciæ forma sculpta.

In porticu ędium marmore rupto vbi statua veterani militis, quę non mauscula literis scripta vides. ea ex ingenio addita sunt.

P. ARIMAEI NICCEPHORI t. f. qui
ANNO NON. toto præfuit at
CVM PERMISIT clementissimus
SIC ME SEMPER in honore viuere
ET MIHI VITEM DEDERIT gestandam
VLPIA LEGIONE MISSVS, & ipse
TAM PROBVS PIVSQ. VIXIT Vt secum
QVI GAVDEBANT ORDINAT ione mea
HI MEI MISERI PARENTES tumulum simul
QVOT TIBVRTIVS FVERIT mihi tiburtio post.

Ibidem, marmore in coronide rosis ornato, mulieris vero caput inclusum.

D. M.
MESTRIAE
HERMAIDIS
MATRIS. ET
IVNITIAE
MOSCHIDIS
AVIAE
L. RVTILIA
SEVERINA

Ibidem marmore fracto.

VICTORIAE AVG.....
IMPERIO NERVAE.....
SATVRNINVS. L.....

Subtus vero statua est alatæ mulieris convoltum florum manu dextra ostentantis, sinistra vexillo quid simile gerens.

Ibidem alio marmore.

A. CVRTIVS. A. F
PRIMVS
SEX. VIR. IVN.

Ibidem alio marmore, cui caput Medusæ inter varia florum ornamenta superimminet columnis elegantibus, subtus viri duo sedentes, quibus quatuor stantes ministrant. Epulum videtur. hæc in medio inscriptio.

D. M.
SAGINTIVS
RVFIAE VERAE
CONIVGI
CARISSIMAE
QVAE VIXIT ANNIS
QVADGINTA
TITVLVM POSVIT

Alio Marmore eleganti.

D. M.
NICIAES
DVLCISSI
MI
L. DECIMIVS
CLYTVS
ET MESSIA
FIRMA
POSVERVNT

Alio marmore dimidiato. in summitate videtur Apollo imberbis, lacertis pellem hominis pro trophæo gerens. Subq; Marsias excoriatus, seruus cultrum vna manu alia caput cadaueris tenens, circum in columnæ formam, simiæ, vasa, cochleæ, maritima monstra, & alia ornamenta exculpta. hæc vero inscriptio.

ACRONI P....
MEDICO AVG....
CLODIA III....
LAETAE SOR....
C CLODIVS....
AQVILIANVS....

Alio marmore, rosa pregrandi superimminente.

...DEIOTARA...
....IANVARIO VINTIO
....ONIS F. MATER
....ANTE OBITVM
T. C.

Alio marmore, cui ascia superposita.

D. M

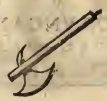

TI. CLAVD
PROCES
THYRSA. VX
AQVILINA
CONIVGI
INCOMPARA
BILI

Alio marmore semirupto cui subest thorus tabellę innixus, & recumbans adolescens.

...TERRAS NEC MINVS ET MARIA
...IMPVRI AQVAE PADI NEC MINVS ETSAEVI
...IRA QVOD OPTAVI MIHI TANDEM PERVENIT
...PERPETVAM REQVIEM POSCO

Alio

Alio marmore pectinatis striatisve columnis, Dorica forma ornato.

V A L E R I AE
M. F. T E R T I AE
C. MONIANIVS
C.F. CAMP. VALENS
OPTVMAE. MARTI
Vnanimes posuer.

Alio marmore in quo capita viri, & vxoris expressa, sed mutilata.

L. GLITIO VERO

Alio marmore, cui caput Medusæ tympanotriangulari impagibus distributo appositum.

V
C. CORVNCANIVS
C. L. PAL. HILARVS
VI. VIR

Alio ingenti lapide rupis impolitæ, cui aquila angues pedibus implicatos deuorans, tum duo leones puteo innitentes. Hæc media inscriptio.

M. OCCVSIVS
A. F. LAGANIVS
SVAE. SVAVISS. F
TESTAMENTO
FIERI IVSSIT

In parte inferiori sus est cum capra, globo insultantes, subtus autem vas, cui gemini angues ad potum inflectuntur.

In horto pensili ædium plurima fragmenta. Hæc magis integra.

Cippus marmoreus, simpullum vna ex parte, quo vase aqua seu vinum minutatim prælibaretur, lanx ex alia siue discus ad sacrificia, locus statuæ basi & flosculis ornatus. Hæc inscriptio.

D. M
C. FOTIDI.....
FOELICISSIMI....
VIX. AN. VIII. DIES XIIX
AVGVSTANVS. ET
AEBVTIA. CHARISS
FILIO. PIISSIM. PAR

Alio marmore fracto.

VALERIVS.....
VERINAE C. F.....
KARISSIMAE VIX.AN.XX....
DIES XX.IN CONNVB.A....
MENSEM.....OBIIT
CONTRA VOIV[illegible]M

Alio marmore crucis signo antiquissimo insigni.

TITVLVS.PVELLAE.CLAVDIAE.C. F
VIXIT CONIVGIO. ANNIS DVOB
ET MENS. VI. SVBITO VERTVNTVR
FOELICIA VOTA DVORVM
ET DEFVNCTA EST. ANNORVM XVI
HIC REQVIESCIT IN SOMNO PACIS
† † †

Alio marmore; quo Venus velum manu tenens, Delphino insidens, inter medios fluctus, hinc inde volitantibus cupidinibus. Sub vero.

VENERI ERYCINAE V. S. L. M

Alio marmore, quadrato.

MERCVRIO
T. MATTIVS ATEVRITI. F
MAGIACVS
V. S. L. M

Alio marmore fracto.

.....PALLADI....
.....ATTICAE.....
....DEDITIS DD....

Alio fragmento.

....CIVITAS.....
....EX PANNONIA....

Alio marmore dimidiato.

C. VIBIVS
STELLA
ET. C. FIRMIVS
EX TESTAMEN
LEIBERTATEM. D

In facie ianuæ Turris ęditioris ciuitatis, marmore candidissimo.

Q. CAITIO. P. F. STEL
ATTILIO. AGRICOLAE. COS. II
VII. VIRO. EPVLONVM. SODALI

In ædibus Hieronymi Agathiæ quondam magni Cancellarij, marmore elegantissimo.

C. GAVIO. L. F
STEL. SILVANO
PRIMIPILARI. LEG. VIII. AVG
TRIBVNO. COH. II. VIGILVM
TRIBVNO. COH. XIII. VRBAN
TRIBVNO. COH. XII. PRAETOR
DONIS. DONATO. A DIVO. CLAVD
BELLO. BRITANNICO
TORQVIBVS. ARMILLIS. PHALERIS

CORONA AVREA

PATRONO COLON
D. D

Ibidem marmore quadrato.

T. CVSIO. RVFI. F
STEL. VI. VIR
AVGVSTALI
CVSIA. RVFI. F
POLLA. SOROR....
D. P. S. F

Ibidem

Ibidem.

DOMITIO M. F
ST. MARCELLO
CACTIA. VXOR
A. F. PASTOR. M. F
A. F. SECVNDVS
....M. F. DOMITIA
....M. F. PRIMA

Alio lapide, cui superimminet caput mulieris inter duos dracones, intermedia corona quibusdam ornata trophois, tum sequitur inscriptio, inferius thori forma, sex fascibus totidem secures alligatæ, scalptæ sunt.

L. GOSINIO
L.F. ST
HILARIVS
AVG. VESTIA
M. F. VXSOR
P. COSSIVS
MAXVMVS
P. C

Ibidem lineamentis hinc inde ductis, astragalo Lesbio supereminente.

A. AEBVTIVS
CORDI. LIB. MAINVS
SIBI. ET. MESTRIAE
FORTVNATAE
VXORI. T. F. I

In facie domus Alexandri Vignatæ Sangilij domini.

P. CORNELIO
L. F. STEL
DECVRIONI....
A. P. IVDICI
DEC. IV
CORNELIA. P....
FIL. PRISCA. T. F. I

In ædibus Cassiani Putei primi prægidis senatus, marmore eleganti quo sculpta Lupa gemellos lactans sub ficu Ruminali, Delphini hinc inde complicati, columnæ Corinthiæ frondibus achanti e calatho prodeuntibus ornatæ. Hæc in medio inscriptio.

D. M.
ANTISTITAE
> L. DELPHIDIS
TESSER. LIGNAR
SODALICI
MARMORARIOR

Alio marmore, vbi statua adolescentis, circum delphini.

V. F
C. PVBLICIVS
PRIMIGEN
SIBI. ET
TVRRANIAE

Alio marmore, vbi caput Medusæ, inter duos Delphinas, & rosarum ornamenta literis corrosis.

V. F
T. LIVIVS T. LIB
ET LIVIAE. LEVINVS
L. F. STEL....
VENONIAE. EXORATAE
P. LIVIAE. FIRMAE. ET
FESTO. FILIO. ET
FIRMIAE. FILIAE.

Ibidem fracto hinc inde marmore.

....CAESARI A.....
....IIII. IMPERAT.....
l....ARVS PRIMVS.....
....PRAEF. FABR. T.....

Alio

Alio prægrandi marmore, quo aquila fastigio triangulari includitur, duobus hinc inde pegasis, sive gryphis vas altero pede fundentibus, columnæ duæ sequuntur, quibus alligata hasta, inferius autem frenatis bobus currus trahitur, dolio oblongo onustus, quem currum auriga flagellum quasi movens regit, Boves præit procus: In medio hæc inscripto elegans.

T. ARRIO T. F. ETRO TERTIO
ANN. XXI
MVCIA T. F. MODESTA
MATER V. F
SIBI. ET T. TARRIO. M. F. VIRO
INVIDA FLORENTEM RAPVERVNT
FATA IVVENTA
NEC LIQVID MISERO ME SVPER-
ESSE MEIS
FLEVIT PRAESENTEM MATER
FLEVERE SODALES
ET MATER TEPIDO CONDEDIT
OSSA ROGO
QVAE PRIVS HOC TITVLO
DEBVIT IPSA LEGI

Tum in basi marmoris incisum
IN AGRO. P. XX. IN FRONTE. P. XX

Alio marmore, rosa tympano triangulari inclusa, Delphinis circum iacentibus, inter vero duas columnas, hæc inscriptio.

P. AEBVTIVS
P. LIB. MEMNO
AVG. SIBI. ET
AEBVTIAE MILE
LIBERTAE
DELIC. ATAL
SVAE
T. F. I

In basi autem hæ singulariæ literæ.
H. M. H. N. S.

In ædibus

In ædibus Antonini Thesauri præsidis Astensis, columna marmorea, malis literis.

VIRIATIVS
A. F. TERNI
TAVR. OBOLIO
PVLANIVS
PRISCVS

Alio marmore dimidiato, prior pars deficit.

....ONIVS. L. F
....L. PEREGRINVS
....LEG. XXII. PR. P. F. ID
....LEGAT. A COMMENT
....L. F. OPTIO. CENTVRIO
....ONIS EIVSDEM
....AVS. PILVS. PRIOR
....NOR. XXXIX. STIP. XVI
.... F I

Alio marmore oblongo.

P. AEBVTIO P. F. NEPOTI. AED. II. II. VIR. II
SABINA. FRATRI

Alio marmore quadrato.

A. TITIO. A. L. BELLICO
VI. VIR. AVGVSTALI
CHORAGIARIO

Alio prægrandi marmore.

FVGE. TACE. QVIESCE

RVTIL

Alio fracto marmore, ad formam vasis.

Q. GLI-

Q. GLITIO....
ATILIO A.....
VII. VIRO. ET.....
AVGVSTALI. CL.....
IMP. NERVAE. CAES...
DACICI. PROVINC...
DONATO. AB EODEM...
DONIS NILITARIBVS....
VALLARI. CLASS...
PVRIS IIII. VESTIB...
PROVING...
...EGLEC...
.....

In ædibus contiguis Comitis Pancalerij, marmore oblongo effracto.

Q. GLITIO. P. F
ATILIO. AVGVRI
CŌS. VII. VIR. EPVL
LEGATO. PROPRAET. AVSP
IMP. NERVAE CAESAR
PROVINCIAE. BE.....
LEG. LEG. VI. FERRAT
LEG. CITERIORIS. HIB
PRAETORI. AEDILI. CVR
CIVI. VESPASIA. TRIB. POT
GALLICAE. X. VIROS. OST.
....POT. TV B. M....
. . . . . .

Cætera desunt.

Alio marmore, rosa & supereminente.

D. M
VAECILIAE. AELIANAE. CIVI
POLENTIAE. QVAE VIXIT
ANN. XX. MENS. ....
cætera legi nequeunt fracto marmore.

Alio

Alio marmore.

C. VRVINVS. C. F
SILENVS. SIBI. ET
AMOENAE. VXORI. ET
IRICO. FILIO
T. T
V. F

Alio marmore.

Q. AEBVTIVS
CILONIS. F
POMPEIA. VELAC
ENA. Q. F

In ædibus Francisci Boyuini Baronis Villarij.

V. F
AEBVTIAE. M. F. TERTVLLIA. SEX
POMPEIO. PASSO. VIRO. VINNO
NIAE. SECVNDAE. COCERAE
POMPEIAE. SATVRNINAE. F. ANN. XXV.
SEX. POMPEIO. CLEMENTI. ANN. XXX.
PVPINIAE. FIRMAE. AVCTAE

In mœnibus ciuitatis recens inuentum, in Palatio translatum, marmore in duos cippos partito.

C. CVSIO. M. F
CALVISIO
IIII. VIR. AED. P
FILIO

Q. CVSIO
M. F
FRATRI

Ibidem alio marmore.

LVCVLLIA. L. F. PRIMA
SIBI. ET
L. AEBVTIO. PALLAEO
VIRO
AEBVTIAE. L. F. OPTATAE
FIL. T. F. I

In

In ædibus Romagnanorum.

D. M
TRANQVILLI
SECVNDINI
SIBI ET
IVLIAE
CONIVGI
KAR

Alio marmore.

LIBERO PATRI
SACRVM
L. F. SENECIO
V. S. L. L. M

Alio marmore, quo duo scalpti sunt Delphini, rosam subodorantes.

V. F
Q. ANTISTIVS
NIGRINVS
SIBI. ET
V. ANTISTITAE. Q. L
EXPECTATAE
VXORI

Alio marmore, cui insunt cupidines, Cherasio aduectum.

D. M.
ACVTIAE. Q. F. SABINAE
FEMINAE. SANCTISSIMAE
Q. VESQVASIVS. FORTVNATVS
F. I. D. P. S

In ædibus Vagnonijs, translatum nunc apud castrum vetus agri Taurinensis marmore dimidiato.

CLAVDIO. DRVSI. F. C....
TRIBVNIC. POTEST. V....
LITIVS. T. F. STEL. BARB....
TRIBVNVS. MILITVM. P....

Alio marmore.

DIS. OMNIBVS
HYGINVS
PRIAMI. FRATER
POSVIT

Alio.	*Alio.*	*Alio.*
CAPITO. ATTIVS ATTONIS. F N. F	T. CASSIO M. FIL. OL	ATILIO. P. F NEPOTI

Alio, cui internexi florum fasciculi, subtus vero, in columnis binis totidem hastæ alligatæ, & medię tabulæ duę, superiore quidem, duæ mulieres inuicem quasi colloqui videntur, tertia ineſt mulier infantulum manu regens, inferiore tabula mensa eſt, cui duo ſtantes viri velut raptim comeſſantur, has ſuper tabulas hæc inſcriptio.

ATILIA MV. L. ONESIME
SIBI. ET. AERVTIO. OPT
ATO. AVG. DEC. AVGVR
CONIVGI OPTIMO
V. P

Alio marmore in cuius tympano caput Meduſæ, ad tympani triangulum catuli ſcandunt, inferius appenſæ florum corollę, infra ſtat ara media, ad cuius dextram mulier ramum gerens ad lęuam laurus arbor, cui anguis inuoluitur ab arbore deſcendens: hęc autem inſcriptio.

I. VALERIVS
FRONTO
T. F. I. SIBI
PLACIDA. ET
FIDELIS. LIBERI
FACIENDVM CV
RAVERVNT

Alio marmore. *Alio marmore.*

P. METELLIVS	T. LVCCEIO
L. F. DEC. TAVR	T. FIL. STELLAE
ET QVAESTOR	PETRONIANO
ITEM DECVRIO	EQ. ROM. EQO. II.
EPOREDIAE. ET. II. VII.	PETRONIA. M. F
IOVI. AVG	MARCELLINA
EX. HS. X.	MATER
TEST. PONI. CVR	T. F. I

In

In turri templi Antoniani Sancti Dalmatij marmore fracto.

T. AEBVTIVS
SECVNDVS
SIBI. ET
ST. AEBVTIO
OPTATO. PATRON
ST. AEBVTIO. SEC
F. C

In vinea Alexandri Serræ pictoris, Taurino translatum.

GENIO
M. ISVNI
PROCVLI
SODALICI
IVVENT
PATRONO

Alio.

LIBOTIATVS. SIB. ET
VENTINIAE. L. F. IRATAE
VXORI T. F. I

Collisо marmore.

DOMITIVS
VERVS

Variis saxis ingentibus, & literis cubitalibus, in muris ciuitatis.

DIVVS. AVG. DIVI. FIL

Alio saxo. DIVI. NERVAE

Alio fragmento. DIVI. ANTONINI

Alio item. DIVI. FRAT

In claustro Cœnobij Diui Andreæ, marmore oblongo.

L. VIBIVS. C. F. STEL
CENSOR
EXSOMNIAE. L. F. SECVNDAE
VXORI
L. VIBIO. SEVERO. FILIO
C. VIBIO. L. F. PATRI
CATIAE. TERTIAE
SEX. FIL. MATRI
VIBIAE. GRATAE. LIB

Inferius imagines quædam erant insisæ, quæ corrasæ sunt.

Alia vero ex parte crux est oblonga in anchoram desinens: hęc duo elementa Græca, Alpha & Omega. Circum vero literis Gotticis hi Leonini versus, belli Burgundici, cuius meminimus, comprobatio.

Per crucis hoc signum. depellitur omne malignum.
Hostem quæ pellat. ne te Burgundino lædat.
Hunc tu portasti. Christumque sequutus amasti.
Cuius ad examen venias securius. Amen.

Ex Ouidio lib. 2. Metamorph.

Ex Plutarcho in vita Thesei.

Inuentus quoque Taurini ad Sanctum Dalmatium ingens lapis, semiruptus, quo Phaethontis casus, non vulgaris sculptoris manu expressus cernitur: Collisæ rotæ, in aere quasi pendentes, labentesque supini equi, Auriga malus ipse Phaeton temeritatis pœnas, sparsis in cœlum pedibus, conuerso capite luens. Phaethontiadum sororum fragmenta, quæ in frondes, ramos, & cortices populeas, ad ripam fluminis transformari videntur. Hæc ciuitatis vetustissimam originem, tanquam vmbram, & quædam vestigia referunt. Sed nulla adest inscriptio.

Alijs fragmentis marmoreis Taurini inuentis, quæ nunc variis in locis dispersa sunt, conspiciuntur psallentes, & exultantes certis quibusdam gestibus homines, frondentibus arcubus mutuò in rectum se comprehendentibus: aliqua ex parte quasi topiarum opus repræsentantes. Chorum præcunt tibicines, & centauro similis obequitans: carrus demique, cui erectus insistit iuuenis: Hic iunctis bobus quantâ maximâ potest celeritate ab alio impellitur. Representata graphicè prisca illa Oscophoriain ferendis ramis: tonus Lydius, Centaurea, & à boum incitatore cursu Bosdromia, quę sacris Herculis Athenis exhibebantur, authore Theseo. Idem mos Romæ, idē etiam Taurini conseruatus, nèque temere vnquam ea in ciuitate intermissus. Siquidem quotannis mense Iunio, die Ioannis Baptistæ præcursori, Diuo Ciuitatis tutelari festo, frequentes conuenunt, frondibus, varijsque floribus ornati agrorum, & vinearum coloni: Eosque ritus ingenti quidem lætitia, sed maiore retenta, etiam inter ludicra, pietate, templum eius Diui ingredientes quasi immortali Deo, ac cœlitibus omnibus persoluentes imitantur. Porro id genus ludi patrio vocabulo BALLORIAM vocant.

Prętereo innumeras statuas, veteres colossos, signa ex ære, argento, marmore, prophirite, iaspide, veluti Herculem, Martem, Iouem, Venerem, Dianam, & huiusmodi: necnon Satyros, Faunos, Flumina, item multos Cęsares, ac antiquos Heroas miro artificio expressos. His omnibus, nostri Principis celebres horti, atque interiora conclauia ornantur.

Vt numismatum quoque myriadas taceam, quorum effossa tellus copiam indies exibet, & quibus nostrum Taurinum, vel cum ipsa Roma fortasse, iam certare possit. Atque de his nunc satis.

TAVRINENSIVM PRINCIPVM

SERIES.

ANNO ANTE CHRISTVM.	
MDXXIX.	Eridanus siue Phaëthon.
MCIX.	Pipinus. Nicius & alij Thuscorum reges.
DCIX.	Bellouesus Celtarum rex, & alij reges.
CCXXXIII.	Congolitanus. Auoreostus Allobrogum reges, & alij.
CCXIX.	Annibal.
CL.	Respublica Romanorum.
LII.	C. Iulius Cæsar.
A CHRISTO NATO	Oct. Augustus.
XXX.	Cottius Rex Allobrogum.
XLVI.	M. Iulius Cottius Rex Allob.
LXVI.	Ideomeus Rex Allob.
LXVII.	Cottius Rex Allob.
LXVIII.	Nero Imperator.
LXIX.	Ser. Galba. Imp.
LXX.	Otho. Imp.
	Et cæteri Romani imperatores, ad Gottorum reges.
CCCLIII.	Attila Hunorum rex.
CCCCLXXV.	Odoacer rex Herulorum.
CCCCLXXX.	Gondebaldus Burgundiorum rex.
CCCCLXXXV.	Theodoricus Gottorum rex.
DXXXIX.	Vittiges Got. rex.
DXLIII.	Ildebaldus Got. rex.
DXLIIII.	Errarius Got. rex.
DXLV.	Totilas Got. rex.
DLII.	Theobaldus Metensis. Sisualdus Brentorum rex.
DLXVII.	Alboinus Longobardorum rex.
DLXXIII.	Clephis Longobardorum rex.
DLXXXIX.	Flauius Agilulphus ex duce Taur. rex Longob.
DCIIII.	Flauius Adaualdus rex Longob.
DCLI.	Rodoaldus rex Longob.
DCLVI.	Aribertus rex Longob.
DCLXI.	Pertaritus & Gundebertus fratres regg. Longobard.

DCCIIII.	Ragumbertus rex Long.
DCCV.	Arupertus rex Long.
DCCLV.	Astulphus rex Long.
DCCLXXIII.	Desiderius rex Long.
DCCLXXV.	Carolus Magnus Imperator.
DCCLXXVI.	Abbo Marchio Secusinus.
DCCLXX.	Theudaldus Mãfredi Castellani fil. Marc. Secus.
DCCXCV.	Dodus, Marchio Secusinus.
DCCCXV.	Ludouicus Imperator.
DCCCXXIII.	Lotharius Imperator.
DCCCXXXIX.	Herigarius marchio Secusinus.
DCCCXLIX.	Ludouicus Pius Imperator.
DCCCLXXV.	Carolus Caluus Imper. & sub eo, Mamfredus Marchio Secusinus.
DCCCLXXVIII.	Ludouicus Balbus Imperator.
DCCCLXXXI.	Carolus Crassus Imperator.
DCCCXXXVIII.	Berengarius rex Italiæ.
DCCCXCV.	Anno marchio Secusinus.
CMXXII.	Rodolphus Burgundiæ rex.
CMXXVI.	Hugo Italiæ rex.
CMXXXII.	Lotharius Italiæ rex.
CML.	Berengarius II. Italiæ rex.
CMLXII.	Otho primus Imperator.
CMLXVII.	Hieronymus magnifredus Marchio Secusinus.
CMLXXII.	Otho II. Imperator.
CMLXXXIIII.	Otho III. Imperator.
CMXXXVI.	Olricus magnifredus marchio Secusinus.
MXXIIII.	Humbertus Saxo Beroldi filius comes Sabaudiç, & Marchio Secusinus.
MXLVIII.	Amedeus Comes & Marchio Secusinus.
MLXXVI.	Humbertus II. Comes & Marchio Sec.
MCIII.	Amedeus II. Comes & Marchio.
MCXLIX.	Humbertus III. Comes & Marchio.
MCLXXXIX.	Thomas Comes & Marchio.
MCCXLIIII.	Amedeus III. Com. & Mar. dux Chablasij & Aug.
MCCXLVI.	Thomas II. Com. Maurianę & Flandriæ, Pedemontium Princeps.
MCCLXIIII.	Petrus Com. Sabaudiæ & Marchio.
MCCLXXX.	Thomas III. Princeps Pedemontium.
MCCLXXXIII.	Philippus Princeps Ped. Achaiæ & moreæ.
MCCCXXXIIII.	Iacobus Princeps Ped. Ach. & Mor.
MCCCLXVI.	Amedeus Princeps Ped. Ach. & Mor.

MCCCCII.	Ludouicus Princeps Ped. Ach. & Mor.
MCCCCXVIII.	Amedeus VII. Dux Sabaud. Princeps Ped.
MCCCCXXIIII.	Ludouicus II. Princeps Pedem. tum dux Sab.
MCCCCLXV.	Amedeus VIII. Princeps Ped. tum dux.
MCCCCLXXI.	Philibertus Princeps Pedem. tum dux.
MCCCCLXXXII.	Carolus Princeps, tum dux.
MCCCCXC.	Carolus Ioan. Amed. Princeps, tum dux.
MCCCCXCVI.	Philippus II. dux Sabaudiæ.
MCCCCXCVII.	Philibertus II. Princeps, tum dux.
MDIIII.	Carolus III. Dux & Princeps.
MDXXV.	Ludouicus Princeps Pedem.
MDXXXVII.	Emanuel Philibertus Princ. & Dux.
MDLXIII.	Carolus Emanuel Princeps Pedem.

TAVRINENSIVM EPISCOPORVM SERIES.

ANNO CHRISTI.	
C.	
CC.	
CCCX.	Victor.
CCCL.	
CCCC.	
CCCCXL.	Maximus.
CCCC.	
D.	
DL.	
DLXXXIX.	Agnellus.
DC.	
DCV.	
DCC.	
DCCL.	
DCCC.	
DCCCXXV.	Claudius.
DCCCLXXIII.	Claudius II.
CMI.	Vullielmus.
CMXXVIII.	Riculphus.
CMLXVI.	Annuco.
CMXCVIII.	Amiso.
MVII.	Gezo.
Mx.	Landulphus.
MXIIII.	Maynardus.

MXXXVI.	Vido.
MXLV.	Reguimirus.
MLXX.	Cunnibertus.
MC.	
MCXX.	Boſo.
MCXXVIII.	Arbertus.
MCL.	Carolus.
MCLXII.	Vullielmus II.
MCLXVII.	Carolus II.
MCLXX.	Amiſo II.
MCLXXI.	Milo Cardaneius.
MCLXXXV.	Arduinus.
MCCVI.	Iacobus.
MCCXVII.	Iacobus II.
MCCXXX.	Hugonus Cagnolla.
MCCXL.	Hugutio.
MCCXLIII.	Capitulum vacante ſede.
MCCXLV.	Ioannes.
MCCLVIII.	Gaufredus.
MCCC.	Thediſsius.
MCCCXXIII.	Guido.
MCCCXLV.	Guilielmus III.
MCCCLIIII.	Thomas de Sabaudia.
MCCCLXII.	Bartolomeus.
MCCCLXXII.	Ioannes II.
MCCCCX.	Aymo de Romagnano.
MCCCCXXXVIII.	Ludouicus de Romagnano.
MCCCCLXIX.	Ioannes III. de Compeſio.
MCCCCLXXXIII.	Dominicus à Ruuere Cardinalis.
MCCCCXCIX.	Io. Ludouicus à Ruuere.

ARCHIEPISCOPORVM.

MDVI.	Io. Franciſcus à Ruuere.
MDXV.	Claudius III. à Seyſſello.
MDXX.	Innocentius Cibo Cardinalis.
MDL.	Cæſar Cibo.
MDLXIII.	Indicus Daualos ab Aragonia Cardinalis.
MDLXIIII.	Hieronymus à Ruuere.

TAVRINENSIVM FAMILIARVM CATHALOGVS

minus seruato ordine.

Ex libro viridi Ciuitatis & tabulis publicis.

AB ANNO CHR. DCC.

De Pedemontio
De Delphinis
De Salutijs
De Romagnanis
De Piozasco
De Ruuere
De Lucenco
De Blandrata
De Becutis
De Gorsanis
De Prouanis
De Montebello
De Carbonerijs
De Borgesijs
De Buruntio
De Balbis
De Vagnonibus
De Strata
De Taurina
De Pado
De Praudis
De Probis
De Caualiata
De Malcaualerijs
De Tortella
De Beiano
De Caburetis
De Sancto Dalmat.
De Vicane
De Ruca
De Burgaris
De Piola
De Malamena
De Barrachis
De Pistagnis
De Ferrerijs
De Arpinis
De Daerijs.

De Bernetijs
De Pellissonibus
De Vasquis
De Cagnis
De Zatellis
De Pertusio
De Lauota
De Crouesio
De Viobericlo
De Aldemerio
De Imola
De Mosijs
De Dodolis
De Federicis
De Broxulo
De Bialesijs
De Nicellis
De Crasis
De Pinerolio
De Alamanis
De Capella
De Rusinentis
De Cassano
De Tonandis
De Angeletis
De Solario
De Perdomis
De Sancto Georgio
De Panicia
De Altesano
De Caburro
De Scalengijs
De la Turre
De Raymundo
De Silijs
De Asilijs
De Publicijs
De Centalo

De Feliciis
De Augusta
De Obertis
De Scalia
De Moranda
De Maina
De Molario
De Aynardis
De Darmellis
De Melia
De Alamariis
De Bayris
De Ranuadis
De Viuianis
De Calcagnis
De Coruagiis
De Gastaudis
De Arcatoribus
De Capris
De Scarauellis
De Bellacomba
De Colliate
De Porta
De Cornuatis
De Agatia
Purpuratus
Rubeus
Maleti
Cara
Becchius
Bucius
Vialis
De Madis.
De Championibus
De Percatiis
De Nasis
Ferrandus
Florus
Mantellus

Folqui
Iuuatus
Barracus
Mola
Tauanus
Raueti
Caſtoleri
Carraria
Boardari
Roleti
Vaudagne
Guntij
Zappa
Piagerius
Caloſanus
Teſta
De Cagnatijs
Marentinus
Marini
Brunius
Mozius
Zucca
Mazocus
Capra
Curda
Rauiola
Caualoti
Cerretus

Vota
Mareſcalci
Vecchi
Tinctor
Peliſoni
Diana
Corteſij
Coconi
Iorderie
Paruopaſſu
Cinſator
Vapra
Familia
Pontius
Galeſius
Spana
Anthiochia
Parrachia
Bayerius
Dadius
Maſquerus
De Muris
Calligari
Fangie
Battiani
Berga
De Rauotis
De Trottis

Riquetus
Angeli
Barbarini
Toſangie
Iaqueri
Barberi
Coquoni
Barutelli
Gauſatoris
Belliodi
Perrachiuoti
Turctoris
Buffati
Cerua
De Roncolis
Verqueria
Dentis
Cuſianus
Farina
Rufinella
Marignanus
Rocheti
De Canibus
Valleri
Vignolia
Leynarda
Meſſonis
Anſermino.

ADVENTITII NOBILES, ET CIVES.

Ab Anno M D.

De Languſcis
De Vignatis
De Valpergia
De Aduocatis
De Birago
De Pureo
De Parpalia
Ruſcatius
De Cambiano
Sauius
Braida

Victus
Rameſe
Nomis
Tribu
Sylua
Meſchiatis
Galeani
De Paulis
Gunterij
Bolliani
Loſa
Brunetus

Corniatus
Pelliceri
Brocardus
Aluiſius
Clareta
Caſtilioneus
Maynardus
Macaneus
De Bellis
De Roſſa
Viualda

Guerilius
Curbius
De Philippa
Roncolus
Miga
Pipinus
Fauzonus
De Claromonte
Boyuinus
Iulinus
Beuetus
Caſtanea
Cauda
Maſſolatus
Carantia
Sola
De Cacheranis
De Oſaſco
Theſaurus
Dragus
De Ponte

De Pomeis
Fabri
De Caluſio
Biolatus
De Beſsis
Ratus
Gabeti
De Iacomellis
Dentis
De Antoniatio
Bergeria
Capra
Helia
Arma
De Parella
Catia
Verdon
Bicus
De Laude
Bouius
Caſtagneri

Caſtellerius
Scalion
Surdus
Vialardus
De Riueria
Oddetus
De Olmos
De Cruce
Marmoſinus
Guinonius
De Inardis
Manutius
De Gromis
De Balbis
De Rauoria
De Raconiſio
De Pancalerio
De Bellagarda
De Boba
De Pingon

PORTARVM CIVITATIS NOMINA.

Porta Phaëtontis vulgo Phitelonis, ſiue Padi.
Porta Secuſina.
Porta Marmorea, ſiue memoriæ.
Porta Palatina, ſeu Doreana.
Aliæ portæ nunc cluſæ.

TEMPLORVM NOMINA.

Cathedralis Diui Ioannis Baptiſtæ, cum Parrochia.
Sancti Syluestri, vbi & Euchariſtiæ ſacellum Parrochia.
Sanctus Stephanus Parrochia, vbi Seminarium.
Sanctus Solutor, vbi Ieſuiſtæ.
Sanctus Andreas & ibi,
Sancta Maria Conſolationis.
Sanctus Dalmatius, & Sanctus Antonius.
Sanctus Laurentius.
Sanctus Dominicus.
Sanctus Franciſcus.

Sanctus Thomas minoritarum.
Sanctus Augustinus, siue Diuus Iacobus.
Sancta Maria Carmelitarum.
Sancta Clara.
Sancta Crux.
Sanctus Petrus curte ducis Parrochia.
Sanctus Paulus Parrochia.
Sanctus Gregorius Parrochia.
Sanctus Simon & Iuda Parrochia.
Sancta Agnes Parrochia.
Sanctus Martirianus parrochia.

Hospitale Ciuitatis.
Hospitale equitum Mauritianorum.
Hospitale leprosorum sancti Lazari, extra vrbem.

Franciscani Eremitæ cuculati, siue vulgo Capucini, extra vrbem.

Flagellatorum sodalitia quatuor.
Nominis IESV.
Sanctæ Crucis.
Sancti Spiritus.
Sanctissimę TRINITATIS.

Matronarum societas humilitatis.

INSCRIPTIONES NOSTRAE ALIQVOT TAVRINI.

In arcum laborum Herculis, Ducis aduentu.

Alcidem memorant (quid non queat inclyta virtus?)
Monstra domasse, suis purgasse laboribus orbem,
Hinc penetrasse Polos, numero positumq; deorum.
Sed bis sena quid hæc? nostrum plura parauit
EMANVEL? toto intactum quid in orbe reliquit?
Ergo triumphorum testes, quos erigit arcus
Ingredere, æternos vrbs dum meditatur honores. ∴

In arcum duorum templorum.

Hic iterum stes Roma, patent tua templa, colossi,
Surgite pyramides, profert se Augustus ut alter
In medium Dux ille: fores reserantur Honoris,
Per Virtutis iter. Fanum lustrauit utrunque
Maximus indigetum PHILIBERTVS. At ordine nixus
Non alio, sic ibit ad Astra, Deosq; sequetur.
Attamen hoc serus, Pylios uiuatque per annos.

In facie portæ Padanæ.

Te Duce, nos reduces patrio fas degere cœlo
EMANVEL: unde ex qui libertatis auita
Pristina restituis. uictrices surgite lauri. ∴

In porta Palatina.

Sub Ioue Taurus, ab hoc Europa uehenda quiescat,
En dociles humeros, & cornua pomptor offert,
Cultores superum huc adeant, abeantque profani.

In facie Caſtri.

Ergo tibi ſartas ſeruauerat aduena turres:
Iam ſeruare tuum eſt, Populi tua gloria Princeps
Sit ſeruaſſe animos, Inuictam extruxeris arcem.

In Acroppoli, vulgo Citadella.

Peruigili hac, ciues intusque foriſque quieſcunt,
Inſidians nec adeſt hoſtis, tentare nec audet:
Nam Iouis hic glandes, fulmen, tonitrusque coruſcant.

In facie Senatus.

Non Aſtræa Polos petijt, niſi dixeris ipſos
Huc ueniſſe Polos, namque hæc iuſtiſſima tellus,
Cuique ſuum reddit, diſcernens præmia pœnis.

In facie Academiæ.

Noſſe Deum, & mores hominum, iurisque receſſus,
Et rerum cauſas, morbos curare requiris?
Huc ades, immortalis eris, labor omnia confert.

In Padi ſimulachrum ad fontem Philiberteum.

Solis equos, lapſasque uehis PHILIBERTE quadrigas.
Hinc Philibertiades, qua Phaetontiades.

In Sturæ ſtatuam.

Aßecla Stura Padi, nunc fons de flumine reddor,
Fontem habet Emanuel, qui mihi Pontus erit.

Aliud.

Regis ab Eridani Philibertea regia, Sturam
Reginam thalamis reddere nonne potest?

Aliud.

Stura Padum, Padus equor amat, Philibertus utrosque
Excipit, hoc binis æquore, vita datur.

Aliud.

Fœmina ut ex uultu, sic nomine Stura putaris,
Hic Ducis at uirtus te facit esse marem.

Aliud.

Fonte lauesque, leuesque sitim, & phirosa per umbras
Lautus, potus habe. Stura quiescit, abi.

Aliud.

Fons amnem dedit, in fontem redit amnis, ademptum
Vult Padus: Hunc Sturam iuis Philiberte sequi.

Aliud.

Aëria hic uolucres, non limax, fœdaue Campe,
Non cœnum, cœlum hoc, quid nisi uelle Deos?

Aliud.

Salue Stura nitens, latices saluete uenusti:
Nunc fons es gemmis, piscibus amnis eras.

Aliud anguininam.

Stura, Padus, Philibertus: alit, pramanitrat, adornat:
Hortos, uim, patriam: rore, tridente, uiris.

Aliud.

Iam ne Stura fleas quod amnis esses,
Fons effectus, haberis inde maior.

Ni præ lætitia fluant ſuborta
Hinc illinc, lachrimæ tuis ocellis.
Solentur lachrimas ſed has cachini,
Et dulces reſonent aquæ ſuſurros.
Fœlix terque, quaterque, centieſque,
Fœlix Stura, Niues periculoſas
Montanumue gelu furente bruma,
Latrantemue canem, flagrantis æſtus,
Longum, lene fluens nihil timebis.
Naias, nuncque Napea, nunc Driasq;
Sertis uerſicoloribus reuinctæ,
Hortos te incolumem per hos fouebunt,
Magnis amnibus hoc parem ſub antro.

Aliud.

Indigetum hic ſedes, ſolium Phœbique, Camœnis
Eſtque thorus, uates hos celebrate choros.
Dux opus hoc illis, titulos ſuperaddite dignos,
Nec legat, aut habeat dignius orbis opus.

Aliud de Stura Europa, & Taurino.

Iuppiter in Taurum Europam, ſe Taurus in ipſum
Sturam habet. Illi infans, fons datus, huicque ſuus.
Infantis uiolata parens, ſit at integra fontis.
Creſa minor Stura, plus Ioue, Taurus erit.

Aliud retrogradum.

Febres ite, fugat fons almus pernicioſa,
Pernicioſa almus fons fugat, ite febres.

Ad Ducem retrogradum, alterius formę.

Ingenij tener eſt caudex, ſi parvula dantem
Maxime dux ſpectas, ſat mihi contuleris.

In Eremo Taurinensi campestris Virginis.

Emanuel nobis CHRISTVS bona mittit ab alto,
Emanuel terris nos PHILIBERTVS alit.
Ergo ò paupertas Diuesq;, beataq;, postquam
Auxilium geminum Duxq;, Deusq; ferunt.

Aliud.

Vndique nos cœlum, nec in orbe reuoluimus orbem,
Syderibus, terris uescimur in medijs.
Non rerum hic cumuli, maior sed copia nusquam.
Cuncta sinas, CHRISTVS sic tibi cuncta dabit.

In templum Icsuitarum.

A fundamentis pia templa dicantur IESV:
Quæ colet immenso tempore templa nepos.
Ergo quot EMANVEL pietati prorogat annos,
Tot pietas vitæ proroget alma suæ.

In Virginis Spinetæ Edicula Agri Taurinensis.

Hanc Philibertus habet cordi Pingonius aram.
Et MARIAE numen pectore ut ore colit.
Huic date primitias Spinetea rura quotannis,
Et fruges largo fœnore Diua dabit.

DE PRINCIPE
TAVRINATI.

CAROLVS. EMMANVEL. TAVRINIS. DEBITVS. EST. HIC
ACALIBI. IPSE. EST. QVA. NON. NOTVS. PARTE? VEL. ALA
RARA. IOVIS. VEL. AVEM. VINCIT. NON. IMPIVS. ERROR
OCIANO N. IVVENEM. RETINENT. SVA. GLORIA. CO E LO
LVCIDVS. LONGE. ET. LATE. EST. VT. NVBILA. SISOL
VMBRIFVGO. PVRET. RADIO. SPES. SITQVE RECESSV
SI REDITVS VANA. HOC. CAPIE MVR. SOLETENEBRIS
ERIPIET. VENIENT. VERO. SVB. APOLLINE. IVNCTAE
MVSAE. IMMORTALES. IVS V. QVAE. MENTIBVS. ORBEM
MVLCENT. ADMISSAE. SVNT. INTER. MYSTICA. DIVVM
ALLICIT. HAS. AMAT. HAS. IVSTA. DONATQVE. CORONA
NEMO. ERGO TEMNET. MVSAS. SONAT. AETHERE. PAEAN
VANAE. NON. LAVDES. HIC. DANTVR. DICERIS. ORPHEV
EL VRVDICEM. REVOCARE LYRA. REVOCARIS. HOMERE
LAVRO. MOX. ALII. BEL. LI. QVIBVS. ET. CHARIS. ET. MEL
TA HESAEVM. LABIIS. TINNIT. TVBA. BELLA. FATIGAT
AVRATAE. PRESTO. CITHARAE. DANTARTE. PELASGA
VOCIBVS. INFLEXIS. VVLTV. PEDE. PVRO ET. AMICTV
RARVM. DVLCE MELOS. TERRENTVR. INERTIA. LIVOR
INNOCVI. PS ALLVNT. ANIMI BONITAS QVE. NITORI
NATIVO. DATA. PRAENOSCITI ON. TEMNERE. CARMEN
INNATVM. INGENVIS TE. QVEIS. PIA. NVMINA. CORDI
SVNT. SICVT. DIVIS DVCIBVS. SIC. CARMINA. VERIS
DEBITA. VERE. AVDENT. AVDENTES. FERRE. POLOS. AD
EMPYREOS. SVERVNT. VIRTVTIET. DVLCIA. CLARAE
BASIA. DANT. ADEAT. CLARIS. QVI. BARBARVS. HIS. AB
IGNIBVS. EXILIVM. DEMENTIBVS. IMMINET. AST. MI
TAVRINVM. TER. FOELIX. MARS. AC. ILLE TRIVMPHAT
VRBE. TVA. VIDET. HOC. NVMENQVE. OCCASVS. AB. ORTV
SERVABIS. FOELIX. FOELICEM. AVGEBERIS. VRBES
EVROPAE VINCES. VENERATA. POTENSQVE. FERERE
SCIPIO. SIT. SIC. ANNIBAL. AVGVSTVSVE. SIT. VNVS
TANTVS. ET. IS. MAIOR. QVIS. IN. TE. PRAELIA. TOLLET
HOCHEVS. AVGVSTA. ANGVSTA. ES. SI. TE. SINIT. AHAH
INITIT. AT. VITAE. SPEM. SIC. VVLT. DENIQVE. DICI
CAROLVS. EMMANVEL. TAVRINIS. DEBITVS. EST. HIC.

Hic quaq; versum 36. literæ occurrunt: Carmen primum rectis, & transversis lineis integrum legitur, necnon ipsius Principis nomen in medio quatuor triangulorum.

AD LECTOREM.

Si minus arrident insueta carmina formæ,
Quattuor horarum non nisi lusus erat.

IN FACIE BIBLIOTECAE PRINCIPIS.

I E S V M I R I M A M A M I R I M V S E I
E S V M I R I M A M A M A M I R I M V S E
S V M I R I M A M A M A M A M I R I M V S
V M I R I M A M A M I M A M A M I R I M V
M I R I M A M A M I R I M A M A M I R I M
I R I M A M A M I R I R I M A M A M I R I
R I M A M A M I R I M I R I M A M A M I R
I M A M A M I R I M V M I R I M A M A M I
M A M A M I R I M V S V M I R I M A M A M
A M A M I R I M V S E S V M I R I M A M A
M A M I R I M V S E I E S V M I R I M A M
A M A M I R I M V S E S V M I R I M A M A
M A M A M I R I M V S V M I R I M A M A M
I M A M A M I R I M V M I R I M A M A M I
R I M A M A M I R I M I R I M A M A M I R
I R I M A M A M I R I R I M A M A M I R I
M I R I M A M A M I R I M A M A M I R I M
V M I R I M A M A M A M I M A M A M I R I M V
S V M I R I M A M A M A M A M I R I M V S
E S V M I R I M A M A M A M I R I M V S E
I E S V M I R I M A M A M I R I M V S E I

TABVLAE EXPLANATIO.

Nihil est quod te hic lector cruciet (nisi imitari velis) haec si pauca legas . Hoc vnā & viginti literas carmen continet, quadrangulū efficit, in quam partem conuertas sibi ipsi respondet: ab vmbilico etiam, quasi puncto, & crucis formā, & angulos rectis lineis distinctos reddit, per obliquum etiā spatiatur. Mysticū vero totū carmen est, è sacro penu Geneseos ix. *cap. desumptum, His verbis.* Dixit Deus ad Noē Hoc est signum fœderis quod constitui inter me, & omnem carnem super terram. *Irim intelligit: Thaumantias ab alijs dicitur, quod ex admiratione nomen accepit: & recepti prisci pīque authores, illud signum, siue arcum, Irimue,* Iesvm *verum mediatorem interpretantur. Cum ergo diximus* iesvm irim ama miri mvsei. *monetur princeps, qui mirandum, illud Museum siue bibliothecam Taurini construxit, vt maxime potuit,* Iesvm *(quod imprimis facit) amet, obseruet, quasi* Irim *& ornamentum miri illius Musæi. cum (vt ille regius vates ait) initium Sapientię, sit timor Domini. Iris ideo depingitur incluso librorum quasi tropheo. Additū est in coronide numisma æneum antiquum quod habeo certam* Iesv *effigiem representans.*

Hebraicæ literæ hoc significant.

Aleph *litera capitalis mystica* Eloenov *denotat, quod est Deus noster.*
tum sequitur nomen illud venerandum Iesv. *Atergo vero numismatis.*

Messiach *vnctus siue* Christvs.
Melac, *rex.*
Ba, *venit.*
Bechalom, *in pace.*
Vear, *& maledictus habitus, siue blasphematus.*
Me adam, *ab hominibus.*
Hasvi, *factus.*
Hai, *viuus, siue resurrexit.*

Quod nescirebas lector, id volebam nescius ne esses.

Vale, & boni consule.

ANTONII THESAVRI PRAESIDIS.

Vidi æquilaterum tuum quadrangulum,
Cusiane Baro, & equidem mirabile;
Huic cedat ara, & inequalis fistula,
Ala & bipennis, & siquid est pulchrius
Præmeditatus inclytus Theocritus.
Multum Taurini debent, & EMANVEL.
Debemus omnes optimo Pingonio.

Aliud Gallica lingua, quod inter Petri Pingonij præsidij, consiliarij Amedei VIII. Ducis, chartulas, à se compositum inueni; super stemmate Sabaudæ domus, quo innuit (à centro lineis vndequaque ductis) Deum Optimum Max. Sabaudi nominis patrocinium perpetuo susceptarum. In hæc verba.

DIEV. VRAYE. GVYDE. GVYDERA
LA CROYS BLANCHE.

MARCI CLAVDII BVTTETI SABAVDI.

P.

ARtibus ut magicis cæloque, Ereboque potentes,
Pallentes umbras reuocant Acherontis ab undis.
Sic quoque Pingonius diuino carmine, tanquam
Mercurij uirga, Lethes defossa sepulchris
Ossa urbis, & reliquias caligine mersas,
Effodit, & ueteris manes exsuscitat urbis.

IN STEMMA PINGONIVM.

AVrea quid sibi uult moles quadrata? quid infra,
Quid supra punctim uis adamantis agit?
Aurea sede sua uirtus stat semper, & illi:
Vis minor, aut maior nulla nocere potest.

Pand. Sfond. Crem.

INDEX RERVM.

A

ABBATES Noualicij. pag.22
Abbo patricius Romanus Noualicij cœnobium restituit. p.22
Abbo patricius Noualicium monasterium hæredem instituit. p. 23
Academia inter bella Taurini reuiuiscit. 79
Academia è Monte Regali, Taurinum redit. 86
Achaiæ & Moreæ principatus, quomodo & quando Sabaudis obuenerit. 50
Achaię proceres sacramentum præstant Amedeo principi. 56
Acropolis siue Citadella Taurini extructa. 85
Acropolis Taurini absoluta præsidiis munitur. 86
Fl. Adaualdus Longobardus rex Taurini residet. 20
Adelasia Huberti Saxonis vxor. 35
Adelasiæ Secusinæ & Humberti Saxonis filii. 32
Adelasia Secusina vidua Humberti secundo nubit Oddoni Marchioni Lucentij. 34
Adelasia legat pleraque Ecclesiæ Taurinæ. 35
Adelasia prouectissima ætate, spectata triplici prole moritur. 35
Adrianus vj. Pontifex max. 73
Aduentitiorum, nobilum, & ciuium cathalogus. 122
Agilulphus dux Taurinorum rex inde Longobardorum. 19
Agilulphus & Theodelinga templum diuo Ioanni dicant. 20
Agnellus Episcopus Taurinensis. 20
Ala Taurina Italicis legionibus dabatur. 14
Albonus Long. rex Taurinum occupat. 19
Alexludus sublatus Taurinensib. & vectigal ex eo commutatum. 50
Alfonsus Essensis ductor auxiliariorum, ad Gallorum regem pro Emanuelle dituc. 87
Alricus Episcopus Alfensis ab Ardoino factus. 31
Amedeus Humberti filius Sabaudiæ comes Henricum Cæsarem exeipit. 33
Amedeus primus Pedemontanos ab incursionibus Normanorum liberat. 33
Amedeus primus Sabaudiæ comes ad Canossum conciliat Gregorium vij. Pontificem, & Henricum iij. Imperatorem. 35
Amedeus secundus Burgundiæ, & Lombardiæ comes dictus. 39
Amedeus iij. comes Sabaudiæ. 42
Amedeus iij. pacem init cum Episco. Taurinensi, & Taurinensibus. 43
Amedeus iiij. comes Sabaudiæ. 49
Amedeus v. viridis comes Sab. 52
Amedeus comes triūphās. Taurinū ingreditur. 53
Amedeus comes Amedei Achaici pupilli tutor in Philippum maiorem nam abdicatum. 54
Amedeus comes bella vicinorum principum componit. 55
Amedeus vj. Ruber comes Sab. 56
Amedeus vij. comes Sab. & primus Dux Sabaudiæ. 57.59
Amedei primogeniti principis Pedemontii mors &c. 79
Amedeus viij. dux Sab. 65
Amedeus viij. dux crescentibus miraculis inter Diuos cultus. 66
Amedeus Valpergius locumtenens ducis apud Subalpinos. 84
Amedei vij. ossa Aquiano Taurinum transportantur. 93
Amisso Episcopus Taurinensis. 28.& 39
Amo, Zabam, Rhodanus, duces Longobardorum. 19.
Anastasius vir sanctus Taurinen. 34
Anastasii Beati corpus Taurini inuentum. 66
Andegauenses sententia Henrici vij. Imperatoris in Robertum Regem iure Taurinensi priuantur. 51
D. Andreæ templum Taurini ab impiis combustum. 25
D. Andreæ aliud templum Noualeciis datum. 26
D. Andreæ secundum templum Taurini ædificatum. 36
Andreas Burgundus Delphinus fœdera init cum Taurinen. in comitem Sab. 42.43
Andreę Prouannę Leniaci apud Melitam fortitudo. 85
Andreas Prouanna Leniacus a duce Sabaudoi Turcam mittitur, ad Naupactum fortiter pugnat, & leditur. 88
Aneroestus Allobrogum rex, Taurinis imperat. 10
Augroniani populi concitati in ducem a factiosis ad iuti in deditionem recipiuntur. 83
Anno filius Manfredi marchio Sceusiæ. 25
Anno confessiator, & capitaneus Taurinorū. 27
Annibal Taurinum expugnat. 10.11
Annuco Episcopus Taurinensis. 27
Annunciationis equestre sodalitium à duce Emanuelle restauratum. 87
Annunciatæ equitum numerus a duce Emanuelle augetur, qui enumerantur. 92
Antiquitatum Taurinensium inscriptiones. 95.& sequentib.
Antonio Romano Taurini obuenerunt. 121
Antonius Campionus cancellarius Sab, Episcopus Genevę. 68
Antonius Leua pro Cæsare. 78
Aqueductus Sturę in ciuitatem Taurinensem a duce extructus. 89

Aquenses Statelij sub Taurinis. 9
Arbertus Episcopus Taurinensis. 36.37
Archiepiscopus primus Taurinensis Ioannes Francicus à Rumere. 72
Ardoinus Ardij filius Taurinum occupat. 25.26
Ardoinus rex, templum diui Michaelis Clusini dicat. 27
Ardoinus in Henricum Cæsarem eo absente erigitur. 31
Ardoinus regno se vltro abdicat. 31
Ardinus, Fructuariensi cœnobio se deuouet, templa construit. 31
Ardoini mores Valpergiæ. 31
Ardoinus Episcopus Taurinensi. 40
Aribertus Longob. rex. 20
Aricus Episcopus Astensis moritur Taurini. 32
Arrianus Agilulphus rex Longob. ab vxore Catholicus efficitur. 19
Artus Gonorei regulus prorex Taurini. 81
Arnpertus Long. rex Taurini residet. 21
Arx ad pontem padi ædificata. 43
Arx Taurinensis ædificata ab Amedeo vij. tunc duce Sabaudiæ creato. 59
Arcis antiquæ forma. 101. & 103
Asprandus Long. rex. 21
Astæ ab Attulpho Archiepiscopo Mediolanensi expugnatæ. 31
Astæ ab Amedeo secundo vi captæ restituto Episcopo. 37
Astenses Thomam secundum Sabaudum bello capiunt. 46
Astenses cum Thoma Sabaudo fœdera ineunt. 46
Astensibus commeatus datus per Sabaudiam certis pactis. 48
Ab Astensibus vocatus in auxilium Amedeus quartus Sab. comes contra Ferratensem. 50
Attulphus Long. rex. 21
Attila Taurinum vastat. 17
Auiticorum nidi tudinem dux Emanuel Philibertus in centum equites transmutat. 85
Augusta Taurinor. ab Octauio Augusto dicta. 12
Augusta quasi mètropolis dicta. 12
Aymo comes Sabaudiæ. 51
Aymo à Romagnano Episcopus Taurinen. 8
Azo Salutianus. 57

B

BAptismvs solennis Caroli Emanuellis principis Pedemontium. 86
Barcillonenses Alpini se Sabaudo sponte dedunt. 56
Barnabas Christi discipulus primus apud Subalpinos religionis doctor. 13
Bartholomeus Episcopus Taurinensis. 54
Batauj & Romani Taurini decertant. 14
Beatrix filia Ren. Mareh. Ferrariæ, vxor Iacobi à Sabaudia. 52
Beatrix Lusitani regis filia vxor Caroli, ducis Sabaud. 73
Bellum atrox in Sabaudos per Astenses, & Taurinenses gestum. 48
Bella & pax inter Sabaudos, & Ferratenses. 52
Bella inter Cæsarem, & Francorum regem ob Mediolanensem ditionem. 72
Bellouesus cellarum princeps ad Taurinos descendit. 10
Berengarius Italus Italiæ rex. 25
Berardinus à Sabauda Cabutri regulus ad Cæsarem cum equitum copiis ob bellum Turcicum mittitur. 86
Berengarius ex marchione Eporediæ rex Italiæ. 26.27
Bernardus Badensis marchio beatus Monticallarij sepultus. 64
Beroldus saxo Hugonis Sax. ducis filius Othonis ij. Imper. nepos. 28
Beroldi victoriæ. 28.& 29
Beroldi monetæ. 29
à Beroldo Sabaudiæ duces prodierunt. 29
Beroldus saxo cum Magnifredo Secusino pacem init. 30
Beroldus Saxo in Ardoinum cum Henrico Imperatore. 30
Berta filia Augberti Marchionis Eporediæ vxor Magnifredi march. Secusiæ. 28
Berta coniux Magnifredi marchionis, moritur Taurini. 32
Bibliotheca Noualeciana sex mille sex centum sexaginta sex libris. 25
Biragus præses arma togatos sumere iubet. 82
Blanca Ferratensis tutrix Caroli Io. Amedei ducis. 68
Blanca tutrix Car. Io. A. ducis regem Francorum excipit & iuuat in bellis Italicis. 69
Blanca Montisferrati instituit hæredem Carolum ducem Sabaud. 73
Blancha Montisferrati vxor Caroli ducis. Sab. 67
Bonifacius marchio Montisferrati se clientem Episcopi Taurinensis facit. 42
Bonifacius marchio Montisfertati quo iure in Taurinum aspirabat. 43
Bonifacius marchio Montisferrati Taurinum occupat. 43
Bonifacius comes Sab. Taurinum obsidet, capitur, moritur. 47
Bonna à Sabaudia vxor Ludouici Achaici. 57
Bononiam dux Carolus profligitur, & principem locum in Cæsarea inauguratione tenet. 75
Borbonius Pedemontium vastat, Romam capit, bombarda cadit. 74
Boso Episcopus Taurinensis. 36
Bosdromia vulgo Balloria vnde dicta. 116
Braide expugnatio ab Emanuelle Philiberto, & perduellium supplicium. 81
Bremetensis abbatia collationis marchionis Secusini. 30
ad Brianam arcem iuxta Nautnacum Carolus calaus obit. 24
Burgundiæ, & Arelatensi regnum extinctum in Rodolpho. 32
Burgundi. Thomæ ij. ad Taurinum recipiendum fauent. 48
Burgundiæ duces quando defierunt. 70

C

CABVRRI prioratus per Episcopū Taurinen. confertur abbati Clusino. 30
Cæsar Maius Neapolitanus Taurini propugnaculum occupat. 78

Cæsar fregosus, & Antonius Rangonius Legati ad
padum necati . . . 79
Cæsar Cibo Archiepiscopus Taurinen. 80
Camberium & Burgum oppida credæ in ciuitates,
& Episcopatus à Leone Ponti. max. 72
Camera comes Ludouicus insurgit in Blancam tu
tricem ducis Caroli Io. Amedei . 60
Camera comes proscriptus, sed rege postulante re
stituitur . . . 68
Cancellarius vniuersitatis est Episcopus Taurinen.
58
Caucellarius ordinis torquatorum annunciationis
Archiepiscopus Taurinensis Hieron. Ruuereus.
87
Caritas annonæ Taurini. 83
Carmianum obcessum à Francisco Borbonio. An
guyani comite. 80
Carmina aliquot nostra publicis locis affixa Taurii
ni. &c.
Carolus magnus Taurinum ingreditur. 33
Carolus magnus Desiderium Regem Longobardo
rum vincit. 33
Carolus magnus Imperator creatur, & aliquandiu
Taurini residet. 33
Carolus Caluus Imperator. 34
Carolus Crassus Imperator. 34
Carolus Episcopus Taurinen. 37
Carolus secundus Episcopus Taurinen. 38
Carolus comes Andegauen. Taurinum occupat. 47
Carolus quartus Imperator confirmat priuilegia
comitis Sabaudiæ super Episcopis. 54
Carolus Philiberti frater dux Sabaudiæ, Yolanda
uerice. 67
Caroli Ioannis Amedei natiuitas. 68
Idem dux 68
Carolus viij. Francorum rex Taurini à Carolo Io.
Amedeo excipitur. 69
Caroli magni gesta Taurini representata. 69
Carolus tertius dux Sab. 70
Carolus tertius Franciscum regem cum exercitu
Taurini excipit. 72
Carolus v. Imperator electus . 73
Caroli Sabaudiæ Ducis perplexitas inter duos mo
narchas diffidentes. 73
Carolus dux Sabaudiæ Francisco regi in aduersis
semper adest. 74
Caroli Barbonij defectio à Francis. 74
Carolus v. Imperator Bononiæ coronatur, & Ca
rolum ducē amplissimis ornat honoribus, & pri
uilegiis. 75
Caroli v. triumphus Romæ. 76
Carolus dux solo expulsus à Gallis. 76
Carolus rescribit populis vt protestentur contra
Gallos nisi resistere possint. 76
Carolus à Cousti Burie regulus prorex Taurini. 79
Carolus Cossæus Brissacus prorex Taurin. 81
Carolus à Sabaudia Geben. princeps Taurinum ad
uenit. 92
Carolus Emanuel gubernator Pedemontium ab
sente duce. 91
Carris freno apparente militibus latentibus onu
stis Taurinum, fere interceptum. 79
Carthusianis Confluentis templum erigitur. 89
Catharinę à Sabaudia ossa Mediolano Taurinū trā
uehuntur. 92
Catharina Gebennensis vxor Amedei principis
Achaiæ. 51
Cecrops primus Taurum immolauit. 9
Cersiole confiscatus. 80
Cessatione census annui non commissa feuda Tauri
nensibus. 65
Celsio facta per Ludouicum xij. reg. Gallorum Phi
liberto duci de omnibus iuribus præcipuis in to
ta ditione ducis Sab. 70
Ceux marchiones circētes Sabaudi, efficiuntur. 59
Ceux marchionibus priuilegia concessa per Ludo
uicum Achaiæ principem. 59
Ceusam Carolus dux expugnat. 72
Ceux arcem in Gallos Carolus extruxit. 81
Chablasij occupatio à Berneñibus. 76
Chablasij ducatus Gaij, & Terniacirestitutio à Ber
nensibus Vaudo retento . 87
Chabodus Brionus prorex Taurini. 78
Charienses se dedunt Roberto regi. 32
Charieules sese dedunt Amedeo comiti Sab. & Ia
cobo principi Pedemont. 53
Charium occupatum à Gallis . 81
Christophorus à Ruuere Cardinalis. 66
Citadella Taurini extructa. 81
Citadella dux apud Sabaudos cœpta, Burgi, &
Romuliaci. 87
Ciuium & nobilium Taurinensium catalogus. 121
Claracsum à Gallis obcessum. 82
Clodius Imperator Cottium regem salutat. 13
Claudius Taurinensis Episcopus in Sarra cenos. 26
Claudius ij. Taurinensis Episcopus. 34
Claudius à Seyssello Taurinensis Archiepiscopus
doctissimus Iureconsultus. 73
Claudius Antebaldus gubernator Taur. 78
Claudius Annebaldus prorex. 79
Clemens vij. Medices gentis Pontifex max. 74
Clemens Pontifex capitur, grandi pecunia liber
tur . 74
Clemens vj. in causis Sabaudię consultor. 76
Coconati & Radicatæ comites sese Sabaudo dedūt.
23
Collegium castellum in feudum datum Tauruensi
bus à comite Sab. 43
Combertus Episcopus Taurinen. 34
Comites vitus Taurini. 86
Commodus Imperator numismā Tauri cusit. 15
Concilium Taurini celebratum. 16
Concilio Taurinensi Genuea Ecclesiæ restituta. 16
Conflagratio Taurinensis ab Incognitis. 15
Congolitanus Allobrogū rex Taurinis imperat. 10
Conradus Imperator. 32
Conradus Imperator Sabaudiæ & Maurianæ co
mitatus Humberto confert. 32
Conradus multas vrbes, & prouincias confert Epi
scopo Taurinensi, & maxime Maurianam. 35
Constitutiorum multitudini dux Emanuel modum
imponit. 85
Constantinus Imperator victo Maxentio Tauri
num expugnat, & fere euertit. 16
Constantinus Christianis Taurini fauet. 16
Cottius rex Allobrogum & filij. 12.13
Cottia vrbs à Cottio vulgo Coatia. 13
Cuneum à Gallis obcessum. 82
Cyprianus Annam Ioni Cyprij regis filiam Ludoui
cus dux Sab. vxorem ducit. 68
pro Cypri regno obtento Ludouico Sabaudo Lu
douici dicis filio comitia fiunt Taurini. 64

D

Desiderius rex Long. murum aduersus Car. mag. construxit. 23
Desiderius Long. rex a Carolo magno victus. 23
Discordia inter filios Iacobi de successione. 54
Pomitianus Cæsar numisma Tauri cusit. 14
Dodus filius Thendaldi marchio Secusiæ. 23
D. Dominici prima institutio Taurini. 41
Dominicus a Ruuere Cardinalis. 67
Dominicus à Ruuere Cardinalis Episcopus Taurinensis. 67
Dominicus à Ruuere Cardinalis Legatus à latere & protector Sabaudi ducis apud Pontificem. 69
Dominicus à Ruuere Cardinalis templũ diui Ioan. a fundamentis ædificat. 69
Domos ædificare Taurini iubentur à Cæsare omnes nobiles Pedemontium. 43
Ducatus Chablasij & Augustæ, quando erectus. 44
Duodecim mille equites Taurini hospicio excepti. 50
Duriæ alueus Taurini concessus à principe. 64

E

Doardus comes Sab. 31
Emanuelis Philiberti Caroli ducis filij natiuitas Camberij. 75
Emanuel Philibertus Vormatiam petit ad Cæsarem. 80
Emanuel Philibertus Dux Sab. patri succedit. 81
Episcopi armantur in Sarracenos. 24
Episcopi transalpini, & Cisalpini omnes subiacent comiti Sab. 54
Episcoporum Taurinorum cathalogus. 112
Equestris militiæ institutio ab Em. Philiberto duce & nomina ducum militiæ. 88
Equitum torquatorum Annuntiationis nomina. 87
Erasmus Rotherodanus lauream Theologiæ Taurini suscepit. 71
Eremita dux Sab. Amedeus vij. efficitur. 61
Eridanus siue Phaethon author Taurinorum. 9
Essensis marchio liberatur è vinculis Cæuensium marchionum per Sabaudum comitem. 59
Eugenius iiij. confirmat vuiuersitatis iura Taurinensibus. 62

F

Ames & pestis vniuersa per Italiam. 74
Federicus Aenobarbus Episcopũ Taurinensem auctaritatibus, & opidis, Sabaudo obest. 37. 38
Federicus Cæsar confert Berengario Prouinciam, à Massilia ad Druentiam. 38
Federicus Aenobarbus ope Taurinensium Italia elabitur. 39
Federicus secundus in Othonem quartum. 41
Federicus secundus Imperator Taurinensis restaurator. 43
Federicus secundus Imperator Taurini à Sabaudo excipitur. 44
Federicus Salutianus primus Episcopus Salutiarum. 66
Felix v. Pontifex max. creatus Amedeus dux Sab. ex Eremita. in concilio Basiliensi. 62
Felix Pontifex se pontificatu abdicauit ob pacis studium. 63
Ferdinandus rex Romanorum. 75
Ferdinandus Aluares à Toledo dux Alua à duce Emanuelle exceptus. 90
Fidelitas præstita per Taurinenses & allas ciuitates & oppida Carolo Em. principi Pedem. 91
Flagellantium origo Taurini & per Subalpinos. 47
Flandriæ noui tumultus Hispanos reuocant. 94
Fiisca affinitas cum Sabaudo. 45
Foeciales tegii Taurinis ignem, & sanguinem minitantur. 77
In fœneratores edictum Ludouici ducis Sab. 61
Fons e fonte trans Duriam per turris artificium in hortos palatinos deriuatus. 89
Fons insignis statuis & inscriptionibus in hortis palatinis Taurini. 89
Forcipes additæ extra Citadellam Taurinensem quibus fit inexpugnabilis. 89
D. Franciscus Charij & Taurini instituit ordinem pauperatis. 43
Franciscus à Ruuere Cardinalis. 66
Francisci à Sabaudia Episcopi Auritanensis mors. 60
Francisci primus Francorum rex. 72
Francisci Regis occasio nati odij in ducem Sabaudiæ. 73
Franciscus rex confirmat Carolo duci annua hospitaria debita. 74
Francisci regis captiuitas in conflictu Papiensi. 74
Franciscus Erraldus præses Taurini, factus cancellarius Franciæ. 80
Franciscus Lotharingius Guisiæ dux Taurinum venit. 82
Franciscus secundus rex Francorum. 83

G

Allorum rex Ludouicus pro Sabaudo vindictam sumit in Astenses. 46
Gallias per medias Carolus Cæsar ad Gandauos penetrat. 79
Gallorum rex in fœderibus cum Sabaudo requirit consensum Taurinensium. 64
Gamachia stemmata & Salutiana eadem. 32
Gaufredus Episcopus Taurinen. 47
Gebennensis comitatus à Geneua seperatus, Falciniaco. 60
Geneuæ Episcopus Taurinensi concilio restituitur. 16
Geneuæ Episcopatus vacantis, nominatio per ducem Sab. 63
Geneua ciuitas à fide deficit. 76
Geneuã occupatam recusasse Carolum ducem sub hæreseos conditionibus. 76
Genua à Genuino Phaethontis filio post Taurinũ condita. 9
Georgius Lampugnanus Cæsarianus. 81
Gesson restaurator Noualiciæ cœnobij. 28
Gezo Episcopus Taurinensi. multa contulit Clusinis. 29
Giuoletum à Gallis receptum & euersum. 81
Goselinus beatus abbas sancti Solutoris. 34

Goselini Abbatis Beati suscitata memoria. 66
Gotterus Lappes Cæsarianus. 78
Ad Graueling am de Gallis iterum triumphat Emanuel Philibertus. 83
Groliascum municipium à Taurinensibus vastatū 56
Gromaldus Long.rex. 31
Guydo Episcopus Taurinensis. 51
Guido Rangonius prorex Taurinorum. 78
Guido Guiffredus Boterianus prorex. 79
Guido Piouena Vincentinus Citadellæ gubernator. 91
Guillielmus Ferratensis marchio à Sabaudo apud Valentinos Allobroges intercipitur. 42
Guillielmus Bellaius prorex Taur. 79
Gundebaudus Burgundionum rex Taurinum depredatur. 18
Gundebertus Long.rex. 20

H

Edini expugnatio ab Em.Philibero. 81
Henricus Saxo Imperator in Ardoinū pugnat. 30
Henricus Imperator in Italiam fertur, Taurinum ingreditur. 31
Henricus Conradi filius Imperator. 33
Henricus Imperator dat plures Ecclesias, & oppida Pedemontium Reguimiro Episcopo Taurinensi. 34
Henricus v. Imperator Taurinensium fines amplificat ad oppidum vsque sancti Ambrosij. 36
Henricus septimus Imperator, & Amedeus quartus comes Sabaudiæ sororij. 50
Henricus septimus Imperator Taurini excepitus à Philippo Sabaudo. 50
Henricus Delphinus Francisci filius Taurinum obsidione soluit. 79
Henricus rex Gallorum Taurinum venit. 80
Henricus regis Caroli frater, Poloniæ rex electus. 89
Henrico regi Francorum & Poloniæ, dux Emanuel obuiam iuit Venetias vsque, & Taurinum, & in Gallias deduxit. 90
Herigarius Dodonis filius marchio Secusiæ. 23
Hermondus Ruuereus patricius Taurinensis. 21
Hieronymus qui Magnifredus march. Secus. 27
Hieronymus Ruuereus Tolonensis Episcopus legatus ad regem Francorum. 84
Hieronymus Ruuereus postulantibus principe & populis, Taurinensis Archiepiscopus factus. 85
Hispani e Flandria in Italiam veniunt per Sabaudiam, & Taurinos. 93
Honoria filia Abbonis Theudaldi vxor. 23
Hugo fugato Rodulpho Taurinum adipiscitur. 26
Hugo Marinus Aluernus cum vxore, fuudator sancti Michaelis Clusini. 27
Hugonus Cagnolus Vercellensis Taurinorum Episcopus. 42
Hugutio Episcopus Taurinensis. 44
Hugonoti Taurino expulsi. 84
Hubertus Heroldi filius Adelasiam Magnifredi Secusnidesponder. 30
Humbertus Saxo viuit lege Salica, vt Secusini marchiones. 31
Humberti Saxonis moneta Secusina. 33
Humbertus secundus Amedei filius. 34
Humbertus tertius Amedei secundi filius. 37
Humbertus Sab.in Milonem Episcopum armatus, Taurinum populatur, ea maxime quæ essent Episcopi. 39
Humbertus secundus sententiam patitur à delegato Federici Cæsaris, latam pro Episcopo Taurinensi. 39
Humbertus secundus alteram sententiam patitur à Federico & Henrico Cæsaribus. 40

I

Acobus Episcopus Taurinen. 41
Iacobus secundus Episcopus Taurinensis, totius Italiæ legatus. 42
Iacobus à Ruuere aliisfebat Iacobo Episcopo Taurinensi. 43
Iacobus à Sab.princeps Pedemont. Achaiæ & Morez. 51
Iacobus Princeps deficit ab Amedeo comite Sabaud. 53
Iacobus princeps bello capitur ab Amedeo comite, 53
Iacobus princeps Achaiæ cum Amedeo Sabaudo reconciliatur. 54
Iacobus Taurinum ingreditur. 54
Iacobi Lndouici à Sabaudia adolescentis mors. 67
Iacobus Medices Marignauensis. 78
Iacobus Fozarus Scalingus. 78
Iacobi à Sabaudia Nemorosi ducis & Annæ cõiugis & Caroli filii aduentus Taurinum. 90
Iauenum olim Gauium, Henricus Delphinus venit. 79
Iesuitarum collegia duo Chamberij & Taurini instituta. 84
Iesuitæ ab Aledramo Becuto hæredes instituti. 90
Iesuitarum templi fundamenta Taurini iacuntur. 93
Ildebaldus Gothorum rex Taurinis imperat. 18
Imbertus Pellaterius Bordillonus prorex ducem Sabaudiæ apud Valentinas ædes excipit. 83
Immilla & Adelasia filiæ Magnifredi Secusini. 32
Immilla ducissa dicta soror Adelasiæ fundat cœnobium sancti Petri Romani apud Musinascum. 35
Immilla ducissa obiit Taurini. 35
Indicus Aualos ab Aragonia archiepiscopus Taurinen. 85
Indueiæ inter reges ad quinquennium. 82
Ingressus ducis Em. Philiberti & Margaritæ in ciuitatem Taurinensi. 84
Inguerra Couciacus arbiter pro Salutiano. 57
Innocentius quartus Pontifex max. Taurini à Thoma Sab.excipitur. 44
Innocentius Cibo Cardinalis Archiepiscopus Taurinen. 73
In Insubres Taurini diu bellum mouerunt. 10
Iõ in Taurum versa, & sub Isidis nomine culta. 9
D.Ioannes Baptista Longobardorum tutelaris Deus. 20
Ioannes Archiepiscopus Rauennas Eremita. 27
Ioannes Episcopus Taurinensis. 44

Ioannes Episcopus captus à Sabaudo redimitur. 46
Ioannes 3. Episcopus Taurinenſ. Cardinalis. 63
Ioannes Cardinalis Episcopus Taurinenſis ad Carolum vj. regem à Clemente vij. mittitur. 56
Ioannes à Compeio Episcopus Taurinen. 65
Ioannis Baptistæ dini templum labans reſtitutum. 68.&69
Ioannes Franciſcus à Ruuere Episcopus Taurinenſis. 71
Ioannis Furnei fraudes & fallitas in ducem Sabaudiæ. 71
Ioannes Humerius prorex Taurini. 73
Ioannes Caracciolus Melphiæ princeps prorex Taurini. 80
Ioanne Valleta Gallo magno magiſtro, Melita a Turcis liberata. 85
Ioſephus Careſana præfigitur Citadellæ Taurinenſi. 86
Ioannes Auſtriacus Caroli Imperatoris genitus ductor claſsis in Turcas eligitur. 88
Ioannes Auſtriacus a Flandris exploditur. 94
Ioannis Thomæ Languſci magni cancellarij mors 91
Iſis culta ſub Iõ nomine. 9
Italia Apennina & Taurina dicta. 9
Italiæ ciuitatum fœdera cum Cæſare. 78
Iulius Cæſar Taurinos obtinuit. 12
Iulius Cæſar Taurinis ius ciuitatis dedit. 15
Iulius Cæſar in Antonium Taurinos exhauſtos reliquit. 12
Iulio Cæſari arcus triumphalis Secuſiæ erectus. 12
Iulianus Imperator numiſma Tauri cuſit. 15
Iuliana matrona. 15
Iulianus Taurinum cum Helena vxore peruenit. 16
Iureconſultorum Taurinenſium ſtatuta confirmata a Ludouico duce. 63
Iulianus Ruuereus creatus Pont. max. Iulius ſecundus dictus. 70
Iulianus Medices ducit in vxorem Philibertam à Sabaudia. 72
Iure Galliæ donati Taurinenſes, Aubénæ exemptio dicta. 78
Iulius iij. Pont. max. 80
Iunius Bleſus Taurinam alam Lugdunum ducit. 14

L

Ambertus Cribellus ex Arch. Mediolanenſ. creatus pontifex max. Vrbanus. iij. dictus. 40
Lamiſonem Taurum dixere veteres. 9
Lamiſio Noemi filius Taurinorum author. 9
Landulphus Epiſcopus Taurinenſis. 36
Laurẽtio diuo templum apud acropolim Taurini dicatur. 93
Legatio noſtra ad proregem Briſſacum Taurini. 81
Legatio noſtra ad Nemoroſum ducẽ pro natiuitate Caroli Emanuellis principis. 84
Leonardus à Ruuere acropoli Taurinenſ. præfigitur. 94
Liberalitas Emanuelis ducis in omnes principes per ditionem ſuam excipiendos. 90
Lis Epiſcoporum Taurinenſium in Sabaudos comites. 38.39
Lis inter Epiſcopum Taurinenſ. & Pioſaſchi dominos. 40
Lombardolium, Montanarum, Sanbenignum, Feletum municipia acceduntditioni Sabaudæ. 93
Longobardorum regni finis. 22
Lotharius Imperator. 23
Lotharius Hugonis filius rex Ital. 26
Lucentis prædium ex morte Becuti caducum ſiciim principi, & tamen Ieſuitis maiore cenſu penſatum. 89
Ludouicus Imperator. 30
Ludouicus pius Imperator. 23
Ludouicus Balbus Imperator. 24
Ludouicus rex Italiæ excecatus. 25
Ludouicus Francorum rex cedit iuribus omnibus pedemontanis Amedeo comiti Sabaudiæ, & ſuis. 55
Ludouicus princeps Achaiæ obtinet ius cudendæ monetæ. 58
Ludouicus dux ſaluratus viuente Amedeo patre. 61
Ludouicus Romagnanus Epiſcopus Taurinen. 62
Ludouicus Rauoria gubernator Taurini & Pedemontium. 53
Ludouicus Sabaudus ſuccedit Amedeo Achaico fratri. 57
Ludouici Achaiæ principis vltimi mors, cuius hæres Amedeus vij. dux Sabaudiæ. 59
Ludouicus, mortuo Amedeo primogenito fratre fit princeps Pedemontium. 61
Ludouicæ Iolandæ à Sabaudia natiuitas. 68
Ludouicus à Ruuere Epiſcopus Taurinen. 70
Ludouicus rex Gallorum in Italiam venit ad expeditionem Neapolitanam. 70
Ludouicus Francorum rex in Genuam armatur. 71
Eiuſdem liberalitas erga Carolum ducem Sab. 71
Lælius Ruuereus Viconouanus patricius Taurinenſis. 73
Ludouici à Sabaudia Caroli filij natiuitas. 74
Ludouicus princeps Caroli filius in Hiſpaniam mittitur. 75
Ludouicus Viſtarenus Laudenſis. 78
Ludouicus Demolinus Rocheforcius vir doctiſſimus. 88
Ludouicus Capinus Citadellæ gubernator mortuus. 91
Ludouici Putei prudentia & induſtria. 94
Lugdunum viri vtrinque docti miſi a rege & duce pro iuribus mutuo diſcutiendis. 84
Luitbertus Long. Rex. 21

M

Magnifredus Olricus marchio Secuſiæ 28
Magnifredus Secuſinus confert abbatiam Breuieuenſem. 30
Magnifredus Secuſinus armis reprimit Taurinenſes. 31
Magnifredus Secuſinus confert Abbatiam Nouaſiecien-

Magnifredus moritur Taurini. 13
Manifredus ex Caſtellæ principibus. 23
Manfredus filius Herigarij Marchio Sceuiæ comes palatij. 24
Manfredus Salutiarum marchio cum Taurinenſibus in Tomam Sab. comitem. 42
Mariæ conſolatæ virginis templum ab Ardoino extructum. 31
Maria Amedei vij. ducis Sab. filia nubit Philippo Mariæ duci Mediolani. 60
Maria à Sabaudia dux Mediolani obiit Taurini, in diuæ Clarę monaſterio ſepulta. 64
Maria primogenita Galeatii ducis Mediolani nupta Philiberto duci Sabaudi. 62
Margarita Belliioci, vxor ſecunda Iacobi principis Achaiæ. 54
Margarita Duratia Achaiâ occupat & vendit Rhodienſibus. 56
Margarita filia Ludouici Sabaudi Achaici nupta Theodoro march. Ferrarenſi. 58
Margarita ab Auſtria nupta Philiberto ſecundo duci Sab. 70
Margaritæ à Francia Franciſci regis filiæ natiuitas. 74
Margarita à Francia Ludouico Sabaudo primum deſpondetur ſed non abſoluitur matrimonium; 74
Margarita à Francia nupta Em. Philiberto duci Sabaud. 83
Marignanam victoriam & deditionem Mediolanenſem cauſatur Carolus dux Sab. 72
Maritimis Carolus Emanuel, & alij adoleſcentes principes affiſcere incipiunt. 93
Martum municipium accedit Sabaudæ ditioni. 91
Martinus v. pontifex Taurinum venit. 59
Maſſilienſium colonia Taurini, & Maſſilienſi Taurodicti. 9
Matilda Bonifacij Thuſciæ marchionis filia & Amedei primi conciliant Pontificem Greg. cum Henrico Cæſare. 35
Mauricæ ſedis etymologia diu Pipinus Francorum rex & Stephanus pont. max. 21
Mauritania olim Maurigenia dicta. 32
Mauricenſis Epiſcopatus datus Vidoni Epiſcopo Taurinenſi ab Imperatore Conrado. 32
Mauritiani equites ab Amedeo vij. duce Sab. Ripa liæ inſtituti. 42
Mauritius diuus tutelaris Sabaudiæ vt olim Saxoniæ. 89
Mauritij & Lazari dignorum ordo ſine magiſterium perpetuum à duce Em. acceptum. 89
Maximianus Imperator Taurini in Chriſti annos ſæuiit. 13
Maximilianus Cæſar declarationem facit pro duce Sabaudiæ. 71
ad Maximilianum Cæſarem dux Emanuel ad Auguſtam Vindelicorum properat. 82
Maximus Epiſcopus Taurinenſis contra Eutyches hæreſim. 17
Maynardus Epiſcopus Taurinen. 30
Mayuardus Epiſcopus Taurinenſis cogit Noualicienſem Abbatem ad iuſurandum ſibi præſtandum. 32
Mediolanum à Belloueſo quando fundatum. 19
Mediolani corona ferrea ab Henrico Cæſare ſumitur. 30
Mediolani dux Io. Galeatius arbiter controuerſiarum Sabaudi & Ferratenſis. 57
Mediolanenſis dux Franciſcus Sforcia factus, ducta Blanca Maria Spuria ducis Mariæ Philippi. 62
Melita à Turcis obceſſa, Emanuel Philibertus dux triremes quatuor mittit. 85
Metenſis obſidio. 81
Metropolis Taurinenſis erecta à Leone decimo 72
Militia diſciplina à duce Em. Philiberto inſtituta, & inſtructa. 86
Milo Cardaneius Epiſcopus Taurinenſis. 39
Miraculum in fundatione ſancti Michaelis Cluſini. 27
Miraculum Taurini apud ædiculam diuæ Mariæ cõſolatæ decoco. 26
Miraculum de Euchariſtiæ ſacramento Taurini editum. 63
Miraculum ſuper interitu Amedei viij. ducis Sabaudię. 66
Moncelierium contractum ruinis Teſſonæ oppidi. 40
Moncallerij occupatio per Cæſarianos. 73
Monteregalenſes ſe dedunt Sabaudis principibus. 12
Montisregalis citadella capta. 90
Montisferrati marchio ius in ciuitatem Taurinenſem Sabaudo cedit. 19
Montisferrati marchio Iacobus à Mediolanenſi per Sabaudum liberatur. 61
Montisferrati ciſpadanæ vrbes Sabaudi iuris quæ ſint. 61
Montismorioris comitatus erectio facta Iacobo eius nominis ob benemerita. 62
Morbo grauiſſimo diuæ Emanuel Ripolis afficitur. 85
Mors Amedei vij. Geneuæ qui miraculis claruit. 62
Mors Caroli Io. Amedei. 69
Mors Philippi 2. ducis Sab. 69
Mors Philiberti ſecundi ducis apud pontem Indis. 70
Mors Iulij ſecundi à Ruuere Pontificis maximi. 72
Mors Franciſci Francorum regis. 80
Mors Pauli 3. Pont. max. 80
Mors Ioannis Carracioli Melphæ principis. 81
Mors Caroli tertij ducis Sabaudiæ Vercellis. 82
Mors Caroli V. Imperatoris. 82
Mors Henrici regis Francorum inter haſtiludia. 83
Mors Caroli regis Francorum. 90
Mors Margaritæ à Francia ducis Sabaudiæ. 90
Molis ſe Pharonis tempore conſtituit. 1
nium. 9
Mulierum exactio prohibita Taurini poſt bellum. 64

N

Natiuitas Adriani Io. Emanuelis primogeniti Caroli ducis. 74
Natiuitas Catharinæ à Sabaudia. 75
Natiuitas & mors Mariæ à Sabaudia. 75
Natalis dies Caroli Emanuelis principis Pedemontium. 83
Nero Allobrogum regnum in prouinciam redegit. 12
Nicius rex Thuscorum. 10
Nicolaus à Ruuere ciuis primarius Taurinensis. 53
Nicienses se Sabaudo dedunt vltro. 56
Niciæ & Pedemontium ius omne cessum Sabaudo duci à Francisco rege. 74
Nicię Paulus iij. pont. max. & Carolus Cæsar conueniunt. 79
Nicia à Turcis & Gallis obsessa. 80
Niciam ad Hyberna dux eum Margarita coniuge primum se confert. 83
Nicolaus V. Fœlici pontifici succedens approbauit pontificatum Felicis, & gesta in eo. 63
Notariorum collegij erectio. 64
Noualiciæ monachi expulsi, Taurinum confugiunt. 19
Noualicium ab Abbone patricio Roma. constructum. 32
Noualicienses monachi à Sarracenis expulsi Taurinum confugiunt. 35
Numismata sub Tauri specie Taurini inuenta. 11. 12.13.14.15.

O

Buiam venerunt duces Sabaudiæ Dominico Ruuereo Cardinali, & Episcopo Taurinen. 67
Octauius Cæsar Augustalia instituit, & Augustam Taurinorum cognominauit. 12
Octauius Ferneius dux Parmensis Taurini à duce Emanuele excipitur. 91
Octauianus Ossicus Rochæ Arnaldi comes, sit magnus Cancellarius. 91
Odiorum Gallicorum causa in Sabaudum. 75
Odoacer Herulorum rex Taurinum occupat. 17
Oneli Maritima Sabaudæ ditioni adiungitur iure permutationis. 92
Otho dux Saxoniæ Berengarium à Vidone electum restituit. 25
Otho primus Imperator Henrici Aucupis Imperatoris filius, Saxo. 27
Otho primus Imperator Italiæ ciuitatum consilia instituit. 27
Otho 2. Imperator primi fil. 28
Otho tertius Imperator secundi fil. 28
Otho 3. Imperator donat plures valles Taurinensi Ecclesiæ. 29
Otho quartus Imperator Taurinum venit. 42

P

Padi paludes exsiccantur à M. Aemilio Scauro. 11
Palæologis masculis deficientibus transisse ius Montisferrati ad Sabaudos duces. 61
Papiensium & Philippi à Sabaudia belli causa. 51
Parentalia facta Margaritæ à Francia per Emanuelem ducem. 90
Parlamentum Taurini a rege institutum. 72
Paulus 3. Pontifex max. 76
Paulus Thermarum Regulus prorex. 80
Pax insignis inter Venetos & Genuenses. 55
Pax inter Ludouicum Achaiæ principem, & marchionem Montisferrati. 58
Pax Cambrisii, inter duos reges. 83
Pax inter Venetos & Turcam. 89
Pedemontensis cognominatus Amedeus primus in monetis. 33
Pedemontium princeps primogenitus liberorum Sabaudiæ instituitur. 60
Permutatio facta Taurinę vrbis, cum aliis oppidis Sabaudiæ, inter Sabaudos comitem & principem. 53
Pertaritus Long. rex. 20
Pestis Taurinum inuadit. 60
Pestis grassata per Italiam, Taurino immuni, 86.& 94
Pestis per cæteras Italiæ vrbes Taurino saluo. 91 94
Petrus Sabaudiæ comes, Taurinum expugnat, expilat. 47
Ad Petrocastream arcem iuxta Rhodanum Ferratensis a Sabaudo detinetur. 49
Petrus à Balma Episcopus Geneuę ciuitate expulsus. 76
Petrus Malliardus Turnoni comes Sabaudiæ gubernator præfigitur Citadellæ Anunciatæ. 87
Petrus Mansseltus Saxo Hispanorum dictus. 93 93
Phaethon siue Eridanus author Taurinorum. 9
Phaethontia dicta primum ciuitas Taurinorum, pag. 9
Pharaonis tempore conditum Taurinum. 9
Philibertus Amedei filius dux Sabaudiæ. 66
Philibertus secundus dux Sab. pulchrior dictus. 69.& 70
Philibertus secundus dux donatur à rege Gallorum reditu amplissimo ex ærario Mediolanensi. 70
Philiberta à Sab. Philippi filia nupta Iuliano Medicæo. 71
Philibertus moniouentius profigitur Citadella Mauritianæ Burgi. 87
Philippus comes Sabaudiæ & Burgundiæ. 48
Philippus Thomæ tertii filius princeps Pedemontium. 49
Philippus ciuis Taurinus in monetis dictus. 49

Philippus princeps Pedemontium bellum in Papienses mouet. 51
Philippus Iacobi Achaici principis filius abdicatus à patre. 54
Philippi Iacobi Achaici filii mors. 55
Philippus secundus dux Sabandie. 69
Philippi a Sabaudia Nemorosi ducis mors Massiliæ. 76
Pinerolij abbatia dotata ab Adelasia Secusina vidua Humberti Saxonis. 24
Pinerolij abbatia dotata ab Immilla duciſſa sorore Adelaidæ. 35
Pinerolensis abbas ab Episcopo Taurinensi anctatur prouentibus, reseruatis synodalibus. 36.37
Pinerolium & Sauillianum duci Emanuelle à rege Henrico restitutum. 90
Pipinus rex Thuſorcum. 10
Pipinus rex Taurinum ingreditur. 21
Piſtrinorum ius Taurinenſibus conceſſum. 61
Pius iij. pont. max. Taurinenſes pietate & religione commendat. 84
Polonia Henricus rex in regnum Francorum venit. 90
Pons lapideus Padi Mareini V. indulgentia reſtauratur. 59
Portarum ciuitatis nomina. 133
Præfectus Sarmatarum Taurini. 17
Primogenituræ ordo quando, & quomodo inter Sabaudos aliquando interruptus. 49
Primogenij controuerſiæ inter Sabaudos in Ludouico principe Achaiæ extinctæ. 59
Præfecti prætorio authoratas conſilio Taurinenſi attributa. 65
Principum Taurinorum ſeries. 117
Priuilegia Taurinenſibus data a Iacobo principe. 52
Priuilegia nobilitati Pedemontianæ conceſſa. 53
Priuilegium Taurinenſe de prædiis rerum immobilium in cenſum ciuitatis referendis. 54
Priuilegium Taurini de vniuerſitate perpetua, & ſupremi conſilij tribunali. 61
Priuilegium Taurinenſium in criminalibus. 61
Priuilegia Taurini confirmata à Ludouico duce. 65
Priuilegia Taurinenſibus per Amedeum confirmata. 65
Priuilegia Taurinenſ. cõfirmata ab Yolanda à Francia, tum à Carolo duce filio. 67
Priuilegia Taurinenſ. confirmata à Carolo tertio duce. 72
Proceres Galliæ apud Sanquintinum capti à Sabaudiæ duce. 82
Prodigia magna Viſa in aere. 73
Proditio Taurini cuiuſdam Baſci detecta. 81
Prohibitio ſtudioſis omnibus ne extra Academiã Taurinenſem ſe conferant ad ſtudia abſoluenda & lauream ſumendam. 89
Prothadus à Carolo magno Salutiarũ primus marchio factus. 22
Prouinciam Carolus Imperator bello petit. 78
Puteus admirabilis in acropoli Taurinenſi. 86
Pyrrus columna Cæſarianus. 8

Q

Quadrangulum in Caroli Emanuelis nomen. 130
Quadrangulum in Bibliothecam principis. 131
Quadranguli explicatio. 132
Quadrangulum Gallicũ in ſtemmate Sabaudiæ. 133

R

Ragubertus Longobard. rex Taurini reſidet. 21
Rauenna oppugnata à Gallo. 72
Regia Longobardiæ Taurini ſtabilita 19
Reguimirus Epiſcopus Taurinen. 33
Renatus à monte Iano prorex Taurini. 79
Renatus Birągus præſes Taurini. 80
Reſtitutio ditionis Sabaudiæ Em. Philiberto ducí. 83
Ricardus Imperator Thomæ ſecundo Sabaudo ad Taurinum recipiendum fauet. 47
Riculphus Epiſcopus Taurinen. 26
Ripalæ priuilegia confirmata ab Othone quarto. 41
Ripolæ pace ceduntur Sabaudis. 44
Ripolani arbitri perpetui inter controuerſias, quæ orientur inter Sabaudum, & Taurinenſes. 45
Robertus de Guiſlardis poteſtas Taurini pro Sabaudo. 44
Robertus rex Siciliæ ab Henrico ſeptimo condemnatus. 50
Robertus rex teſtamento Charienſes liberat. 52
Rhodanus dux Longobard. 19
Rhodoaldus rex Longob. Taurini reſidet. 20
Rodolphus rex Burgundiæ Taurino potitur. 26
Rodolphus Imperator eligitur Ratiſponæ. 92
Romagnani marchiones fœdera ineunt cum Taurinenſibus contra Charienſes. 35
Romagnana ſtirps marchionum titulis clariſſima. 62
Romana lege viuere profitetur Amedeus primus. 33
Rotarius Long. rex. 21
Riculphus filius Abbonis prædeceſſit patrem. 33
Ruuerei quercum vnde acceperint. 21
Ruuereorum familia Pontificibus, Cardinalibus, Epiſcopis ducibus, & magnis viris clara. 21
Ruuereinſatio & Lyguribus. 21
Ruuerei patricii primi fundatores ædis diui Franciſci. 91

S

Sabaudiæ duces ab Othonibus Cæſaribus & Saxonibus oriundi. 27
Sabaudiæ duces à Secuſinis heroibus maternum genus ducunt. 27

Sabaudi principes templū diui Michaelis Cluſini auctiant oppidis & reditibus . 27
Sabaudiæ comes excipitur à Taurinenſibus & Romagnanis in eorum fœderibus contra omnes. 35
Sabaudiæ comitatui poſtpoſiti Ducatus Chablaſij, & Auguſtæ. 44
Sabaudi tres fratres bello capti ab Aſtenſib. 48
Sabaudiæ occupatio a Gallorum rege. 76
Sabaudi populi Carolo Emanuelli principi fidelitatem præſtant. 92
Salica lege viuebant Magniſredus & Secuſini marchiones . 32
Salis vectigal Taurinenſibus remiſſum. 51
Saluciani marchiones à Protado Gamachiæ ſtirpis prodeunt . 22
Salutiana ſtemmata ſunt Gamachiana. 22
Salutias fuiſſe dioceſis Taurinenſis, ac proinde eorum prehenſas ſub donatione Cæſarea Sabaudo facta. 46
Salutianus marchio Thomas bello captus vinculis detentus, ſacramento dicit comiti Sab. 57
In Salutianum Thomam, bella mouentur per Sabaudos . & is iuſiurandum Sabaudo exhibet. 59
Saluſiæ Epiſcopatus à Sixto pont.max.erectus. 66
In Salutianum marchionem Ludouicum bellum indicitur. 67
Salutianus marchio Franciſcus pro Gallis in Taurinum : inde a Gallis deficit, ictu bombardæ occidit. 77
ad Sangonis fluminis planitiem pugnatum per Sabaudos in Aſtenſes, & marchionem Montiſerratū. 48
Sanquintinea victoria ab Emanuelle Philiberto duce reportata. 82
Sarmatæ Taurinenſibus dominantur . 17
Sarraceni Italiam lacerant. 24
Saullianum expugnatur ab Amedeo comite Sab. 53
Saullianum translata vniuerſitas ob peſtem. 61
Saxones quando primum Italiæ dominati . 17
Secuſini marchiones ab Abbone patricio prodierunt, 21
Secuſini Italicæ portæ cuſtodes. 22
Secuſini marchiones ad Taurinos vſque extenduebatur. 22.23.& 24
Secuſina ſtemmata cur turrita. 23
Secuſinus Epiſcopatus ſuppreſſus, & Taurinenſi vnitus. 28
Secuſia à Federico Aenobarbo combuſta, & vaſtata. 39
Sceatus Pedemontanus Carignano Taurinum aduenit. 81
Siccitas anni inſignis apud Sabalpinos. 62
Sigiſmundus Imperator regit vniuerſitatem Taurinorum ad inſtar aliarum vniuerſitatum. 5
Sigiſmūdus Cæſar erigit Ducatum Sabaudiæ Camberij. 59
Simfredus comes ad Rodolphum Cæſarem creatu a morte Maximiliani mittitur. 93
Siſnaldus Brentorum rex Taurinos expilat. 19
Sixtus pont.max. ſe Taurinenſem profitetur, & simulatiuisati polliceatur. 67
Societas Principum Chriſtianorum in Turcas, duce Emanuelle ductorem claſſis expoſcunt qui excuſatur. 88
D. Solutoris abbatia Cluſino abbati data ab Epiſcopo Taurinenſ. 41
Solutoris Aduentoris Octauij martyrū, & aliquot aliorum ſacra oſſa in eadem Ieſuitarum translata. 90
Statutum Caroli 3. de non alienandis rebus patrimonij. 74
Stilico Taurinum euertit. 17
Stratagema Cæſaris Maij carrorum ad Taurinum intercipiendum. 80
Ad Subalpinos primum Emo Philibertus dux cū Margarita venit. 83
Suburbiorum quatuor Taurinorum euerſio & tempiorum inſignium. 77
Syndoneum ſanctam ex voto, ob peſtem dux Carolus viſit. 73
Syndonis ſanctiæ ædes Camberij fluminis exuſta Syndone illæſa. 75

T

Aurina olim, & Apennina dicta Italia. 9
Taurinum cur à Tauro dictum. 9
Taurinorum latum imperium. 9
Taurinū caput Cottiarum Alpium. 14
Taurinum à Stilicone euerſum, tum quadrata forma ædificatum. 17
Taurinum à Secuſinis ad Sabaudos cum Secuſia peruenit. 32
Taurinum diu ob peſtem & tempeſtates deſertum. 35
Taurinenſes ciuitatem diu deſeream repetuue. 36
Taurinenſis Epiſcopus ciuitati reſtituitur, ea lege ne in temporalibus cognoſcat. 40
Taurinenſes ſeſe Sabaudo comiti ſupponunt. 44
Tautinenſis dioceſis omnia ſpectare Sabaudo. ac proinde Saluſias, &c. 46
Taurinenſes deficiunt, & recipiuntur à Philippo Sabaudo. 51
Taurinenſia omnia iura cedit Sabaudo Ferratenſis, 53
Taurinenſes iuſiurandum Iacobo à Sabaud. perſolunt, 54
Taurinum in deditionem ab Amedeo comite accipitur. 58
Taurinum nunquam poſſe alteri quam ſupremo comiti Sabaudiæ parere. 58
Taurinū & aliæ ciuitates Pedemontium Clientaris iuris comitis Sabaudiæ. 55
Taurini auxiliares per poſticum aduenium. 76
Taurino dux egreditur cum tota familia Vercellas ſe recipit. 77
Taurinum a Gallis occupatum, propugnaculis munitum, diſcipati cines. 77
Taurinenſis obſidio à Cæſarianis contra Gallos. 78
Taurinenſes pace inita oratorem mittunt Niciam ad ducem Sab. gratulandi gratia. 82
Taurinum inter quinq; præſidia ex pacis cōditionibus reſtituitur. 83
Taurinenſes ad Hugonotos repellendos preces regi offerunt. 84
Taurinum duci a rege reſtituitur. 84
Taurinum pro regia a duce Emanuelle gitur. 85
Tauros magna omnia dixere veteres. 9
Taurorum ſpecie flumina effomabantur. 9

Taurum inauratum Taurinenſes reſtituũt turri edi tiſsime. 91
Templa Idolorum Taurini ſanctis Chriſti dicata. 16
Templorum Cathalogus.
Teroanne expugnatio ab Em. Philiberto. 81
Theatrum omnium diſciplinarum à duce erigitur Taurini. 88
Thebea legio Chriſtiana Taurinum confugit maciati Solutor, Aduentor, Octauius. 15
Thebeorum martyrum geſta ab Epiſcopo Taurinen. Vullielmo conſcripta. 25
Thebei martyres Diui tutelares ciuitatis Taurinum a captiuitate liberant. 79
Thediſius Epiſcopus Taurinenſ. 50
Tegeronum ioens conflictus inter Philippum à Sabaudia & Robertum regem, ſociuſque marchionem Ferratenſem. 51
Tenedos inſula ceſſa comiti Sabaudiæ. 56
Theobaldus Mentenſium rex Taurinos occupat. 18
Theodoricus Gotthorum rex Taurinis dominatur. 18
Theolinga regina Longobardorum. 19
Teſtonam oppidum ſecedunt Taurinenſes, relicta ciuitate. 35
Theodaldus filius Mamfredi Caſtellæ principis Secuſinus marchio. 23
Thomas Humberti tertij filius comes Sabaudiæ. 40
Thomas Sabaudiæ comes, Vercellenſes ſocios habuit in Taurinenſes. 41
Thomas comes Sab. Taurinum obſidet in marchionem Montiſferrati. 43
Thomas idem turrim ad padum ædificat. 43
Thomas ſecundus comes Flandriæ dictus. 44
Thomas ſecundus Taurino donatur ab Amedeo 3. fratre. 44
Thomas ſecundus Sabaudus indigna pacta cum Aſtenſibus & Taurinenſibus inire cogitur. 46
Thomæ ſecundi tres filij. 49
Thomas tertius princeps Pedemontium Taurinũ inuadit. 48
Thomas tertius Taurinum récipit fugato Ferratenſi. 48
Thomas à Sabaudia Epiſcopus Taurinenſis. 53
Togatei umagmen à Federico Taurinum aduectũ in Sabaudiam. 43
Totilas Gotthorum rex Taurinis dominatur. 18
Trium ordinum ſiue ſtatuum conuentus ob bellum Salutianum. 67. & 68
Turcę Achaiam occupant. 56
Tyrrheni ſiue Thuſci, Alpes & Taurinos tenuere. 19

V

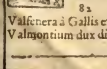

Acat ſedes Taurinenſis. 44
Valentia & Conſuentia à Ludouico duce Sab. occupantur. 61
Valentia au Subalpina a Gallis capta. 82
Valſenera à Gallis expugnata. 82
Valmontium dux dictus Sabaudus. 56
Valpergiæ comites, & Sancti Martini & Caſtrinonnis ab Ardoino prodiderunt. 31
Vantuatum occupatio à Bernenſibus & Friburgenſibus. 76
Vectigalia & portoria Taurinenſia Sabaudo à Cæſare data. 45
Vectigal ludi aleæ Taurini commutatum in vectigal ſalis. 50
Vectigal ſalis forancis imponitur Taurinen. ob Academiæ ſimiptus ipſis conſentientibus. 62
Veneni ſuſpicione obiit Amedeus vj. comes. 57
Vercellis olim erat vniuerſitas, quæ Taurinum tranſlata. 57
Vercellarum ciuitas Sabaudo duci obuenit. 60
Vercellę à Biſſaco intercipiuntur & populantur. 81
Victor Taurinenſis Epiſcopus. 15
Vido rex Berengarium repelli t. 25
Vido Epiſcopus Taurinenſis. 32.33
Vigoii conueniunt tres ordines patriæ. 73
Vniuerſitas ſiue Academia Taurinenſis erecta a Benedicto xiij. pont. max. quã confirmat Sigiſmũdus Imperator. 58
Vniuerſitatis erectionem Taurini cõfirmat Ioãnes xiiij. pont. max. 59
Vniuerſitas ob peſtem Taurino Charium transfertur. 60
Veſpaſianus Cæſar numiſma Tauri cuſit. 14
Vitellio imperante pars ciuitatis Taurinæ ignibus ambuſta. 14
Vittiges Gotthorum rex Taurinis imperat. 18
Vullielmus Epiſcopus Taurinen. 25.38.52
Vullielmus marchio Montiſerrati Tauri no potitur. 45
Vullielmus Imperator confirmat donationes Taurinenſis ciuitatis Thomæ ſecundo Sabaudo. 46
Vulpiani abcciſio & expugnatio a Gallis. 82

Y

Yolanda à Francia Philiberti ducis mater, & curatrix. 66
Yolanda Caroli ducis tutrix. 67
Yolanda Ludouica a Sabaudia nupta Philiberto Philippi filio. 69
Yſabella Guilielmi Achaiæ principis filia, vxor Philippi à Sabaudia. 50
Yſabella Luſitana Auguſta, Beatricis Sabaudiæ ducis ſoror, 75
Yſabella à Francia nupta Philippo regi Hiſpaniarum. 82
Yſengarda vxor Hugonis Marini fondatrix ſancti Michaelis Cluſini. 27

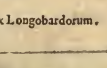

Z

Zaban dux Longobardorum. 19

FINIS.

REGISTRVM.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T.

Omnes sunt Duerni, præter A, cui addita Taurini tabula. & R simplex.

Absoluta operis impresio Augustæ Taurinorum, Apud hæredes Beuilaquæ IX. Nouembris.
M D LXXVII.

Quo die priuilegij decennalis initium est.

ERRATA SIC CORRIGENDA.

Pagina 2. linea 17. pro Philipert lege Philibert.
Pag. 3. linea 22. in fine tolle interrogans.
Pag. 10. in margine pro, Liuius lib. 1 2. lege 21.
Pag. 20. linea 2. pro anno lege auro.
Pag. 21. linea 21. pro supetatis lege superatis.
Pagina 31. linea 15. pro Amisonem lege Landulphum.
Pagina eadem linea vltima. pro Landulpho, lege Maynardo.
Pag. 32. linea antepenultima, pro Landulpho, lege Maynardo.
Pag. 34. linea 25. pro succesſerunt lege ſeceſſerunt.
Pag. 41. linea 19. pro Aſilio lege Aliſio.
Pag. eadem linea 23. pro contraxerant lege conſtruxerant.
Pag. 58. lin. 26. pro Genuenſimus lege Genuenſibus.
Pag. 59. lin. 17. pro Aſtenſem lege Eſtenſem.
Pag. 79. lin. 6. dele viſi.
Pag. 88. linea penultima pro Molineo Rupefortio lege Demoſino Rochefortio.
Pag. 94. lin. 7. pro Luxemburgi obſeſſo lege Luxemburgum ſeceſſo.
Pag. 105 lin. 14 pro VOTVN. lege VOTVM.
Pag. eadem lin. 19. pro DVORVN. repone M.
pag. 115. lin. 31. pro inſiſæ lege inciſę.
Pag. eadem lin. 36. pro Burgundino lege Burgundio.
Pag. 116. lin. 12. pro topiarum lege topiarium.
Pag. eadem lin. 18. pro Ioannis lege Ioanni.
Pag. 127. linea 19. pro anguiminam lege anguininum.
In Indice litera V. Valentia an, tolle an.
Vectigalia & perroria lege portoria.
Vercellis verbo traslata lege translata.

Legatoria
R. SALVAREZZA
Via Val Sassina, 56-58
Tel. 899.223 - ROMA

BIBLIOTECA